

CSALÁDI GAZDASÁGOK MAGAZINJA

Kistermelők

Lapja

65. évfolyam
2021.
augusztus

8

Alapítva: 1956

BÁBOLNAI GAZDANAPOK

2021. szeptember 9-11.

BABOLNAIGAZDANAPOK.HU

SZERVEZŐ:

RENDEZŐ:

TÁRSRENDEZVÉNY:

TÁMOGATÓ:

ALFÖLDI ÁLLATTENYÉSZTÉSI ÉS MEZŐGAZDA NAPOK NEMZETKÖZI SZAKKIÁLLÍTÁS ÉS VÁSÁR AZ OMÉK TÁRSRENDEZVÉNYE

2021. szeptember 23-25.

(csütörtök-péntek-szombat)
mindhárom napon 9-18 óráig

Belépőjegy: 2.000,- Ft/fő
18 éven aluliak részére ingyenes

Parkolójegy: 2.000,- Ft/db

Online jegyvásárlás: a Ticketportal országos jegyiroda hálózatában és online szeptember 1-től:
<https://www.ticketportal.hu/event/XXVIII-Alfoldi-Allattenyesztési-es-Mezogazda-Napok>

programok

TENYÉSZÁLLAT SHOWBÍRÁLAT ÉS BEMUTATÓK

- Szarvasmarha
- Ló
- Sertés
- Juh
- Kecske
- Baromfi
- Nyúl
- Halászat
- Vadászat

TENYÉSZÁLLAT ÁRVERÉSEK

- Sertés
- Húsmarha
- Juh
- Baromfi

ÁLLATTENYÉSZTÉS

- Tartástechnológia, istálló rendszerek
- Állattartó telepek munkagépei
- Szaporodásbiológia
- Állategészségügy
- Gyógyszeripar
- Genetika
- Agrárinformatika
- Takarmányozás: takarmány kiegészítők, adalékanyagok, vitaminok, premixek, koncentrátumok

NÖVÉNYTERMESZTÉS

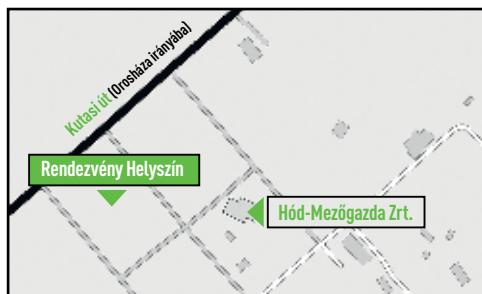
- Erőgépek, munkagépek, berendezések (talajművelés, öntözés, betakarítás, stb.)
- Vetőmag
- Tápanyag
- Növényvédőszer
- Terménytárolás, szárítás, technológia

EGYÉB TÉMÁK

- Biogazdálkodás
- Környezetvédelem
- Finanszírozás
- Szakmai szervezetek, szövetségek, kamarák
- Oktatás
- Kutatás, innováció
- Biztosítás
- Szakmai kiadványok, kiadók, sajtótermékek, szaklapok
- Feldolgozó – és élelmiszeripar (tej- és tejtermékek, húsipar, stb.) termékek, berendezések
- Minőségbiztosítás
- Munkavédelem, munkaruházat
- Szaktanácsadás, pályázatírás
- Integráció

SZABADIDŐS TEVÉKENYSÉGEK A CSALÁD MINDEN TAGJA SZÁMÁRA

- Lovas bemutatók
- Lovas fogatók és ugróversenyek
- Kutyás bemutatók
- Ki tud többet az állatokról? -Tehénfejés- Tejívó verseny- Rajzverseny
- Főzőverseny

Helyszín:

6800 Hódmezővásárhely, Aranyág kert 71.
Hód-Mezőgazda Zrt. Kiállítási Centrum

GPS koordináták:

MIO: N 46. 43398° E 20. 36289°

GARMIN N 46° 26.047' E 20° 21.776'

www.allattenyesztesinapok.hu

[ticketportal](http://ticketportal.hu)

BELÉPŐJEGYEK KARNYÚJTÁSNYIRA

SZERKESZTŐSÉG:

Főszerkesztő: **Beregi-Nagy Edit**
Tiszteltbéli főszerkesztő: **Lengyel Zoltán**
Rovatvezető: **Halmos B. Ágnes**
Olvasószerkesztő: **Varga Tibor**
Tervezőszerkesztő: **Bági Orsolya**

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

Magyar Mezőgazdaság Kft.
1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Postacím: 1591 Budapest, Pf.: 294.
Telefon: +36 (1) 220-2226, +36 (1) 273-2280, +36 (30) 397-8432
E-mail: szerkesztoseg@kistermeloklapja.hu

FELELŐS KIADÓ:

Sári Enikő ügyvezető igazgató
Hájos László ügyvezető igazgató

MARKETING ÉS ONLINE:

Marketingvezető: **Práger Ádám**
Marketingkoordinátor: **Kadosa Gábor, Kárpáti Eszter, Kovács Réka**
Szerkesztő: **Mizsei Károly**
www.magyarmezogazdasag.hu – az Agrárhírcsatorna

KIADÓ/IRODA:

Irodavezető: **Harangozó Tímea**
Operatív vezető: **Laczó Angéla**
Terjesztés: **Karácsonyi Ildikó**
Pénzügy: **Fontos Éva, Lénárt Diána**
Ügyfélszolgálat: **Hiltunen Krisztina**
Telefon: +36 (1) 470-0411, +36 (30) 400-4839
E-mail cím: hiltunen.krisztina@magyarmezogazdasag.hu

HIRDETÉSFELVÉTEL:

Dohány Árpád +36 (70) 232-4231
Apróhirdetés: szerkesztoseg@kistermeloklapja.hu
Minden jog fenntartva! A lapból értesítéseket átvenni csak a Kistermelők Lapjára való hivatkozással lehet.
A hirdetések és egyéb reklámkiadványok tartalmáért a kiadó felelősséget nem vállal.
A kiadó adatkezelési szabályzata elérhető a www.magyarmezogazdasag.hu/adatvedelem oldalon.

Alternatív terjesztők forgalmazzák.
Külföldön terjeszti: Color Interpress Kft.
1039 Budapest, Hatvány L. u. 14.
Tel.: +36 (1) 243-9232, fax: +36 (1) 243-9242
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt.
Postacím: 1900 Budapest
Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, www.posta.hu
WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>),
e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen,
telefonon +36 (1) 767-8262 számon,
levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen.
Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél: www.posta.hu
WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>),
1900 Budapest, +36 (1) 767-8262, hirlapelofizetes@posta.hu
elofizetes@magyarmezogazdasag.hu

Belföldi előfizetési díj egy évre: 5100 Ft, fél évre: 2640 Ft

NYOMJA:

Ipress Center Central Europe Zrt., 2600 Vác, Nádas utca 8.
Felelős vezető: **Vágó Attila** vezérigazgató
HU ISSN 0238-9533

KEDVES OLVASÓ!

Esőcsináló drónok, sivatagban fürdő sivatagok...

A sivatagi rekkenő hőséget kiadós zápor úzi tova. Csapadékot szinte sosem látott autópályák fürdenek esőben, s az utak mentén ültetett, sok-sok kilométer hosszú öntözőberendezéssel táplált pálmafák hajlonganak a viharos szélben – e videó járta be a minap a világhálót, és hirdette, hogy hála az emberi tudásnak, már képesek vagyunk esőt csinálni a sivatagokban. Az Egyesült Arab Emírségek Nemzeti Meteorológiai Központjának beszámolója arról is szólt, hogy mindez négy évnyi kísérletezésük eredménye; drónokat küldtek a magasba, hogy elektromos töltésekkel bombázzák az eget, és a párából csapadékot csiholjanak a sivatagok felett.

E hírre akár elismerően bólinthatnánk és fellelegezhethetnénk, mondván, ha esőben fürödhetnek a sivatagok, lehet majd ott is vetni és aratni. Ám, ha rápillantunk bolygónk térképére, láthatjuk, hogy az egyenlítőtől a sarkvidékek felé zónákat alkotnak a trópusi, mérsékelt égövi és sarkvidéki területek. A természet törvényei szerint sok-sok százmillió év alatt alakultak ki az esőerdők, a szavannák, a sivatagok, a mérsékelt égövi lombhullató erdők, a füves puszták és az örök hóval borított területek. Így születtek meg Földünk lég- és tengeráramlatai, amelyek megteremtik a csapadékot a trópusokon, a mérsékelt éghajlati övben, amelyek sivatagokat és sarkvidéki jégtakarót eredményeznek. Hazánkba is a tenger felől fújó szelek hozzák az esőt, a sarkvidékről érkező légáramlat a kánikulaúzó, a Golf-áramlat fűtötte meleg levegő pedig enyhíti a téli zord hideget. Ezért nincs 50 Celsius-fokos forróság nyáron és mínusz 50 fokos téli zimankó.

Ám, ha megpiszkáljuk bolygónk klímáját, a csapadék eloszlását és mennyiségét az megváltoztatja a felszín felmelegedését és a szelek irányát is. Sőt, irányt válthatnak vagy leállhatnak a szárazföldi és tengeri élet zálogának is tekinthető hideg és meleg tengeráramlatok. Eltűnhetnek az esőt hozó felhők a mérsékelt égöv kontinensei fölül, kiszáradhatnak a nagy folyók, a Duna, a Rajna, vagy éppen Volga.

Vajon milyen következményeket szül, ha a politikai szeszély és a pénz diktálja majd, hogy hol essen az eső? S mi történik akkor, ha már a legmodernebb masinákkal sem tudjuk befolyásolni az ember generálta időjárási káoszt? És legfőképpen, mi lesz a végeredmény, ha sutba dobjuk az évmilliárdok alatt létrejött természeti egyensúlyt, amelynek eredményeként született meg az élet a bolygónkon?!

Beregi-Nagy Edit

főszerkesztő

A hónap fotója

Minden hónapban várjuk olvasóink fotóit!

A fotók témái lehetnek: életképek a gazdaságban, tenyésztett jószág, madárvendégek a kertünkben, a természet szépségei, életkép egy gazdaságban, tájkép jószágokkal.

A fotók minimális nagysága: 2 MB (fekvő)

A fotónak tartalmaznia kell képaláírást: ebben fel kell tüntetni a fotó készítőjének a nevét, a fotózás dátumát és a fotó témáját.

Beküldési cím: bereginyag.edit@magyarmezogazdasag.hu

A szerkesztőségünk által kiválasztott fotó minden hónapban e helyen kerül bemutatásra!

A kép címe: Munka a naplementében

Készítője: *Janovicsné Arapovics Ágnes*

Helyszín: Felgyő

Fotózás dátuma: 2021. 07. 15.

11

FÓKUSZBAN AZ ELŐVÁSÁRLÁSI JOG

Majdnem nyolc éve hatályba lépett az új Földforgalmi törvény, amelynek egyik legfontosabb újítása az elővásárlási sorrend átalakítása volt. Ennek célja, hogy az osztatlan közös tulajdonú földek egy kézben egyesülhessenek, és a föld tulajdonjogát elsősorban a helybéli gazdálkodók szerezhessék meg. Cikkünkben bemutatunk jogi vitákat és bírósági döntéseket is.

14–15

HÚSMINŐSÉGTESZT

Kétféle húsmarhát, a világszerte népszerű aberdeen angust és a kevésbé ismert, de figyelemre méltó murray grey-t hasonlították össze. Arra keresték a választ, hogy miként viselkedik és milyen húsmínőséget produkál a kétféle fajta azonos tartási-takarmányozási körülmények között.

TAVI DÍSZHALTENYÉSZTÉS

Több mint tíz hektáron, természetes körülmények között nevel ivadékat Ilyés Balázs, az ország egyik legjelentősebb tavi díszhaltenyésztője, akivel a hazai tavi díszhaltartás és -tenyésztés kulisszatitkairól is beszélgettünk.

20–21

38–39

TÖBB MINT HOBBI

Három éve vadaskertet hoztak létre Ófaluiban, ahol a kaszálást akarták kiváltani legelő állatokkal. Azóta alpakák, nanduk, látványos fácánok, ludak és récék is vannak a területen. E mellett a házigazda több száz papagájt is tenyészt, amelyek a legdivatosabb színekben pompáznak, így igen kelendők a díszmadártartók körében.

Külföldi hírek	3
Időszerű	4
Cinket és vitaminokat is tartalmaz az innovatív takarmánykiegészítő	6
Októberben ismét KÁN Egyetemi Napok	7
Közös Agrárpolitika az Európai Unióban	8
Bizonyos keretek között	9
Fókuszban az elővásárlási jog	11
A legelőtől az asztalig	12
Aberdeen angus és murray grey	14
A jámbor óriás	16
Nem arany a gyapjú, de nyírni muszáj	18
Aranyhal, koi ponty, shubunkin és aranycompó	20
Júniusban drágultak a tápok	22
Börzék – kiállítások – vásárok	24
Az orvosi körömvirág	25
A hétköznapi derűje és borúja	26
Termofil vagy vermikomposzt?	28
Augusztusi növényvédelmi teendők	29
Sokszor a gazdának kell változni	30
A lovak viselkedésének megértése (3.)	32
Fogszámlálás a 21. században?	35
Mártély napjainkban	36
Így lett vadspark Ófaluiban	38
Miért nem „sláger” díszállat hazánkban?	40
Jövedelmezősége csekély – hobbiként kevesen választják	42
Kinek kit?	44
Citr-Mixet a tengerimalacnak!	46
Apróhirdetés	47
Rejtvény	48
Szürke marha tatár kovászos uborkával	48

A svájciak nem hajlandók betiltani a szintetikus növényvédő szereket

A svájciak népszavazáson elutasították a szintetikus növényvédő szerek 10 éven belüli betiltására vonatkozó kezdeményezést, valamint hogy a gazdák csak akkor kaphassanak állami támogatást, ha nem használnak szintetikus növényvédő szereket és kevesebb antibiotikumot alkalmaznak. Egyúttal nemmel voksoltak arra is, hogy Svájcban csak annyi állatot tartsanak a gazdálkodók, amennyit saját földterületeik révén képesek eltartani.

„Ez a választás garantálja mezőgazdaságunk jövőjét, és biztosítja hazánk élelmezés-biztonságát. A korábbi kettős javaslat nem biztosítja a mezőgazdaságnak a fenntarthatóbb termelés felé vezető átmeneti reformok folytatását” – reagált sajtótájékoztatóján Guy Parmelin svájci elnök.

A svájci mezőgazdasági termelők szak szervezete (USP), amely hatalmas kampányt folytatott e két kezdeményezés ellen, a szavazás végeredményeként megköszönte a lakosság bizalmát. „A mezőgazdaság és az élelmiszeripar örömmel fogadta, hogy a két javaslat nem ért el többséget. Állítólag mindkettő csökkentette volna az őshonos termékek termelését, ösztönözte volna az élelmiszerimportot, és drágította volna az élelmiszereket” – írta Facebook-on az agrárunió.

Svájcban nemcsak haszonállatok, hanem tájképi elemek is a legelő jószágok

Ugyanakkor a szintetikus növényvédő szerekkel kapcsolatos kezdeményezés mögött álló csoport is sikeresnek nyilvánította a népszavazást, ahol országos szinten a szavazók mindössze 60%-a utasította el a szintetikus növényvédő szerek használatának betiltását, viszont Basel-Stadt kantonban több mint 57%-os volt a kezdeményezés támogatottsága. „Az eredmény azt mutatja, hogy az állampolgárokat aggasztják a szintetikus növényvédő szerek egészségre, biológiai sokféleségre és környezetre gyakorolt káros hatásai. Ez egyértelmű üzenet a politikusoknak, akiknek sokkal többet kell tenniük az egészségünkért és a környezetünkért” – kommentálták az eredményt egy Twitter-bejegyzésben.

(Publié le 14 juin 2021 – Par Nathalie Marchand)

Megszülettek Franciaországban az első nőivarú naposcsibék, amelyek ivarát tojásban állapították meg

A német-holland Respeggt bejelentette, hogy letelepedik a Pays de la Loire régióban, ahol a nyár derekán megszülettek az első olyan nőivarú csibéi, amelyek az „ovo sexing” (tojásban szexált) módszer eredményeként születtek.

„A holland szexálási központunkban Seleggt-módszerrel már 2020 óta meghatározzuk a keltetőtojások ivarát olyan francia cégek számára, mint a Cocorette, akiknek Respeggt nőivarú naposcsibéket szállítunk, amelyek majd Franciaországban fejlődnek tovább” – magyarázza sajtóközleményében Martijn Haarman, a Respeggt csoport ügyvezető igazgatója, aki hozzáteszi, hogy ezzel a technológiával a heti kapacitásuk meghaladja a 100 000 nőivarú csibét.

„Mivel a külföldi naposcsibék Franciaországba történő behozatalának szabályai rendkívül szigorúak (speciális egészségügyi

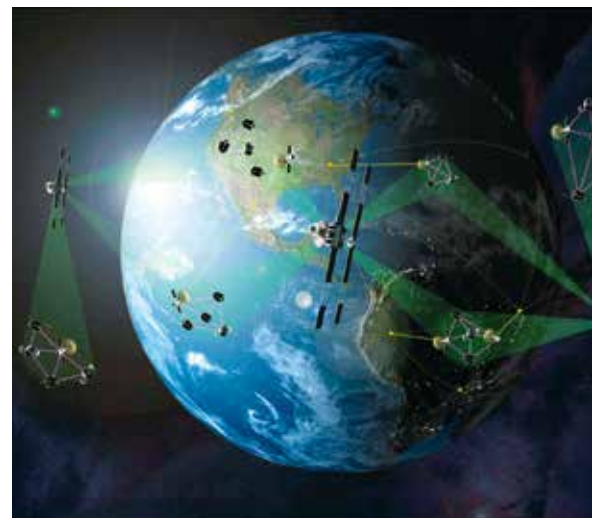
2019 óta több tízezer, tojásban szexált, nőivarú naposcsibe hagyta el a francia keltetőket

charta), ezért ügyfeleink megsegítése érdekében fontos volt, hogy a lehető legközelebb települjünk üzemeikhez” – tette hozzá Martijn Haarman. Az induló Poulehouse 2019-ben is összefogott a Respeggt-el, hogy a tojótyúkokat ezzel a technológiával állítsa elő.

Új-Zélandon műholddal mérik a tehenek által kibocsátott metánt

Új-Zéland a MethaneSat nevezetű műhold révén méri a tehenek emésztése során képződő metánkibocsátást.

„A globális felmelegedés jelenlegi emelkedésének legalább egynegyede ennek az előállított üvegházhatású gáznak köszönhető” – olvasható a Társaság honlapján (www.DeepL.com/Translator). A 350 kg-os műhold képes szinte bárhol megtalálni és mérni a Föld felszínén a metánkibocsátás

helyét. „A program célja olyan adatok gyűjtése, amelyek lehetővé teszik az érintett vállalatok és az országok számára a metánkibocsátás beazonosításának pontos helyét, ezáltal segítve bolygónk felmelegedési sebességének lassítását” – magyarázzák a program szereplői.

Új-Zélandon tavasszal bejelentették, hogy az 5 milliós szarvasmarhájával részt vesznek az űrmisszióban azáltal, hogy a valódi környezeti problémát jelentő mezőgazdasági kibocsátásokra összpontosít. „A metán az ország teljes üvegházhatású gáz kibocsátásának 43%-át adja, amelynek több mint 80%-át a mezőgazdaság, elsősorban a nagy kérődzők termelik” – számol be a Courier International. Az új-zélandi kormány célja ezen a küldetésen keresztül az ország klímaváltozási politikájának támogatása. A széles, 200 kilométeres látómezővel rendelkező műhold néhány naponta áthalad a célterületeken, és nagyfelbontású metánméréseket végez majd, állítja a MethaneSat webhely.

Publié, le 18 mai 2021/© falco/Pixabay

Összeállította és fordította:

Toldi Gyula

Nő a világ sertéshústermelése

Az Amerikai Egyesült Államok Földművelésügyi Minisztérium (USDA) előrevetítése szerint a világ sertéshústermelése a tavalyi 96 698 ezer tonnával szemben, idén várhatóan eléri a 101 481 ezer tonnát, vagyis majdnem 5%-kal nő. A legnagyobb termelők: Kína 40 500 ezer tonna, EU 24 500 ezer tonna és USA 12 382 ezer tonnával.

Csökken az unióban a juhúsfogyasztás

Az Európai Bizottság előrelzése szerint 2021-ben az egy főre jutó juh- és kecskehúsfogyasztás a tavalyihoz mérten 0,1 kg-mal 1,3 kg-ra csökken. A fogyasztás 686 ezer tonna, az önellátottság 95,5% lesz.

Betiltanák a ketreces állattartást

Széles körű polgári kezdeményezésre a haszonállatok ketreces tartását fokozatosan betiltanák az Európai Bizottság, amely a tojójúkok tartására is kiterjedne. Eközben Ukrajnában – EU-s pénzügyi segítséggel – hatalmas, ketreces technológiával termelő tojásgyárat építenek.

Területalapon 364 milliárd Ft

A jogosult földhasználók a 2020. évben benyújtott egységes támogatási kérelmekkel, előleg-, részlet- és végkifizetés alapján, területalapú alaptámogatás (SAPS) és zöldítés jogcímen összesen 364 milliárd forint uniós támogatáshoz jutottak. A zöldítés 4 millió 344 ezer hektár földterületet érintett.

Állattartók támogatása

A korábban kifizetett előlegekkel együtt az állattartók 33 milliárd Ft, ezen belül 3303 tejhasznú tehéntartó gazda 23,8 milliárd Ft, 5630 hízott bikatartó 1,6 milliárd Ft, 6727 juhtartó 7,6 milliárd Ft termeléshez kötött támogatásban részesült, melyet az Államkincstár a jogosultaknak átutalt – tájékoztatott az Agrárminisztérium.

A vidéki értékek megőrzése

A nyaralók panaszai miatt megszüntették Balatonberényben a reggeli harangozást, mert többeket zavart a korai ébresztés. Emellett pedig a település vezetésének a kakaskorékolással kapcsolatban is lett ügyük. Mivel a jelenség nem egyedi, Nagy István agrárminiszter társadalmi párbeszédet, majd pedig törvényjavaslat alkotását kezdeményezi a vidéki élet hagyományainak védelme érdekében – áll az Agrárminisztérium közleményében. Tavaly Franciaországban már született hasonló törvény.

Kampány a baromfifogyasztás ösztönzésére

A Agrárminisztérium az Agrármarketing Centrum és a Baromfi Termék Tanács közös tájékoztatóján elhangzott, Magyarországon a belföldi hústermelés mintegy felét a baromfiágazat adja: a belföldön eladott húsok 50 százaléka csirke, pulyka, kacsza és liba. A mostani kampánnyal azt üzenik a magyar fogyasztóknak, hogy a magyar állattenyésztés, a magyar mezőgazdaság képes és tud kiváló minőségben, biztonságos és egészséges termékeket előállítani.

Az ágazatban több mint 2600 mezőgazdasági termelő és mintegy 100 feldolgozó vállalkozás tevékenykedik. A szektor termelési értéke a baromfihúst tekintve 250 milliárd forint, a feldolgozott (panírozott, darabolt) termékekkel együtt – becslések szerint – ennek a duplája.

A terméktanács saját adatai alapján 2019-ben az egy személyre vetített baromfihús-fogyasztás az országban 29,2 kilogramm volt, ebből 22,74 kilogramm volt a csirke, 2,97 kilogramm a pulyka, 2,35 kilogramm a kacsza és 0,88 kilogramm a liba.

Tavaly azonban a baromfihús-fogyasztás csaknem 4 kilogrammal, 33,46 kilogrammra nőtt.

A baromfiágazatnak az ország exportjában is fontos szerepe van, a baromfihús a 3. legnagyobb tétel a magyar agrárium kivitelében.

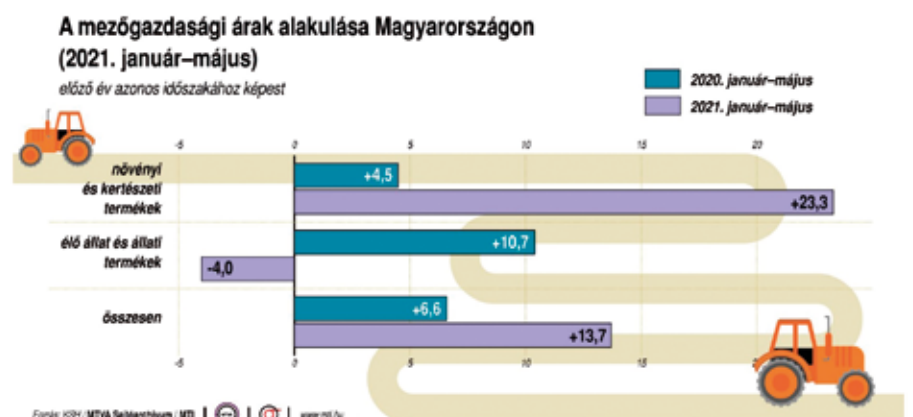
Az éves szinten 700 ezer tonna hazai előállítású baromfihúsból 400 ezret a belföldi, 300 ezret pedig az exportpiacokon értékesítenek. A belföldi fogyasztás és az export szerkezete viszont eltérő: míg előbbinél 80-85 százalék a csirke és a maradék 15 százalékon osztozik a pulyka és a víziszárnyasok, addig az exportnál 35-60 százalék között mozog a csirke és 40 százalékot tesz ki a pulyka és a víziszárnyasok.

Hat új kukorica hibrid Martonvásárról

Állami minősítést kapott az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat (ELKH) Agrártudományi Kutatóközpont Mezőgazdasági Intézet (ATK MGI) kukoricanevelési osztályának hat fajtajelöltje, és egyúttal felkerült az Európai Unió közös fajtalistájára. Az új hibridek minősítésével valamennyi éréscsoportban gazdagodott a martonvásári intézet szemes kukorica választéka. Magyarországon a kukorica vetésterületének kilencven százalékán szemes kukoricát, tíz százalékán

silókukoricát termesztnek, ezért az ATK-MGI-ben is több kutatási kapacitást fordítanak a szemes hibridek előállítására, mint a silókukoricák nemesítésére.

Közölték, a szemes kukorica mindenekelőtt állati takarmányként hasznosul, de az utóbbi időben a bioetanol-gyártásnál is egyre több kukoricát dolgoznak fel. A silókukorica amellett, hogy alapvetően a kérődző állatok takarmányozására használják, a biogáz-előállítás alapanyagaként is szolgál.

Megkezdődhet a nyúlhús és a -termékek exportja

Pont került a mintegy négyéves tárgyalássorozat végére, melyet Magyarország Kanadával folytatott a magyar nyúlhúsexport megindításának céljából. A 2017-es auditot követően megindult egyeztetések eredményeként bilaterális megállapodás jött létre a két ország között. A termékpálya bevezetése új lendületet adhat a kanadai export egészének, mely az állategészségügy elismerésén túl nemzetgazdasági szempontból is kiemelkedő jelentőségű lehet. Az elfogadott állategészségügyi bizonyítvány lehetővé teszi nyúlhús és nyúlhústermékek kivitelét az észak-amerikai ország területére. Az exportra történő engedélyezés üzemi szinten történik, a lehetőség iránt érdeklődő cégek a további információkról a területileg illetékes járási hivatalban tájékozódhatnak.

Nőtt a belföldi csirkefeldolgozás

Az Agrárközgazdasági Intézet piaci jelentéséből kiderül, hogy nemcsak a csirkefeldolgozás nőtt, hanem a csirkehús termelői ára is emelkedett.

Adataik szerint 2021 első 5 hónapjában elősúlyban mérve csaknem 290 ezer tonna baromfit vágtak le belföldön, 4 százalékkal többet, mint az előző év azonos időszakában. A csirke ebből 194 tonnával részeseedett, ami 2 százalékos emelkedés éves összesítésben.

Magyarországon az egész csirke 3 százalékkal drágult az első félévben, az EU-átlag ennél kétszer nagyobb. A csirkemell feldolgozó ára 5 százalékkal, a csirkecombé 4 százalékkal nőtt – tették hozzá.

Az összefoglaló az Európai Bizottság és a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján kiemelte, hogy az uniós baromfi-hús-kivitel 2021 első négy hónapjában 9,8 százalékkal 487,7 ezer tonnára csökkent, miközben Magyarországra 17 százalékkal 82,9 ezer tonnára nőtt. Az uniós exportot a behozatal sem ellensúlyozta, a közösségi import 19 százalékkal esett vissza az év első harmadában. Magyarországra 23 százalékkal kevesebb, vagyis 21,4 ezer tonna baromfi-hús érkezett.

Az Agrárközgazdasági Intézet becslése szerint 2030-ig uniós szinten lassan, de egyenletesen nőhet a baromfi-hús-fogyasztás. A piac bővülésével együtt mind a kivitel, mind a behozatal emelkedhet.

Újra lehet pályázni az állattartó telepek fejlesztési támogatására

Az Agrárminisztérium (AM) újranyitotta a VP2-4.1.1.-20 kódszámú „Állattartó telepek fejlesztésének támogatása” című pályázati kiírást. A felhívás a már megismert feltételrendszer mellett érhető el, a támogatási intenzitás főszabályként 50 százalékos, a támogatás összegére vonatkozó feltételek pedig változatlanok. Az igényelhető vissza nem térítendő támogatás minimális összege célterületenként eltérően 5 és 100 millió forint között változik, maximum összege pedig 2 milliárd forint.

Baromfitartók, sertéstartók, szarvasmarhatartók, juhtartók, kecsketartók, lótarok, nyúltartók, méhészek és még több más gazdasági haszonállattal foglalkozó állattartó számára ismét lehetőség nyílik új állattartó telepek létrehozására, meglévők korszerűsítésére, az

ÁTK-pályázati segítséggel épült tejtermelő istálló Szuhafőn

állattartáshoz kapcsolódó eszközök, gépek beszerzésére. A pályázat során azon támogatást igénylők is részesülhetnek ismét forrásban, akik számára más megvalósítási helyre már korábban is megítéltek támogatást.

Az újranyitott felhívás részletei a www.palyazat.gov.hu oldalon ismerhetők meg.

Élelmiszer a szemétkben

Egy új globális jelentés szerint évente 2,5 milliárd tonna a betakarítás és vágás során keletkezett élelmiszer-vesztés a mezőgazdaságban. Az ellátási láncok veszteségére, valamint a kiskereskedelemben és a

fogyasztás során keletkező pazarlásra vonatkozó frissített adatok szerint az összes megtermelt élelmiszer körülbelül 40 százaléka megy kárba – olvasható egy, a WWF és a Tesco által megrendelt tanulmányban.

Bejelentés is elég az élelmiszer-vállalkozások indításához

Lényegesen egyszerűbb lett a vállalkozás indítása az élelmiszer-forgalmazás, vendéglátás és étkeztetés területén. Amihez eddig külön engedély kellett, ahhoz most már a bejelentés is elég. A Nébih elektronikus ügyintézési felületét használva nincs más tennivaló: 2021. július 1-jétől a FELIR-azonosítóval és az adott tevékenységre vonatkozó tevékenységazonosítóval rendelkező élelmiszer-vállalkozó a jegyzőnél tett bejelentést követően, jogszerűen forgalmazhat élelmiszert és végezhet vendéglátó tevékenységet.

Korábban a vendéglátóipari termékek kereskedelmi forgalomba hozatalához a jegyzői nyilvántartásba vétel mellett egy külön engedély, az élelmiszerlánc-biztonsági hatóság hozzájárulása is kellett a friss hús, friss halászati termék, nyers tej, hűtést igénylő tej és tejtermék, hűtést igénylő

cukrászati készítményre – ital kivételével – vonatkozóan, emlékeztet a hivatal.

Az élelmiszer-kereskedelemben foglalkozó vállalkozást a hatóság az Élelmiszerlánc-felügyeleti Információs Rendszerben (FELIR) is rögzítette, így biztosítva a vállalkozások számára a FELIR-azonosítót, amelynek megléte szintén feltétele a jogszerű működésnek. A jogalkotó a különengedély-kötelezettséget 2021. július 1-től megszüntette, de a FELIR-azonosító kötelezettsége továbbra is megmaradt. Szintén nem változik a jegyzői bejelentkezés kötelezettsége.

Az állati eredetű élelmiszerek kiemelt figyelmet igényelnek az élelmiszerláncban; előállításuk, forgalmazásuk, érintkezésük más termékekkel, feldolgozásuk készletek higiéniai, élelmiszer-biztonsági szempontból kiemelt jelentőségű, ezért ezen a területen indokolt a fokozott hatósági jelenlét.

INNOVATÍV TAKARMÁNYKIEGÉSZÍTŐ

Cinket és vitaminokat is tartalmaz

Fotó: BNE

MATE
MAGYAR AGRÁR- ÉS
ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

zett humán és műszeres érzékszervi vizsgálatok alapján mindezek mellett kijelenthető, hogy a termék használata nincs kedvezőtlen hatással a tojások érzékszervi tulajdonságaira.

Az „Új típusú takarmánykiegészítő fejlesztése az állatok termelési mutatóinak javítására” című EUREKA-projekt keretében főként baromfitenyésztő vállalatok részére kívántak egy új, innovatív takarmánykiegészítő terméket létrehozni, az új termék azonban valamennyi gazdasági használat, így sertés, szarvasmarha, növedék- és tenyészállatok, valamint nyúl és méh takarmányozásában is kiválóan használható a fehérjeellátás javítására.

2020. december 31-én zárult a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap 50 458 810 Ft vissza nem térítendő támogatását elnyert nemzetközi projekt, amely

Speciális takarmánykiegészítőt fejlesztett ki és tesztelt egy hároméves nemzetközi projekt keretében az Adexgo Kft., a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Élelmiszertudományi és Technológiai Intézete (MATE ÉTTI), valamint négy román partner közös konzorciuma. Az ásványi anyagokban, vitaminokban és polifenolokban gazdag ZYNCOPPYEAST kiegészítő valamennyi gazdasági használat takarmányozásában felhasználható.

A cink az állati szervezetekben számos enzim és az immunrendszer megfelelő működéséhez elengedhetetlen, a polifenolok pedig az oxidáció gátlása révén stabil takarmánykiegészítők gyártását teszik lehetővé. A ZYNCOPPYEAST ezeken túl további ásványi anyagokat (például kalciumot, magnéziumot, nátriumot, foszfort, szelént, vasat és mangánt), valamint vitaminokat (különösen B-vitaminkomplexet) is tartalmaz, illetve élesztő alapja miatt nagyobb a biológiai hasznosulása. A növényi eredetű takarmányokhoz viszonyítva pedig nagyobb nyersfehérje-tartalom jellemzi.

A szabadalommal védett gyártástechnológiával előállított takarmánykiegészítő nagyon alacsony koncentrációban is homogéneen, probléma nélkül bekeverhető a gazdasági használatok előkeverékeibe és késztakarmányaiba. Emellett magas hőmérséklettel járó takarmánytechnológiai műveletek (például extrudálás) mellett is megőrzi stabilitását.

Fotó: PIXABAY

Mint azt a kutatók megállapították, a takarmánykiegészítővel ellátott tojótápok etetése hatékonyabb tojástermelést eredményez, miközben egyéb természetes paraméterek is javulhatnak. Az elvég-

az Adexgo Kft. balatonfüredi keverőüzemében és herceghalmi CORRELTECH® laboratóriumában, valamint a MATE ÉTTI Élelmiszertudományi és -analitika Tanszékén valósult meg.

Októberben ismét KÁN Egyetemi Napok

FOTÓ: MMG ARCHÍV

Hidegvérülő-tenyésztők már most nekiláthatnak tenyészállataikat felkészíteni, ugyanis alig két hónapjuk van arra, hogy a Kaposváron megrendezendő tenyészszemlére állataik küllemben a legszebb, mozgásban, engedelmességben pedig a legjobb formájukat hozzák a KÁN Egyetemi Napokon. A tavalyi kényszerszünet után idén október 1. és 3. között a rendezvény már 14. alkalommal várja a gazdálkodók szakmai közösségét és az érdeklődőket.

Az OMÉK éve van, tehát a Magyar Hidegvérű Lótenyésztő Országos Egyesület országos szemléje lesz az egyetlen, ahol állatbírálatot láthatunk a kaposvári állattenyésztési napokon. A hagyományokhoz híven ilyenkor az országos kiállításon hirdetik ki a nemzet legjobbait – és ugye tudjuk, a formaidőzítés kényes dolog.

Érdeemes kilátogatni a KÁN-ra, mert a Magyar Állattenyésztők Szövetsége komoly bemutatót szervez a látogatók részére: húsmarhával 40 bokszot terveznek megtölteni, lesz egyebek mellett angus, hereford, charolais, blonde d'Aquitaine, limousine is. De nem maradnak el a kiállításról a tejelő marhák sem, és érdemes lesz megnézni a kettős hasznú magyar tarka, illetve nyúl-, baromfi- és vadtenyésztési bemutatókat is. A fajták megismertetésén kívül marhahús-fogyasztást népszerűsítő külön programmal is készülnek a szervezők.

– Mintegy 50-60 kiállítót várunk a vásárra – ismertette a szervezők nevében *Sári Enikő*, a Magyar Mezőgazdaság Kiadó ügyvezetője az eseményt beharangozó tájékoztató. Hozzátette, 2021-ben kiemelt szerepet kap az Agrár-felsőoktatási Intézmények Gazdászversenye, melyben ezúttal a MATE campusai mellett Hódmezővásárhely, Mosonmagyaró-

FOTÓ: BOKOR ÁDÁM

Sajtótájékoztató a KÁN-ról: Báthory Gyöngyvér sajtós munkatárs, dr. Kovács Melinda rektorhelyettes (MATE), dr. Wagenhoffer Zsombor ügyvezető igazgató (MÁSZ), Prof. Dr. Gyuricza Csaba rektor (MATE), Sári Enikő ügyvezető (Magyar Mezőgazdaság Kiadó), Vörös Péter főigazgató (MATE Kaposvári Campus)

vár és Debrecen versengenek a legjobbnak járó díjért. Emellett itt is útjára indították a Bábolnai Gazdanapokon kedvelt Szakiskolai Napot, melynek keretében közel ezer középfokú agrárszakképzésben részesülő diákot várnak Kaposvárra azzal a céllal, hogy közülük majd minél többen válasszák a MATE sokoldalú agrárszakképzéseit.

Ezért is érdemes elmenni a KÁN-ra, elvinni a gyermekeket és a fiatalokat, hogy a mezőgazdaság és az állattenyésztés vonzóvá váljon számukra. No meg a gyakorló gazdál-

kodók is számos új és fontos ismeretet szerezhetnek a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, illetve a szakmai szövetségek által szervezett programokon. Ugyanis lesz nyúltenyésztési tudományos nap, baromfiteyésztési szimpózium, „One health” szakmai nap a szigorodó antibiotikum-használatról, sertéségségügyi workshop, halászati kerakasztal-beszélgetés, juhtenyésztési konferencia, és nem utolsósorban kiemelten fontos a precíziós állattenyésztéssel foglalkozó tudományos konferencia, amely során a fiatalok szembesülhetnek azzal, hogy az állattenyésztés már nem az a gumicsizmás szakma, mint volt a nagyszüleik, szüleik idejében.

A gazdák az átalakításokhoz szükséges anyagi segítséget a vidékfejlesztési támogatásokból szerezhetnek. *Prof. Dr. Gyuricza Csaba*, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem rektora ezzel kapcsolatban elmondta: „Azt a vidékfejlesztési fórumot emelem ki, ami a következő hét év vidékfejlesztési forrásainak a felhasználásáról szól majd. Remélhe-

tőleg egy-egy pezső, tartalmas vitával, hiszen a beszélgetés résztvevői a vidékfejlesztési kormánybizottság tagjai. Izgalmas beszélgetésnek ígérkezik, mely során arról a 4265 milliárd forintra is szó lesz, ami előreláthatólag a következő hét éves ciklusban a vidék fejlesztésére rendelkezésre áll. Ez mindenkit közvetlenül érint, és mindenki kíváncsian várja, hogy milyen lehetőségek szülessenek majd ennek a rengeteg, korábban nem látott forrásnak a felhasználására.”

Halmos B. Ágnes

Közös Agrárpolitika az Európai Unióban

Fotó: PIXABAY

Jusson több támogatás azoknak, akik környezetbarát módon termelnek. Kis és közepes méretű gazdaságoknak adják az uniós kifizetések minden tizedik euróját. Kapjanak személyre szabott segítséget a válságba jutott termelők. Legyen nyomon követhető, hogy mire megy el az uniótól átutalt pénz, illetve kapjon súlyosabb büntetést az, aki ismételten megszegi a közös szabályokat. Ezek a legfontosabb pontjai annak az előzetes megállapodásnak, amely június végén született az Európai Unió és az Európai Parlament tárgyalásain, és amely a Közös Agrárpolitika (KAP) reformjáról szól.

Az unió agrárpolitikájának alapjait közel hatvan éve fektették le, és a legutóbbi reform 2013-ban volt. Ennek előírásai december végén lejártak, de a határidőt az illetékesek kénytelenek voltak meghosszabbítani, és az ideiglenes intézkedéseket hatályban tartani egészen a jövő év végéig. Addig ezt az előzetes megállapodást megtárgyalja az Európai Parlament illetékes szakbizottsága, majd az EP plenáris ülése, amiről végül a kormányok képviselőiből álló Tanács szavaz. A tét nagy, hiszen azt kell eldönteni, hogy ki és mennyi támogatást kaphat a következő hét évben.

A június végi előzetes megállapodás értelmében, olyan politikai irányváltás várható, amely az unió mezőgazdasági politikáját még inkább az egyes tagállamok igényeihez igazítja, ugyanakkor ragaszkodtak ahhoz, hogy az uniós agrárpolitika közös maradjon. Az új szabályok előírják, hogy a nemzeti kormányoknak stratégiai terveket kell kidolgozniuk, amelyeket a bizottság hagy jóvá, amennyiben azok az uniós célkitűzések szellemiségét tükrözik. Szintén a bizottság ellenőrzi majd az egyes tagállamok teljesítményét, valamint az uniós szabályok betartását.

Az irányelvek élén a környezetvédelem áll, és a téma fontosságát jelzi, milyen nehéz az új

szabályokban megállapodni. Ami a környezetvédőknek semmi, az a gazdák érdekeit képviselni hivatott kormányok szerint elviselhetetlen teher. Egy biztos: csak az a termelő kaphat majd közvetlen támogatást, aki betartja a környezetvédelemmel kapcsolatos kötelező előírásokat. Nem kérdés, hogy tenni kell valamit, mert egyelőre megállíthatatlanul szűkül a kontinensünkön a biodiverzitás, egyre kevesebb a mezőgazdasági kultúrában megtalálható madár- és rovarállomány, emellett végesen csökken a vadbeperzők száma is. A tárgyalások során a parlamenti képviselők felkérték az uniós tagállamokat arra, hogy a vidékfejlesztési költségvetés legalább harmadát környezeti és éghajlati vonatkozású intézkedésekre fordítsák, és a közvetlen kifizetések legalább negyedét az ökoszisztéma védelmére költék, ami önkéntes lenne, de növelné a gazdák bevételeit.

A másik nagy probléma, hogy az uniós mezőgazdasági támogatások 80 százalékát a termelők 20 százaléka, a nagybirtokosok és a nagyüzemek kapják. Viszont a következő ciklusban inkább a kistermelőket, a családi gazdaságokat kell favorizálni, ezért a jövőben az egyes tagállamoknak kiutalt pénz legalább egytizedével a kis- és közepes gazdaságokat kell támogatni. A nemzeti kormányok a KAP

költségvetésének legalább 3%-át a fiatal gazdákra költethetik, és az új gazdálkodók kaphatnak a vidékfejlesztési támogatásból. A tervek szerint erősödik a mezőgazdasági dolgozók jogvédelme, amennyiben sikerül összehozni az egyes országok munkavédelmi ellenőreit a KAP illetékeseivel, hogy 2025-től szankcionálni lehessen az uniós munkaügyi szabályok megsértését.

A tárgyalások során a parlament képviselői további intézkedéseket sürgettek annak érdekében, hogy a gazdálkodók könnyebben megbirkózhassanak a kockázatokkal és az esetleges válságokkal. Terveik szerint a termelők felkészültebben várhatják majd a nehézségeket, ugyanakkor azok, akik fokozottan ügyelnek a környezetvédelmi, állategészségügyi és -jóléti előírásokra, felmentést kaphatnak a versenyszabályok alól. A válságok okozta károk enyhítésére félretett, ma még eseti tartalékból állandó és fix költségvetéssel rendelkező alapot képeznek a bizonytalan piaci helyzetben lévő farmerek számára.

Átláthatóbb lesz a támogatási rendszer, vagyis lekövethetőbb lesz a lekért összegekből származó fejlesztések megvalósulása. Az egyes tagállamok számíthatnak az EU segítségére abban a küzdelemben, amit a közös szabályok kijátszói ellen és a pénzügyi alapok védelme érdekében folytatnak. A parlamenti képviselők arról is gondoskodtak, hogy komolyabb szankciókkal lehessen fellépni az EU – például környezetvédelmi vagy állatjóléti – követelményeit ismételten megszegőkkel szemben. Az ilyen jellegű szabálysértések miatt az érintett gazdálkodók elbukhatják a támogatásuk akár egytizedét is.

A Közös Agrárpolitika az Európai Unió egyik legfontosabb intézménye, amely a 2021–2027. közötti teljes pénzügyi keret közel egyharmadát teszi ki – a KAP költségvetésének közel háromnegyedével 6-7 milliárd euró támogatást. Mivel a tét óriási, a júniusi politikai megállapodást követően a szöveget technikailag és jogilag még finomítani fogják. Amikor ezzel végeztek, először a parlament mezőgazdasági bizottságának, majd a teljes képviselőháznak és a kormányok képviselőiből álló Tanácsnak is jóvá kell hagynia a dokumentumot. Az Európai Unió új agrárpolitikai szabályai a tervek szerint 2023. január 1-jétől lépnek hatályba.

BZS

Bizonyos keretek között

FOTÓ: CSATLÓS NORBERT

A soron következő szlovén elnökségen szövegezik meg és fogadják el azt a jogszabályt, amely a következő hét éves ciklusban szabályozza az európai Közös Agrárpolitika (KAP) működését. Ez időszak alatt kell benyújtani az Európai Bizottsághoz a tagállamok úgynevezett stratégiai terveit, amelyek a saját – a keretrendszerbe illeszkedő – szabályozási rendszerüket rögzítik.

A nagy nehézségek árán megszületett megállapodásról az agrárkamara kijelentette a közleményében: győzött a józan ész, a gazdákat nem lehetetleníti el az EU. A kamara elnöke, Gyórfy Balázs ehhez hozzátette a Magyar Mezőgazdaságnak adott interjúban: „...reméli, ez így is marad.”

– Az elvi megállapodás megszületett, a következő feladat, hogy a most július 1-jétől regnáló szlovén elnökség ezt jogszabályi formába öntse. Ezután pedig még az év végéig kell a stratégiai terveket benyújtani a tagállamoknak a Bizottsághoz. Az más kérdés, hogy milyen stratégiai terveket fogad majd el a Bizottság, milyen elvárásokat támaszt a tagállamokkal szemben. Optimista vagyok, ha kijelentem, eljött a józan ész kora. Az eredeti tervekhez képest (amiket nyugodtan nevezhetünk vágyvezérelt ötletrohamnak) sikerült a józan ész keretein belül tartani a Közös Agrárpolitika reformját.

Az agrárkamara elnöke kiemelte, a KAP ürügyén több csoport érdekei ütköznek, és sajnos rendre a gazdák húzzák a rövidebbet, hiszen egyre jelentősebbek azok a terhek, amiket az Európai Unió a gazdákra terhel.

– Amivel egyébként nem feltétlenül lenne probléma, hisz az eredeti célrendszerrel mindenki egyetért: vigyázzunk a környezetünkre, óvjuk a talajainkat, és még sorolhatnánk..., de sokszor azt látjuk, hogy a gazdában nem a

partnert, hanem a legyőzendő ellenfelet, sőt ellenséget látják – mondta Gyórfy Balázs.

Az elnök azt is kiemelte, hogy a szabadpiachoz képest az Európai Unió nagyon szigorú feltételeket szab az állategészségügy, az állatjólét, a környezetvédelem területén, ezek pedig többletköltséget vagy bevételkiesést jelentenek az európai gazdálkodóknak.

– Teljesen normális elvárás a gazdálkodók részéről, hogy ha társadalmi nyomásra a hazai élelmiszer-termelés a világ többi részéhez képest további vállalásokat teljesít, akkor azt valamilyen társadalmi forrásból a feltétel-szabályozó megtérítse – hangsúlyozta a NAK elnöke, hozzátéve: – Jelenleg pedig ennek pont a fordítottja történik, egyre szigorúbb, rigorozusabb szabályok mellett rendszerint csökkenő anyagi forrást biztosítanak arra, hogy az európai gazdálkodók meg tudjanak felelni ezeknek az elvárásoknak. Teszik mindent úgy, hogy az unión kívülről érkező élelmiszerek esetében az EU egyfajta megengedő magatartást folytat.

Gyórfy Balázs egy aktuális témát is felvetett, miszerint az Európai Bizottság zöld utat adott a ketreces állattartás ellen irányuló polgári kezdeményezésnek.

– Mindez új elvárásként jelenik majd meg az állattartásban, az más kérdés, hogy ez miként tud megvalósulni... Tehát elvárás lesz, hogy idővel az Európai Unióban csak és kizárólag

szabadtartásban előállított tojás legyen a boltok polcain. Ellenben a Bizottság nem tesz említést a tartási módszer által keletkező kockázatokról, mint például a fokozott salmonellafertőzésről. Emellett azt se feledjük, hogy a tojás mennyivel drágább lesz!

De vajon a fogyasztó mit várhat a következő hét évben a magyar gazdálkodóktól? Gyórfy Balázs szerint elsősorban ugyanazt a felelős magatartást, amit eddig is tanúsított az ágazat.

– A gazdálkodónak nemcsak érzelmi, hanem racionális anyagi érdeke is fűződik ahhoz, hogy vigyázzon a teremtett világ minden rábízott részére.

Az elnök szerint ez az elvi irányvonal a következő időszakot is fémjelzi, különösen annak fényében, hogy az Európai Unió elvárásai teljesíthetővé váltak. – A kamara a falugazdász-

Gyórfy Balázs: a kamarától ugyanazt a felelős magatartást várhatják a gazdák, amit eddig is tanúsítottunk

hálózattal együtt azon dolgozik, hogy a gazdálkodókat segítsék az új kihívások áthidalásában, az adminisztrációs terhek csökkentésében, és a hazai élelmiszerek jó minőségű előállításával kiszolgálják a fogyasztók igényeit.

Az elnök hangsúlyozta, az Európai Unióban létrehozott termékek biztosan jó minőségűek lesznek. Különösen igaz ez Magyarországra, hiszen a lerövidült szállítási távolságok miatt a hazai élelmiszerek frissebb, mint ha más országokból érkezne, ami nemcsak minőségében, de beltartalmi tulajdonságaiban is érezhető. A támogatásoknak köszönhetően pedig a termékek ár-érték aránya is kedvezőbb lesz.

Halmos B. Ágnes

ÁLLATTARTÓ TELEPEK TERVEZÉSE

KOMPLETT KIVITELEZÉSE

ALAPOKTÓL AZ
ÁTADÁSIG

ÚJ ÉS MEGLÉVŐ
TELEPEK FELÚJÍTÁSA,
ÉPÍTÉSE

20 ÉV
SZAKMAI
TAPASZTALAT

Több mint 100
elégedett telep

SZOLGÁLTATÁSAINK

- ▲ Komplex építészeti tervek készítése
- ▲ Épületek komplett kivitelezése
- ▲ Amerikai rendszerű istálló és trágya technológiák alkalmazása
- ▲ Farm robotok

Célunk a minél magasabb színvonalú állatközpontú épületek tervezése!

Egyedi ajánlatért, szakmai segítségért forduljon hozzánk bizalommal!

DAIRY- ÉP KFT.
2112 VERESEGYHÁZ
OMEGA KÖZ 1.

DAIRYEP.HU
+36 - 28- 388 - 646
DAIRYEP@DAIRYEP.HU

Magyarországon és külföldön
több mint 10 országban a
piac élén!

Fókuszban az elővásárlási jog

Majdnem nyolc éve, hogy hatályba lépett az új Földforgalmi törvény, amelynek egyik legfontosabb újítása az elővásárlási sorrend átalakítása volt. A rangsor kiemelt célja, hogy az osztatlan közös tulajdonú földek egy kézben egyesülhessenek (lásd a tulajdonostársak elővásárlási jogát), illetve az is, hogy a föld tulajdonjogát elsősorban a helybéli gazdálkodók szerezhessék meg. A célok ugyan meghatározták a kereteket, viszont a bíróságoknak is komoly feladatuk volt. Tisztázniuk kellett azokat a jogi vitákat, amelyek időről időre felmerültek a gyakorlatban. Szerzőnk ezeket az elővásárlási joggal kapcsolatos bírósági döntéseket veszi sorra. A válogatás természetesen nem teljes körű, viszont olyan kérdésekre ad választ, amelyekkel a jogalkalmazók az elmúlt 8 évben a leggyakrabban szembesültek.

Hibás ranghelyjelölés

Ebben az adott ügyben olyan elfogadó nyilatkozatot nyújtottak be, amelyben az elővásárló egyszerre hivatkozott „helyben lakó szomszédi” státuszára és a „20 kilométeren belüli lakóhelyre” is. Mivel ez egyértelmű ellentmondásnak minősül, a vevő a bíróságon támadta meg a nyilatkozatot. A bíróság viszont az elővásárlónak adott igazat, miszerint több elővásárlási jogcím megjelölése esetén a téves hivatkozást figyelmen kívül kell hagynia, viszont a valós alapokon nyugvó ranghelyet figyelembe kell vennie a földhivatalnak – függetlenül attól, hogy hibás volt-e a másik ranghely megjelölése.

Ne felejtjük le az állampolgárságot se!

Szigorú szabályok vonatkoznak az elfogadó nyilatkozat kötelező elemeire is. A jogszabály részletesen felsorolja azokat az adatokat, amelyek nélkül érvénytelen az elfogadó nyilatkozatunk (pl. természetes személy esetén a NAK-tagsági azonosító vagy az állampolgárság). Épp ebből indult ki az a jogvita, hogy mi a helyzet akkor, ha valakiről nyilvánvaló, hogy magyar állampolgár, ez a közhiteles nyilvántartásokból is megállapítható, azonban ez mégis lemaradt az elfogadó nyilatkozatáról. A Kúria úgy döntött, hogy az állampolgárság hiánya – a fent leírtak ellenére – megtagadást eredményező körülménynek minősül, mivel

ezen adatok hiánya a nyilatkozat érvénytelenségét eredményezi. Ennek oka, hogy a földhivatal az elfogadó jognyilatkozatot először kizárólag formailag vizsgálja meg, és ha már itt problémát észlel, akkor automatikusan semmisnek tekinti a nyilatkozatot. A konklúzió tehát: ne felejtjük le se az állampolgárságot, se a kamarai azonosítót!

Ki minősül helyben lakónak?

Jól tudjuk, hogy jelentős előnyt élveznek az elővásárlási sorrendben a helyben lakó földművesek. Kérdés, hogy mit is jelent pontosan a „helyben lakás” követelménye? A Földforgalmi törvény megfogalmazása szerint helyben lakónak az minősül, akinek az életvitelszerű lakóhelye legalább 3 éve az adott településen van. Látható, hogy a törvény nem csupán „bejelentett lakóhelyről” rendelkezik, hanem életvitelszerű ott tartózkodást is megköveteli. A gyakorlatban ez akkor jelentkezik problémaként, ha valaki csak azért jelentkezik be egy lakcímmel, hogy elővásárlási joghoz juthasson. Hangsúlyozom, hogy ennek lehetséges az ellenbizonyítása is, például igazolva azt, hogy nem ő lakik az adott házban.

Mi a teendő, ha a jegyző hibázik?

Előfordult már olyan eset is, hogy a jegyző hibásan jelölte meg a kifüggesztés lejártát, így az elővásárlásra jogosult ténylegesen csak a 62. napon adta be a nyilatkozatát.

Erre az érdekes jogi helyzetre a Földforgalmi törvény 21. § (3) bekezdése ad megoldást, miszerint a 60 napos kifüggesztési határidő jogvesztő határidő. A Kúria elvi döntése szerint tehát, ha a jegyző a határidő utolsó napját a záradékban tévesen tüntette fel, a téves záradék akkor sem írja felül a törvényben rögzített határidőt, ha az elővásárló abban joggal bízhatott. Tanulság, hogy mindig számoljunk át a határidőket! Egy dologra azért felhívom a figyelmet: amennyiben a 60 napos határidő utolsó napja olyan nap, amikor a polgármesteri hivatalnál a munka szünetel, a határidő a legközelebbi munkanapon jár le. Amennyiben a jegyző mégis hibázna, akkor önállóan a jegyző eljárását nem lehet megtámadni, jogorvoslással pedig csak a földhivatal határozatával szemben élhetünk.

Hogyan kell közölni a szerződést a tulajdonostársakkal?

A kérdésre ma már gyors választ lehet adni, hiszen már nem kell külön levélben értesíteni a tulajdonostársakat, elegendő a szerződést a jegyzőnél és a kormányzati honlapon kifüggeszteni. Ez nem volt azonban mindig így, és komoly joggyakorlata alakult ki a tulajdonostársak értesítésének és az ezzel kapcsolatos törvényi elvárásoknak. A korábbi szabályok szerint 8 napos határidőben kellett megküldeni a szerződést a tulajdonostársaknak postán, a személyes átadást pedig igazolni kellett. Nos, a gyakorlatban ez nem mindig történt így, ez sokszor elmaradt, a tulajdonostársnak viszont rendkívül rövid, a tudomásszerzéstől számított 30 napja volt arra, hogy bíróságon érvényesítse a hatálytalanságból eredő igényeket, és egyúttal elfogadó nyilatkozatot is tegyen. A tudomásszerzés időpontja számos jogvitát eredményezett az elmúlt időszakban, míg végül a jogalkotó megoldotta a problémát: már nem kell külön értesíteni a tulajdonostársakat, hiszen a kifüggesztés joghatálya 2020 júliusától már mindenre – még a tulajdonostársakra is – kiterjed.

Dr. Cseh Tibor András
megbízott főtítkár,
MAGOSZ

A legelőtől az asztalig

FOTÓK: DERENCSENYI ISTVÁN

A szürke marha nemzeti kincs, törvény által védett fajta, egyben hungarikum. Azt még nem tisztázták a történészek, hogy a kunok hozták-e be a Kárpát-medencébe, vagy a fajta ősei a honfoglaló magyarokkal együtt érkeztek ide. Viszont a középkortól bizonyított a jelenléte, és lábont hajtva az ország egyik legfontosabb exportcikke volt a XVIII. századig. Mérete és szilajsága tekintélyt parancsoló, a színe és a formája pedig szemet gyönyörködtető. Itt lenne végre az idő, hogy a szürkét tartó gazdák kilépjenek a hazafias romantikából, és igazi piaci szereplővé tegyék ezt az őshonos fajtát. A teendőről is beszélgettünk Kaltenecker Endrével, a Magyar Szürke Szarvasmarhát Tenyésztők Egyesületének titkárával és Katona Zoltánnal, az egyesület által alapított kft. cégvezetőjével.

A szürke marha leírásában egy jelző nagyon meglepett. Úgy tartják, hogy intelligens állat. Ezt mi-ből lehet látni?

– Például abból, ahogy a ragadozók megjelenésekor egészen másképp viselkednek, és az is nagyon érdekes, ahogy az emberhez viszonyulnak – kezd az állat jellemzésébe Kaltenecker Endre. A kóbor kutyák jelentenek veszélyt, de az utóbbi időben megjelent az aranysakál és a farkas is. Amikor megpróbálják kiszakítani a borjút az anyja alól, akkor az anya és a meddő tehének a nagyon erős gulyaösztöntől vezérelve körbeállják az utódot, és így védik a ragadozóktól. Aztán minden fontos dolgot megjegyeznek, például nagy terület bejárva feltolva legelnek, és pontosan tudják,

hogy hol van ehető növény, és hol nő a mérgező. Azt is számon tartják, hogy éppen melyik pásztor melyik kutyával tereli őket. Ha engedékeny az illető, akkor a szürke lemegy a járásáról, ha viszont jön a váltó egy erősebb kutyával, akkor eszükbe sem jut tilosba menni. Amikor novemberben már elégük van a sok esőből és a hidegből, akkor szöknének hazafele. A saját szememmel láttam, hogy ilyenkor a szürke még a kolompját is képes elnémítani. Kinyújtja a nyakát, így a kolomp meg sem szólal, és miközben lassan bandukol, figyel, hogy jön-e valahol az ember. Amikor pedig már elég nagy a távolság, akkor beindul, hiszen a többieket is viszi magával, és hazaszöknek, a pásztor pedig szalad utánuk, hogy meg tudja fordítani a gulyát.

Ha már a borjút említette, a szürke marha híresen jó anya.

– A szürkének nagyon jók az anyai tulajdonságai, minden évben ellik, és nagyjából tíz hónapon át neveli, szereti a borját. A szoros kötődés az egyik fő jellemzője, amit megőriz még akkor is, ha más fajtákkal keresztezzük.

Az 1800-as években a hazai állomány 99%-a szürke marha volt, majd az 1960-as években majdnem kipusztult ez a fajta. Mi történt velük ebben a 150 évben?

– A két időpont között volt egy ipari forradalom, két világháború, illetve intenzívebb fajták törtek be a hazai piacra. Ilyen volt például a magyar tarka, amelyik több húst és tejet adott, a szocialista időkben pedig szovjet fajtákat hoztak be a szürke helyére. Szerencsére nem a hazai állomány azonnali kivágásával akartak megszabadulni a szürkétől, hanem átkeresztették az állatokat. Így aztán néhány egyed tisztavérben megmaradhatott a Hortobágyon, a Kiskunságban, viszont a határon túli magyarok területén sikerült szinte teljesen kiirtani az állományt. Akkoriban a nagy gulyákban vegyesen tartották őket, és maguktól is keveredtek a különböző fajták. Az 1980-as években kezdték újra megbecsülni a szürkét, és turisztikai, illetve génmegőrzési célból akkoriban már ezer-ezeröttszáz példányt tartottak az ország különböző pontjain.

Még mindig elsősorban turisztikai célból tartják ezt az állatot. Miért nem sikerült ebből kitörni?

– Az a kérdés, hogy kik foglalkoznak szürkemarha-tartással. Az egyik nagy csoportot azok alkotják, akik valóban turisztikai és bemutatás céljából tartják. Nekik a gazdasági eredmény másodlagos. A másik csoportban viszont a kimondott gazdasági érdekből, jövedelemszerzés céljából tenyésztik, illetve tartják. Ezekhez tartoznak azok, akik a privatizáció során visszakapták a földjüket, az extenzív gyepeket, és akár magyarságtudattól is vezérelve döntöttek e szép őshonos állat tartása mellett. Azért a magyar szürke hús mint termék, és a belőle készült feldolgozott árucikkek, az utóbbi évtizedekben egyre nagyobb tért hódítottak. A hamisítás ellen már régóta harcolunk. Ez a kitörés egy folyamat, melyen most is dolgozunk, hogy az ismertség mellett az ár-érték arány is megfelelő legyen.

– Szinte semelyik más fajta nem tudja azt, amit a szürke – kapcsolódik be a beszélgetésbe *Katona Zoltán*, az egyesület kft.-jének cégvezetője. Kihajítják a legelőre, és várják, hogy majd egyszer csak visszajön a borjával együtt. Nem kell foglalkozni velük, nincs szükség gyógyszerre, vitaminra, mert saját magát ellátja a jószág. És ez egyben a hátránya is, mert míg a más húsfajtát babusgatjuk, vigyázunk rá, etetjük, bezárjuk, addig a szürke, amit csak kitettünk, a fajtára jellemző legelő kondícióban jön vissza. Ilyenkor azt kell számításba venni, hogy ennek az állatnak nem adtam egy kiló kukoricát vagy szénát, hanem azt evett, amit talált, vagyis ingyen nőtt, és még egy borjú is jött vele. Amikor vágunk, akkor például azt mondjuk, hogy az egyéb húsmarhafajta hozott egy tonna húst, a szürke meg csak a felét. Igen, de az az egy tonna mennyi pénzembe került, miközben erre az 500 kilóra egy fillért nem költöttem.

– Mi a hagyományt követtük, az extenzív tartást, amit az őseink is csináltak, de a modern piac már nem ezt várja – mondja Kaltenecker Endre. A tehenet továbbra is tarthatjuk extenzív körülmények között, viszont az utódjával foglalkoznunk kell. A legtöbb húsmarhatartó borjúiskolát csinál, de úgy tartják, hogy a szürke estében erre nincs szükség, mert nem éri meg, hiszen nem adnak majd annyit érte. Szerintem itt is igaz, hogy először tegyünk bele valamit, és csak utána próbáljunk kivenni. A szürke borjú az elválasztás után szálás takarmányt kap, és azon lassan felnő valahogy. A többi húsmarha borjat hat hónapnál választják, de már szinte az elejétől abrakot kapnak, és a leválasztás náluk nem okoz stresszt. Utána vagy még borjúként elviszik Törökországba, vagy felhizlalják végsúlyba. Ezt a szürkével ugyanúgy

meg lehet csinálni, de sokan elképzelni sem tudják, hogy mire képes egy meghízult magyar szürke, hogy milyen faggyassági és kihozatali mutatói vannak, mert soha nem csináltak vele ilyet.

– Az idősebb szürkéből is kiváló terméket lehet előállítani, hiszen száraz marhahúsról beszélünk, ami a legjobb a konzervipar számára, mert sok vizet tud felvenni – hívja fel a figyelmet az összefüggésekre Katona Zoltán. A bébiételeket gyártó HIP pedig 1994 óta kizárólag szürkemarha-húst tesz a biotermékeibe, mert olyan jó a beltartalmi értéke és a textúrája.

De ha ilyen jók a tulajdonságai, akkor miért nem kelendőbb a szürke?

– A szürke marha funkcionális állat, és meg kell tanulni, hogy milyen korú és tartás módú állatból mit lehet készíteni. Megfelelően hizlalt állatból lehet steaket sütni, de készíthetünk barbecue-t is a szegyből és az oldalasból. Ha brazil vagy uruguayi szegyet veszünk, annak 6 ezer forint kilója, ugyanez a szürkéből a felébe kerül. Ugyanakkor a szürke nem száll ki a serpenyőből, mert kevesebb benne a víz, és a végén több marad a húsból. Magyarországon a boltok 90%-a öreg tehenet árul, mert a hízó alapanyag kimegy az országból. A kft.-nél viszont úgy döntöttünk, hogy legfeljebb hároméves hizott állatokat küldünk az üzletekbe. Ma már 35-40 olyan étterem van Magyarországon, ahol szerepel szürke marha a kínálatban. Erre a piacra egyéges minőséget kell szállítani, amit csak ilyen tartás mellett lehet garantálni.

– Ezek az állatok tíz hónapos korukig vannak az anyjuk mellet, majd szénán és kukoricadarán élnek, és két évesen eléri a végsúlyt – avat be a részletekbe Kaltenecker Endre. Ezen felül semmi olyan extrát, koncentrátumot nem kapnak, amit máshol az intenzív hizlalás során használnak. Az egyik egyesületi tagunk a napokban vágott saját maga által hizlalt bikákat, és mindegyiknél 60% körül volt a húskihozatal. Ha pedig azt kérdezi tőlem valaki, hogy mit csináljon az öreg szürke tehénnel, akkor azt szoktam javasolni, hagyja, hogy az utolsó borját még felnevelje, majd abban a szezonban hadd legeljen a jószág egy kis abrakkiegészítéssel, és csak utána vágja le. Így akár egy 15-20 éves tehénből is ki lehet hozni az 50%-hoz közeli húсарányt. De azért az nonszensz, hogy 350-400 forintért viszik el a szürke borjakat, ugyanakkor az egyéb húsmarháért akár 1100-at is adnak.

Katona Zoltán szerint az is gond, hogy nem szeretik a vágóhídon a szürkét, mert intelligens fajta.

– Míg az egyéb szarvatlan egyedek szinte saját magukat szúrják le, addig a szürke azonnal visszafordul, amint meglátja, hogy

hová kellene mennie. Aztán problémát okoz a nagy szarva is, ami egyszerűen nem fér el a legtöbb vágóhíd folyosóján és a vágóboxban. Vagyis sokkal több idő és fáradság levágni a szürkét, mint bármilyen más fajtát, és ezzel a technológiával több türelem kell, hogy stresszmentes legyen a művelet.

Mivel az egyesület nem végezhet gazdasági tevékenységet, ezért létrehozott egy kft.-t, ami teljes egészében a marhákat tartó tagság tulajdonában van. Ez azt jelenti, hogy a cég az egyesületi tagok érdekeit képviseli.

– Az elsődleges feladatunk a saját tulajdonosaink, a gazdák pozíciójának erősítése – mondja a cégvezető. Ezért az egyesület kft.-je megveszi tőlük a marhákat, méghozzá emelt áron, vagyis a 350-400 forint helyett mi 500-at adunk kilónként, aminek hatására emelkedik a szürke marha vágóhídi ára. A cégnek az a célja, hogy a megtermelt profitot a tulajdonosoknak, vagyis a gazdáknak adja oda, amit mi így tudunk elérni. Ez egy nálunk is jól működő, német-svájci modell, igaz, még csak egy éve csináljuk, de az árfelhajtó hatását máris lehet érezni.

Érdemes mostanában belefogni a szürkemarha-tartásba?

– Mint minden kezdő vállalkozásnál, a tervezés legyen az első, amely a vállalkozó lehetőségeit veszi figyelembe – feleli Kaltenecker Endre. Itt elsősorban a legeltetésre használható gyepterület megléte fontos, illetve a teletetéshez és az állatok kezeléséhez szükséges infrastruktúra. Másik nagyon fontos kérdés az értékesítés, hogy milyen állatokat, milyen korban, hova kívánja továbbadni. Itt gondolok saját étteremre vagy a feldolgozáshoz szükséges eszközök meglétére. Mert ha ad hoc módon gondolkodik és cselekszik az ember, akkor itt is csalódás érheti. Nagyon fontos az állatok szeretete, és hogy van-e olyan ember, aki tud bánni ezzel a szilaj állattal, vagy van hajlandósága ezt megtanulni. Ezeknek a tényezőknek a megléte feltétele annak, hogy sikeres legyen a magyar szürke marha tartása.

Bocskay Zsolt

HÚSMINŐSÉGTESZT

Aberdeen angus és murray grey

Fotó: BNE

Kétféle húsmarhát, a világszerte népszerű aberdeen angust és a kevésbé ismert, de figyelemre méltó murray grey-t hasonlították össze a Brit Húsmarhafajta Tenyésztők Egyesülete és a Murray Grey Tenyésztő Egyesület egy tíz hónapig tartó közös kísérlet során. Az eredményt vakköstölással egybekötött sajtóeseményen mutatták be július 13-án, Balatonfenyvesen.

A kérdés az volt, hogyan viselkedik és milyen húsminőséget produkál a kétféle fajta azonos tartási-takarmányozási körülmények között. Jelentősége, hogy az Ausztráliából származó, kevésbé ismert, murray grey ezüstös külseje miatt sokkal jobban tűri a hőséget, miközben egyéb tulajdonságaiban szinte megegyezik a skót gyökerekkel bíró, világszerte ismert és keresett angussal. Mivel szélsőségesen meleg éghajlati viszonyok között is magas az élettéljesítménye, a jövő marhahústermelésének biológiai alapját jelentheti idehaza.

Marhaság nem enni marhát

A minőségi marhahús-fogyasztás jelentőségéről és hazai történelméről beszélt az aberdeen angus és a murray grey összevetését célzó kísérletet bemutató balatonfenyvesi szakmai napon *Horn Péter* akadémikus, a Murray Grey Tenyésztő Egyesület elnöke. Hangsúlyozta, téves elképzelés, hogy sertésevő nemzet lennénk, történelmileg ugyanis marhahús-fogyasztó nép vagyunk.

Dr. Horn Péter: a marha finom és tele van értékes ásványi anyagokkal. Nem jó a húst hússal enni, de kár lenne lemondani erről az örömről

A középkori hungarikum a hal, a bor és a szürkemarha volt. Eleink a lengyel északi partokig vitték a szárított, füstölt halat, és akkor sem éheztek, amikor a hideghullámok miatt nem érett be a gabona, és éhínségek söpörtek végig Európán. Az óriási legelők alapozott állattenyésztésnek köszönhetően évi háromszázezer marhát hajtottak Nyugat-Európába, ahol háromszoros árat is fizettek értük a szűk esztendőkből.

Nürnbergben viadalokat rendeztek a Magyarországról érkezett legvadabb bikákkal, amelynek egy ma is látható hatalmas bronzszobor állít emléket a bajor városban.

A marhahús-fogyasztásunk még akkor is magas volt relatíve, amikor a két világháború között nem jutottunk húshoz, és általában vált a fehérjehiányos táplálkozás. A városiak évi 39 kilogrammnyi hús-fogyasztásából 16 kilót tett ki a marha, azon belül 2 kilót a borjú, és csak 13-at a sertés-hús.

„A génjeinkben hordozzuk a marhahús szeretetét, más kérdés, hogy milyen minőségben és milyen áron jutunk hozzá.”

Horn Péter professzor nem ért egyet az- zal, hogy egészségtelen lenne a hús-fogyasztás. Példaként a spanyolokat említette, akik köztudottan sokáig élnek, miközben átlagosan évi 130 kilogramm húst esznek, persze rengeteg zöldséggel, vagyis rosttal, ami szerinte az egészséges táplálkozás kulcsa.

Itthon egészen az elmúlt néhány évtizedig átlagosan 3,1 millió haszonállatot, azon belül 2 millió marhát tartottak, amely mostanra 1,5-1,6 millióra esett vissza. A kutató szerint ez ellen sürgősen tenni kell, nemcsak az állandó szerveztrágya-hiány miatt, hanem azért is, mert a legelőket karban

Murray grey, a szürke rokon

A murray grey szarvasmarhafajta Ausztráliából, a Murray folyó környékéről származik. Egy shorthorn tehén és egy angus bika nem tervezett keresztezésével jött létre a XX. század elején. Az anyaállat tizenkét szürke borjút ellett különböző angus bikáktól. Hamar felismerték, hogy az utódok egyedi és kívánatos genetikai tulajdonságokkal rendelkeznek. Napjainkra több kontinensen is elterjedt, sikeres tenyésztést folytatnak vele az Egyesült Államokban, Kanadában, Új-Zélandon és Dél-Amerikában is. Mára a nemzetközi marhahús-piac meghatározó szereplőjévé vált.

Könnyű ellés, jó borjúnevelő képesség és takarmányértékesítés, valamint jó húsminőség jellemzi. Rendelkezik a márványozott hús termeléséhez szükséges genetikai adottságokkal.

Aberdeen angus, az étlapok hercege

Az aberdeen angus skóciai eredetű, a világban széles körben elterjedt húsmarhafajta, amelyet napjainkban több típusban tenyésztnek. Elnevezése arra a két grófságra utal (Aberdeen és Angus), ahol a legfontosabb vonalait nemesítették. Kezdetben kistestű, korán érő fajta volt, a több évtizedes céltudatos szelekció és párosítás során azonban rendkívül korszerű és népszerű fajtává vált. A brit szigetek mellett egész Európában, Észak- és Dél-Amerikában, Új-Zélandon és Ausztráliában is elterjedt.

Genetikailag szarvatlan, könnyen kezelhető, jól tartható csoportosan a szabadban. A betegségekkel szemben ellenálló, a takarmányozási és tartási körülményekre közepesen igényes. Kiemelkedően jó a reprodukciós képessége, és kiváló anya. Húsa finom rostú, márványozott és rendkívül ízletes, speciális steak hús.

kell tartani. Az összeomlott ökoszisztémákat ugyanis mindenütt a világon – egyebek mellett a Yellowstone-parkban is – csak a kérődzők visszaengedésével tudták helyreállítani.

Ahogy azt az őskori barlangrajzok is tanúsítják, az ember térhódítása előtt hatalmas csordák legeltek Európában és Észak-Amerikában, bődületes mennyiségű metánt kibocsátva, és fenntartva az ökológiai egyensúlyt.

Horn Péter szerint nemcsak a történelmi hagyományok, a tápanyaggazdagsága és az ökológiai egyensúly miatt érdemes marhahúst fogyasztani, hanem azért is, mert nagyon finom; egy jó étkezés endorfint, azaz boldogsághormont szabadít fel, amiről kár lenne lemondani.

Fradi és Mezőkövesd?

Összehasonlítani az angust a murray grey-jel első ránézésre olyan, mintha a fociban mérnénk egymáshoz a Ferencvárost egy ismeretlen csapattal – mondta dr. Stefler József, a Brit Húsmarhafajtákat Tenyésztők Egyesületének elnöke. De attól, hogy valami kevéssé ismert, még lehet ugyanolyan jó. A professzor szerint a kérdés abban rejlik, hogyan tudjuk a klímaváltozás és a fokozódó hőség ártalmas hatásait kivédeni az állattenyésztésben, hiszen az angus jellemzően sötét, fekete vagy vörös színű.

A tíz hónapig tartó kísérleti projektet megelőző kutatások igazolták, hogy egy

forró nyári napon a legelőn az angusok testhőmérséklete a 43 fokot is eléri, míg a világosabb, ezüstös színű murray grey marháké 37 fok marad. Adódik tehát a kérdés, hogy a klíma szempontjából hatékonyabb murray grey, vajon milyen húsmínőséget produkál a világszerte ismert anguséhoz képest.

A vizsgálatok azt mutatták ki, hogy a két állat között lényegi különbség valóban csak a színében van, izmoltságukban, faggyúzottságukban, kémiai összetételükben és legértékesebb húsrészeik minőségében nem tapasztalható markáns eltérés. Ha pedig így van, akkor már csak a gasztronómiai érték befolyásolhatja, hogy a murray grey lesz-e a válasz a marhatenyésztés szó szerint egyre égetőbb kérdésére: a fokozódó hőségre, amely állatjóléti szempontból sem elhanyagolható.

Az ausztráliai eredetű murray grey-t egy innovatív tenyésztő, Mihalecz András 2015-ben hozta be Magyarországra. Míg az angusból kétszáz millió, ebből mindössze egy-kétmillió példányt tartanak világszerte, pedig a színükön kívül szinte minden tulajdonságukban megegyeznek. Genetikailag szarvatlanok, szelídek, könnyű ellők, közepes eréllyel növekednek, és a húruk tápértéke is hasonló.

A mindezt alátámasztó vizsgálatok a Hurbertus Bt. sáripusztai legelőjén és pásztói húszüzemében, valamint a már említett te-

A korai érés tekintetében mindössze két hét körüli a murray grey hátránya az angushoz képest, a tejtermelésük, laktációs időszakuk nagyjából megegyezik. A hízóbi-kák és tinók vágóértéke között elhanyagolható a különbség (angus 594, murray 563, F1 tinó 566), faggyúarányuk 14 és 16 százalék, csontarányuk ugyancsak hasonló. Értékes húsrészek – rostélyos, hátszín, bél-szín, ribeye – aránya átlagosan 35,7 és 32,7.

Nincs jelentős különbség húruk zsírsavaránya, nedvesség-, fehérje-, zsír- és ásványianyag- (kalcium, foszfor, magnézium, cink, vas) tartalma között, amely természetesen nagyban függ a takarmányozástól. Húruk ugyanannyira porhanyós, amely tulajdonsága érlelés hatására nő, vagyis egyformán kielégítik a gasztronómiai elvárásokat.

Stefler professzor szerint mind gazdaságilag, mind pedig állatjóléti szempontból felértékelődik a színkülönbség, és a murray grey keresztezésekkel ellenállóbbakká válhatnak az állományok a felmelegedéssel szemben.

Egy isteni steak!

A vakkóstolásra tálalt, azonos módon készített hátszín és rostélyosok tíz hónapig azonos körülmények között tartott, egyformán takarmányozott aberdeen angusból,

A különleges ízek a hús szerkezetének is köszönhetőek

nyésztő somogyudvarhelyi tenyészetében zajlottak a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem (MATE) Kaposvári Campusának közreműködésével 2015–2021. között.

Egyebek mellett kiderült, hogy az említett tíz százalékos különbség a kétféle faj hőtűrésében július-augusztus folyamán 15-20 százalékos elmaradáshoz vezet az angus borjak fejlődésében, amelyet többé-kevésbé tudnak kompenzálni a teljes szezonban, attól függően, mennyire van meleg.

illetve murray greyből készültek. Látványra nem különböztek – e sorok írója szerint ízre sem: isteni volt mindkettő. Elhangzottak azonban olyan vélemények, hogy az angus mintha porhanyósabb, a murray viszont mintha szaftosabb lenne. A legnagyobb bölcsességhez valószínűleg az a vendég járt a legközelebb, aki úgy summázta a tapasztalatokat, hogy „Soha ne együnk rosszabbat!”

Czifrik Kati

FEHÉR-KÉK BELGA SZARVASMARHA

A jámbor óriás

FOTÓK: FEHÉR-KÉK BELGA TÖRZSTENYÉSZET

Kiállításokon először riasztónak találják az emberek a fehér-kék belgát, „mutánsnak, furcsának, génmódosítottnak” nevezik. Pedig a túlzimoltság mindössze egy 50 éves tudatos tenyésztés eredménye; hazánkban még nagyon kevesen foglalkoznak vele.

A siklósi *Faller Gábor* gazdaságában 15 tenyészállat van. Ez elmondása szerint a teljes hazai törzsszállomány.

– Gyerekkori szerelem volt. Állattenyésztői és növénytermesztői végzettségem van, mindig szerettem a különleges állatokat. Az iskolában tanultunk a fehér-kék belgáról, és már akkor tudtam, egy nap majd ezekkel az állatokkal szeretnék foglalkozni. Hat évvel ezelőtt vásároltam az első tisztavérű tenyész bikámat, aki egy belga import volt. Az elmúlt években apránként növeltem az állományt. Először csak kereszteztünk: ezzel a fajtavál más fajta húsformáit javítottuk. Az évek elteltével mertem csak belevágni a tisztavérű tenyésztésbe, mert ennek a fajtának a tartása komplikáltabb a császármetszés miatt, mint a többié. Jelenleg 15 tisztavérű állatom van, öt bika – kettő tenyész, három növendék – és tíz nőivarú, ezek között tehenek és üszők is akadnak – tudtuk meg a Baranya megyei Siklóson élő *Faller Gábortól*. A gazdaság fő profilja a növénytermesztés, az állat mondhatni mellékes, de szerinte az állattartás csak akkor éri meg, ha saját földdel rendelkezik az állattartó. A családi gazdaságot jórészt ketten viszik a párjával. A fehér-kék belgák mellett még 70 más fajta marhát is tart.

Az 1970-es évek végén a kelet-közép-európai térségben először Magyarországon fedezték fel a fehér-kék belga húsmarha genetikai értékeit, két évtizeddel később ugyancsak hazánk élt elsőként az EU Phare program nyújtotta lehetőségekkel. Beültették az első embriókat és keresz-

A fehér-kék belga a culard jelleg genetikai rögzítése révén ma a világ legizmolttabb húsmarhája, fenotípusos szelekció eredménye – olvasható az egyesület honlapján. Fejlődése fiatal korban gyors, majd elhúzódó; teljes kifejelettségét 5 éves korára éri el. Egy fehér-kék bika a belga standard szerint egy éves korában 438,7 kilogramm, az üsző 370,2. Ötéves korukra a súlyuk 1110, illetve 698,7 kilogramm lesz. A marmagasságuk egy évesen 117,7 és 114,8 centiméter, a négy éves korukra elért végleges marmagasságuk pedig 144, illetve 131,9 centiméter. A 480 kilogrammig hizlalt bikák vágási eredményei: hús 78,1 százalék – szemben a többi marhafajta hozzávetőleges 50 százalékaival –, csont 13,4 százalék, faggyú és ín 7,5 százalék. A tisztavérű tenyésztésben a borjú szinte kizárólag császármetszéssel segíthető a világra, az egyszeri haszonállat-előállító keresztezés során az első keresztezett (F1) generáció születésénél nincs ellési probléma. Hiteles hazai adatok szerint 429 (különböző fajtáktól: holstein-fríz, finn ayrshire, magyar tarka, magyar szürke, lincoln red) keresztezésből született borjúnál 416 esetben nem lépett fel ellési komplikáció. Császármetszéses születés nem fordult elő.

Néha csak egész rövid ideig elég a tehén teje a borjú számára

tevéseket végeztek. A Fehér-kék Belga Szarvasmarhát Tenyésztők Egyesületét 1994-ben alapították meg, szoros együttműködést folytatnak a belga tenyésztő-szervezetekkel. Genetikai munkákat a belga tapasztalatok alapján, a teljes kompatibilitás jegyében szervezik. Értékelési, bírálati rendszerüket átvették. Az egyesületet 1997-ben – a régióból ismét elsőként – a belgiumi székhelyű nemzetközi fajtaszövetség (BBI) kanadai közgyűlése Brazíliával együtt felvette tagjai (Belgium, Nagy-Britannia, Írország, Olaszország, Franciaország, Hollandia, Németország, U.S.A., Kanada, Ausztrália) sorába.

– A borjút császármetszéssel kell világra segíteni. Nagy probléma, hogy Magyarországon nagyon kevés olyan állatorvos van, aki szívesen végrehajtja ezt a műtétet. Hozzám több mint kétszáz kilométerről jönnek, amikor szükség van a szakértelmükre. A tisztavérű tenyésztésről kijelenthetjük, császármetszéssel történik. Az állat felépítése, a túlzimoltság miatt a szülőcsatorna elvékonyodott, kockázatos a borjút természetes úton megellelni. Igaz, van olyan tehénem, amely tavaly így ellett, de ez egy nem tervezett eset volt, nem tesszük ki veszélynek sem a tehenet, sem a borjút életét. Minden műveletet beleszámolva másfél óra alatt végez az orvos. A tehenet a bal oldalán, a borda és a comb között vágják fel, helyi érzéstelenítéssel. Pontosan 270 napra császározunk, rendszerezett a folyamat. Egy tehenet a hazai gyakorlat szerint legfeljebb négyszer császározzák, Belgiumban akár nyolcszor is – részletezte Faller Gábor.

A világra jött borjak 43-46 kilogrammal születnek átlagban, de Faller Gábor tenyésztőnél született már 70 kilós borjút is. Ikerelés nagyon kevés van, mindössze 2-3 százalék. A siklósi gazdaságban hagyományosan bikával történik a megtermékenyítés. Figyelik, mikor ivarzanak a tehenek, melyiket mikor ugorta a bika. A keresztezés azért kap nagy hangsúlyt, mert a fehér-kék belga nagyon jól örökíti a formát, de az sem mellékes, hogy ez esetben nincs szükség császármetszésre. Az ilyen borjak sokkal jobb hízóalapanyagok továbbtartásra, jobban kedvelik a vágóhidak. A húsa szinte faggyúmentes, krémes, kalóriaszegény, kevesebb koleszterin van benne, mint 100 gramm csirkehúsban. Hazánkban nem lehet kapni ilyen húst a kereskedelemben, Belgiumban pedig szinte csak ilyet árulnak. Faller Gáborék ugyan tenyészállatokat nevelnek, időnként azonban saját célra, vagy étteremnek szoktak vágni. A visszajelzések rendszerint azonosak: még soha nem ettek ilyen finom marhahúst.

– Az egyik növendék bikám most van STV-tenyésztésvizsgálaton, hogy tenyész-bikának minősíthessék. Ilyenkor van egy minimum három hónapos hizlalási ciklus – lemérik például hat hónapos korában, majd kilenc hónaposan. A tenyésztésvizsga minimum 3, maximum 6 hónapig tarthat. Kiszámolják a napi súlygyarapodását, mérik a marmagasságát, nézik a lábszerkezetét, spermát vesznek tőle, tehát sok tényezőt figyelembe véve hoznak döntést. Magyarországon még nagyon kevés található ebből a fajtából, kijelenthetjük, hogy a hazai törzsszállomány nálam van. Laborban vizsgálják a bika DNS-ét, az anyai és az apai vonalat. Hazánkban talán 30-35 tisztavérű fehér-kék belga van. 2020-ban 18 ezer adag sperma fogyott, ennyire felkapott lett keresztezésben. Tejelő telepek is elkezdtek ezzel a fajtával rakatni az állatokat, mert rájöttek, hogy a borjút így piacképesebb, és annyira jó befejező keresztezésre, hogy ezáltal a húspénz is több – ismerteti.

A borjún is azonnal megmutatkozik a fajtajelleg

Faller Gábor állatai mindig nagy sikert aratnak a rendezvényeken

Kiállításokon először riasztónak találják az emberek a fehér-kék belgát, „mutánsnak, undorítósnak, génmódosítottknak” nevezik. Faller Gábor ilyenkor szóba elegyedik az illetőkkel, és elmondja, hogy ez egy 50 éves tudatos tenyésztés eredménye, a legjobb gént csak a legjobb génnel vitték tovább. A cél az volt, hogy rögzítsék a fajtánál a duplafarúságot, a véletlen során jött létre a ma látható forma. A magyarázat a miosztatin génben rejlik, ami a vázizmokban található, szabályozza az izomszövet növekedését, de ha nincs jelen, vagy blokkolt a működése, az izmok jelentősen nagyobbra nőhetnek. Ez az állat nem igényel speciális táplálást, ugyanazt eszi és ugyanannyit, mint a többi marha: nyáron legelnek, télen silót, cukorrépa-szeletet, szénát, a bikák kiegészítésként granulált tápot kapnak, a teheneknek pedig ellés után adnak kiegészítést.

A tehén, mivel húsfajta, nagyon kevés tejet ad, sokszor a borjút felneveléséhez sem elegendőt. A siklósi gazda szerint a nehézségek miatt a tisztavérű tenyésztés nem lesz tömeges Magyarországon, a keresztezés viszont biztosan fellendül. Drága állatokról beszélünk, egy tehén vagy bika másfél-kétfélmillió forint, de Belgiumban tud olyan állatról, amelyért 30 ezer eurót is elkérnek.

A fehér-kék belga a tiszteletet parancsoló megjelenése ellenére kezes, barátságos, az egytonnás Asterix nevű tenyészbika kutyamódra barátkozik az emberekkel, a hátára is fel lehet ülni, mesélte a gazdájuk. Magunk is megnézhetjük Faller Gábor fehér-kék belgáit, leghamarabb szeptember 23–25. között Hódmezővásárhelyen, az állattenyésztési napokon.

Králik Emese

Nem arany a gyapjú, de nyírni muszáj

A juhokat évente legalább egyszer nyírni kell, ám egyre kevesebb az olyan szakember, aki ezt a feladatot jó minőségben elvégzi. Emellett a gyapjú ára nemhogy nyereséget termelne, de gyakran még a nyírás költségeit sem fedezi. A gazdák szerint sokat segítené, ha egy gyapjúmosó üzem működne az országban, mert az így feldolgozott terméket drágábban lehetne értékesíteni.

Jómagam hetedik generációs juhtenyésztő vagyok, és a nagyapám a lenyírt gyapjú árából még kiteleltette az egész nyáját – mondja *Kasza Sándor*, a Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség elnökségi tagja, aki a Heves megyei Dormándon és környékén működteti családi gazdálkodóként hétnyolcszázas állományú magyar merinó törzstenyésztését. „Amikor 1966-ban Kaposváron juhtenyésztőként elvégeztem az iskolát, s hazajöttem, az első feladatomban az volt, hogy értékesítem az az évi gyapjút – különként 160 forintot kaptunk érte, miközben akkoriban egy kiló kenyér ára három forint volt. Ma jó, ha a gyapjú árából a nyírócsapat bérét, rezsijét fedezni tudjuk, örülünk, ha nullszaldóra kijövünk.” Szavai szerint a hazai könnyűipar, azon belül pedig a textilágazat rendszerváltás utáni felszámolása a gyapjú eladását, feldol-

gozását is rendkívüli módon megnehezítette. Valaha még 4 milliós juhállományt tartottak számon, mára ez a szám nem éri el az egymilliót – a legutóbbi adatok szerint nagyjából 800 ezer juh van az országban a különböző fajtákból.

– Ma már azokat az embereket is nehéz megtalálni, akik szakszerű módon meg tudják nyírni az állatokat, és hajlandók el is végezni ezt a munkát – mondja. Ő évek óta egy püspökladányi csapattal dolgoztat, megbízik bennük, mindig idejében jönnek, és jó munkát végeznek. Ez azonban nem mindenütt van így, olyanokról is hallani, akik különösebb szaktudás nélkül állnak neki a nyírásnak. A brigádnak, ha messziről jön, benzinpénzt kell fizetni, a munkadíjuk általában 600 forint minden lenyírt állat után. Az ő merinóiról átlagosan öt kilogramm gyapjú „jön le”, amit

ideális esetben különként 200 forintért tud eladni. A merinói gyapjút huszonhét mikronos puhaságig lehet értékesíteni, afölött már nem kel el a piacon. Vagyis, ha az eladott minőségi gyapjú árából kivonja a nyírás díját és az egyéb járulékos költségeket, a végére valóban jó, ha nem bukik pénzt, nemhogy bevételt termelne. Mérlegelni nem igen van módja az állattartóknak, hiszen egészségügyi szempontból mindenképpen fontos, hogy az állatok évente egyszer nyírva legyenek. A merinónál egyéves kor felett kerül először sor erre, addig a bárányokat nem bolygatják. A juhok is, mint oly sok más állat, nehezen izzadnak, de az optimális hőérzetük miatt fontos, hogy megnyírják őket, különösen mióta egyre forróbbak a nyarak. Ha a nyírás elmaradna, akkor a szőrük becsomósodna, a tisztán tartásuk emiatt jóval nehezebbé

válna. Így aztán a juhok rendszeres nyírása elemi kötelessége minden rájuk szakosodott gazdaságnak.

A koronavírus-járvány a gyapjúfelvásárlás amúgy is egyre szűkülő piacát tovább csökkentette, a korábban stabilnak számító kínai felvásárlói piac ebben az időszakban „befagyott”. A juhtartók épp ezért az agrárminiszterhez fordultak, hogy valamilyen módon segítse az újbóli kapcsolatfelvételt. Kasza Sándor úgy látja, lett foganatja kérésüknek, de szavai szerint a valódi megoldást az jelentené, ha újra lenne itthon textilipar, vagy legalább a mostaninál feldolgozottabb formában tudnánk értékesíteni a gyapjút. Jelenleg ugyanis mosatlanul – úgy ahogyan levágták és zsákba pakolták – megy a gyapjú a magyar kereskedőkhöz, akik aztán továbbadják azt külföldre. A juhágazatnak szerinte szüksége lenne egy gyapjúmosó üzemre, ahonnan már gyapjúszalag formájában kerülne piacra ez a termék, a magasabb feldolgozottság miatt jóval nagyobb hasznot hozva a gazdáknak.

Az anyajuhokat, ürüket és kosokat tavasszal, a legelőre kihajtás után, az időjárástól függően először május végén, másodszor jú-

lius végén, augusztus elején nyírták. A juhnyírást vagy maguk a gazdák, illetve – főleg uradalmakban – napszámra vagy átalánybérre fogadott, hozzáértő nyírók végezték speciális ollóval. Az állatot a fejénél kezdték nyírni, először egyik, aztán másik oldalon vágták le a gyapjút vagy szórt, vigyázva, hogy a bőrt meg ne sértsék, és a bunda egy darabban maradjon. A juh farkán és farán levő csimbókos szórt külön válogatták. Volt, hogy a nyírást megelőzően az állatokat folyóvízben vagy tóban többször megúszatták, hogy a szennyet és a zsírt a gyapjúból kiáztassák – írta a hagyományokról a Magyar Néprajzi Lexikon.

A gépek megjelenésével a juhnyíróollót felváltotta a modernebb technológia, de a munka ma sem könnyű. Ezt mi magunk is tapasztaltuk a Hortobágyon, Mező Antal tanyaán járva, ahol végignézhattuk, miként dolgozik csapatával a balmazújvárosi Nagy Sándor. A merinónál jóval kisebb testű hortobágyi rackákat egyenként hozták ki a hodályból, majd a juhász segítségével „fara ültették” az állatokat. A nyíró előbb egyik, majd másik oldalról fogta át, először a kezével, aztán a lábával, majd az elektromos fésűs nyíróval fejtől farokig letolta a gyapjút. Különösen ügyelt az érzékeny részekre, vagyis a tőgyre és a pírara. Az anyák még a nyírás előtt megkapták az esedékes védőoltásukat is, így a gazda két legyet ütött egy csapásra, s nem kellett egy újabb alkalommal megbolygatni a

nyáját. Mező Antal dormándi gazdatársához hasonlóan azt mondta: régebben a gyapjú kitermelte egy nyáj szinte egész éves fenntartásának költségeit, ma örülnek, ha a nyírás díját fedezi.

A koronavírus miatt sokáig nem tudtak átjönni a szlovák és ukrán nyírók, így a hazai csapatok munkája igencsak megnőtt, gyakran kora reggeltől késő estig dolgoztak. Komoly fizikai munkát jelent a nyírógépeket tartani, ráadásul egész nap lefelé görnyedve végzik ezt a munkát, ami a nyakat, derekat és a gerincet is megterheli. Nyugat-Európában elterjedt, hogy szemmagasságba állítják fel a juhokat egy nagyobb asztallapra, de Nagy Sándor szerint egy állványon állva nem feszülne meg eléggé az állat bőre, így könnyebb lenne belevágni. Ő egyébként főállásban egy balmazújvárosi biogazdálkodó telephelyét vezeti, nyírási szezonban azonban fizetés nélküli szabadságot vesz ki, s ilyenkor szinte megállás nélkül, gyakran még szombatokon is dolgozik. Hozzá hasonlóan a csapat többi tagjának is van „rendes” munkahelye, szakácsként, nádvágóként vagy épp pékként dolgoznak. Általában hatvan-hetven juhot nyírnak meg egy nap, de olykor ez felmegy százra is. A bevételt teljesítményarányosan osztják el: mindannyiuk kezében van egy kis kézi számláló – ha végeztek egy juhval, akkor megnyomják. Akinél véletlenül nincs ilyen, az pénzerméket dobál egy dobozba, s a végén azt

A magyar rekorder

Tizennyolc éve töretlenül a most 82 éves hódmezővásárhelyi Marton János tartja a Guinness-rekordot kézi ollós juhnyírásban. Ezzel az eszközzel 8 óra alatt 50 juhot szabadított meg gyapjától 2003. április 26-án, a helyi állattenyésztési napokon. A delmagyar.hu hírportál idén júniusban munka közben szólaltatta meg a férfit, akiről kiderült, hogy még ma is kézi ollóval dolgozik, és évente nagyjából ezer jószágot nyír meg a dél-alföldi tanyákon. Már tanítványai is vannak, akiket arra int, ne nagyon húzzák nyírás közben fölfelé az állat bőrét, mert akkor a szőr helyett az érzékenyebb részek kerülnek az olló elé. Az idős mester szerint minél tisztább a juh, annál könnyebb és gyorsabb vele a munka, de az is fontos, hogy a nyíró ember nyugodt legyen, mert akkor az állatok is azok maradnak.

számolják meg. Lényeg, hogy a végén a gazda és az ő statisztikáik összességben stimmeljenek. A járandóságból közösen fizetik a benzint, s annak a segítőnek a napi díját, aki a levágott gyapjút összeszedi, zsákba csomagolja és felteszi a kocsira.

Doros Judit

Zsemkó János

(1945–2021)

Életének 77. évében, 2021. július 8-án elhunyt Zsemkó János.

Zsemkó János 1945-ben született a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Abodon. A Kertészeti Egyetem gyöngyösi Kertészeti és Agronómiai Főiskolai Karának putnoki kihelyezett tagozatán szerzett növénytermesztő üzemmérnök diplomát 1973-ban, majd a Debreceni Agrártudományi Egyetemen 1980-ban oklevéles agrármérnök lett.

1970-ben lépett be a Szendrői Állami Gazdaságba, amelyhez élete végéig kötődött. A Szendrői Állami Gazdaságot 1973-ban beolvasztották a Bábolnai Állami Gazdaságba, aminek köszönhetően az ország elsőszámú mezőgazdasági vállalatának a dolgozója lett.

1981-ben kinevezték a gazdaság elsőszámú szakvezetőjévé, főagronómus munkakörben. A több mint 6 ezer hektáron gazdálkodó szervezeti egységben a növénytermesztés, a gépüzemelés, a szállítás, a gépjávitás, az állattenyésztés és a takarmánykeverő üzem irányítása tartozott hozzá. 1985-ben a beruházási és felújítási munkák is hozzá kerültek. Így része volt baromfi- és juhferőhelyek, keltető, szárító és keverőüzem építésében, illetve rekonstrukciójuk irányításában. 1991-ben kinevezték igazgatónak, amivel a Szendrői Gazdaság összes tevékenységének – beleértve, természe-

tesen, a növénytermesztést is – elsőszámú felelőse és irányítója lett.

Fő tevékenységi területe az állattenyésztés, azon belül elsősorban a juh- és a baromfitenyésztés volt, de hozzá tartozott a nyúl-, a kecske- és a szarvasmarha-tenyésztés irányítása is.

A Juh Terméktanácsban az észak- és kelet-magyarországi régió küldöttje és elnökségi tagja volt, de alapító tagja, első tenyésztési alelnöke, majd elnökségi tagja volt a Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetségnek (MJKSZ) is.

Szakmai munkái közül a Bábolna Tetra juh fajta kitenyésztésére volt a legbüszkébb, ő volt a tenyésztés vezetője. Az általa kinemesített fajta 1999-ben kapott állami elismerést. Szakmai és tudományos munkásságát 1996-ban Az év juhtenyésztője címmel ismerték el. 1998-ban Schandl József-díjat kapott a juhtenyésztésben elért kiemelkedő eredményeiért, és 1999-ban a Debreceni Egyetem címzetes egyetemi docensévé nevezték ki.

A Bábolna Zrt. 2008-as privatizációját követően, a dolgozókkal közösen létrehozta a Szendrői Gazdaság Kft.-t, amelyet halála napjáig vezetett.

TAVI DÍSZHALTENYÉSZTÉS

Aranyhal, koi ponty, shubunkin és aranycompó

FOTÓ: CSATLÓS NORBERT

Több mint tíz hektáron, természetes körülmények között nevel ivadékokat Ilyés Balázs, a Wakin Tavi Díszhaltenyésztés tulajdonosa, az ország egyik legjelentősebb tavi díszhaltenyésztője. Az ősi, távol-keleti kultúra iránti vonzódása gyermekkoráig vezethető vissza. Már akkor csodálta a rokonoknál látott akváriumokat, és minden érdekelte, ami mozgott a víz alatt. Egyik legkorábbi emléke, hogy kézen fogva áll az édesanyjával a Feneketlen-tónál, és legszívesebben begyalogolna a vízbe, hogy jobban meg tudja figyelni a felszín alatti varázslatos világot.

Az aranyhal (*Carassius auratus auratus*) az ezüstkárász színes tenyésztésváltozata. Megjelenése a kínai Sung-dinasztia korába nyúlik vissza, majd a XIII. századra már széles körben elterjedt a kínai kertkultúrában. A koi ponty, japánul nisikigoi, szó szerint „brokátponty”, rövidebben koi hal, a ponty (*Cyprinus carpio*) házasított fajtája. A japán nyelvben a koi, vagy szóösszetételekben a goi, pontyot jelent. Mivel elnevezése azonos alakú egy szeretettel, vonzódást kifejező szóval, a koi ponty a szeretet és a barátság jelképe a távol-keleti országban. Dísztavakban vagy vízkertekben tartják. Számos változata létezik, amelyek eltérnek színezetükben, méretükben és mintázatukban. Japánban az 1820-as évektől tenyésztették a ponty színváltozatait, amelyeket a nemesek státusszimbólumként tartottak 1870-től. A külvilág csak az 1914-es tokiói kiállításon figyelt fel rájuk, amely után robbanásszerű gyorsasággal terjedtek el az egész világon.

Magyarországon egyelőre gyerekcipőben jár a tavi díszhaltartás és -tenyésztés. Viszonylag kevésbé közismert, milyen vizet és növényeket érdemes biztosítani az élő dekoráció számára, hogy sokáig gyönyörködhesünk benne. Míg az aranyhal akár egy vödör vízben is jól érzi magát, a koinak tér kell. Növények nélkül, kristálytisztá, szűrt vízben, sziklás tavakban tartják, amelyekbe a kereszteződés megelőzése érdekében nem is ajánlott más fajtát telepíteni. Japánban, Izraelben, Németországban elterjedtek az ilyen dísztavak, de itthon viszonylag szűk réteg tud és hajlandó áldozni rájuk.

Ilyés Balázs Érden járt középiskolába, és amikor érettségi után nem sikerült a főiskolai felvételi, a százhalmobattai Temperáltvízű Halszaporító Gazdaságnál (TEHAG) helyezkedett el. Hét évig dolgozott ott, kezdetben segédmunkásként, végül a díszhaltenyésztési részleg vezetőjeként.

Közben elvégezte a halászati szakmunkásképzőt Tatán, majd agrármérnöki diplo-

mát szerzett a Debreceni Agrártudományi Egyetem szarvasi karán.

1994 óta egyéni vállalkozóként tenyészt díszhalakat. Kezdetben Tiszakécskén béreltek tavakat egy barátjával, majd felesége révén Soltszentimrére került, ahol családi segítséggel saját halgazdaságot épített egy eredetileg szántóföldi területen, a község határában.

Az öt és fél hektáros gazdaság nyolc nagyobb, mintegy félhektáros és három kisebb, közel háromszáz négyzetméteres tórendszer. Ilyés Balázs emellett egy 6,5 hektáros kecskeméti bérelt telephelyen is gazdálkodik. Mint mondja, ekkora területeken nem éri meg haszonhállal foglalkozni, ezért döntött annak idején a díszhaltenyésztés mellett.

Felesége a közeli Kecskeméten dolgozik közigazgatási szakemberként, a nagyobbik lánya vadgazdamérnök, éppen a vadászati világkiállítás előkészítésében közreműködik, a kisebb pedig állatorvos szeretne lenni, szóval nem estek messze a fájuktól.

Ilyés Balázs: az értékesítésre lehalászott állományt a faluban, az otthona udvarán kialakított medencékben tárolja. Itt is minden saját erőből készült

Vállalkozásának neve – Wakin – aranyhalat jelent. A koi mintegy négyszázféle színváltozatának külön-külön japán neve van, és bár Magyarországon a sanke, showa, kohaku (piros-fehér-fekete) a „szentháromság”, neki a sötétke-barna foltos ochiba a személyes kedvence.

A koi 100–120 centire is megnő, ha biztosítjuk számára a feltételeket. Ilyés Balázs lá-

tott már méteres példányt is a németországi nagykereskedésben, ahol a Japánból importált koikat vásárolja.

Állományát csak megbecsülni tudja, de minden évben felnevel néhány mázsa egygyaras, vagyis néhány centiméteres koit és aranyhalat is.

Ami nem kerül értékesítésre egygyaras korában, azt tovább neveli. Akadnak olyan kereskedők és magánszemélyek, akik nem szeretnék kivárni, míg megnő a kis hal, hanem egyből nagyot vennének, és meg is tudják fizetni. A többnyaras, kifejlett díszhal sokkal drágább, ha pedig japán minőségű – vagyis az ott tenyésztett halakra jellemző szín, forma, foltosság jellemzi –, akkor még többbe kerül.

Ilyés Balázs nagykereskedőknek, díszhalüzleteknek és magánszemélyeknek értékesít. Korábban Hollandiába és Ausztriába is szállított, jelenleg főként itthon forgalmaz, de viszonteladók révén Romániába, Szerbiába és Szlovákiába is eljutnak a halai. Bár a díszhaltenyésztés szűk körű szakma, a konkurencia jelen van, amely arra serkenti, hogy mindig szebbet, jobbat hozzon létre. Még több ezres rendelés esetén is kézzel válogatja ki az eladásra kerülő példányokat. Így lehet biztos benne, hogy csak jó kondícióban lévő, megfelelő méretű és szép küllemű egyedek kerülnek ki a telepről.

Mivel a kevésbé hozzáértő vevők számára tanácsadást is biztosít, a telefonja folyamatosan csörög. A díszhalakkal általában tavasszal több a gond, amikor a téli elvermelés során legyengült szervezetük kiszolgáltatottabb a kórokozónak.

November közepétől ugyanis, amikor nyolc fok alá hűl a víz, nem etetik őket. Ilyenkor a halak összegyűlnek a tó legmélyebb pontján, lassan mozognak és minimálisan táplálkoznak az iszaptól. Ahhoz, hogy bírják ezt a két-három hónapot, egész szezonban jó kondícióban kell tartani őket.

Tavaly tavasszal például egy afrikai eredetű baktériumot sodort a szél Európa fölé, amely eső formájában tömeges pusztulást okozott a díszhalállományban, főként az érzékenyebb koik sorában.

A regisztrált díszhaltelepek számára minden évben kötelező elvégezteni az Állat-egészségügyi Intézet szűrővizsgálatát, amely jelenleg a hetvenes évek második felében jelentős gazdasági károkat okozó koiherpeszre irányul. A Wakin-tenyésztés működése óta folyamatosan vírusmentes.

Az évi tíz-tizenkét tonna teljes értékű haltakarmányt bekeverve vásárolja, és közvetlenül a lengyelországi gyártótól kapja. Ha megbetegedés fordul elő, saját mikroszkópjával azonosítja a kórokozót, amely ellen

gyógyszerrel és vegyszerrel avatkozik be szükség esetén.

Ha nem is aranybánya az aranyhal, Ilyés Balázs számára tisztes megélhetést biztosított a vállalkozása az elmúlt évtizedekben. Itthon egyre népszerűbb a díszhaltartás, de a gazdasági környezet változása nagyon befolyásolja a keresletet. A 2008-as válságot például annyira megérezték, hogy majdnem bezártak, a COVID-helyzet viszont fellendítette az üzletet. Mivel az emberek nem mehettek el otthonról, igyekeztek elfoglalni magukat, míg az élő állatokkal foglalkozó gazdálkodókat nem érintették a különféle korlátozások.

Egygyaras koik. Még több ezres rendelésnél is kézzel válogatja ki az eladásra kerülő példányokat

A soltszentimrei halastanyát a Duna-völgyi Főcsatorna táplálja vízzel. A vízjogi engedély költsége nem jelentős, a szivattyúkat üzemeltető áramköltség azonban évi több millió forint.

Az értékesítésre lehalászott állományt a faluban, az otthona udvarán kialakított medencékben tárolja. Itt is minden saját erőből készült. Kiszállításkor előfordul, hogy a fél országot bejárja. A halakat ilyenkor dupla nejlonzsákban viszi. Mielőtt bekötnék a száját, kiszorítják belőle a levegőt és oxigént fűjnek helyére a víz fölé, amelynek köszönhetően a zsák kifeszül, és úgy úszik benne a hal, akár egy mini akváriumban.

Bár a dísztavak akkor mutatnak jól, ha átlátszók, a nevelés sűrűbb vizet igényel, amelyben bőven él plankton, alga, alsóbbrendű, iszapban megtelepülő állat. Az első halászat jégolvadás után, 8-12 fokban történik, amikor a halak már felveszik a táplálékot. A vizük 25-28 fokra is melegedhet, de oda kell figyelni a vízutánpótlásra és a levegőztetésre.

Az oxigénhiány megelőzése mellett a macskákat, rókákat, békákat és halászmadarakat is távol kell tartani. Ezek ellen sávos perlonozással védik a medencéket és tavakat, utóbbiakat három méter magasságban,

hogy a perlon ne akadályozza a járművel zajló munkát. A sirályokat, cséreket, szerkőket távol is tartja, de a gémfélék annyival okosabbak, hogy akad, amelyik besétál alatta.

A békák és vidrák ellen ezer négyzetméter kerítés alá ástott tófólia óvja az állományt a soltszentimrei halgazdaságban, a rókákat pedig villanypásztor tartja távol.

A szaporítást mesterségesen végzik, mert így sokkal több ikrát lehet nyerni, és nagyobb arányban megmarad az ivadék.

A haltenyésztetnek a tulajdonoson kívül egyetlen alkalmazottja van. A lehalásztástól az iszapoláson át a vízi kaszálásig – amellyel

az elburjánzott vízinövényektől szabadítják meg az ivadéknevelő tavakat – minden feladatot ketten, kézi erővel végeznek.

Ilyés Balázs először otthon, a medencékben etet, azután jellemzően reggeltől estig a tanyán tölti a napjait. Takarmányoz, majd körbejárja a telepet, átnézi a zsilipeket, a víztöltést, azután az aktuális munkához kezd. Jelenleg például az ivadékos tavak növénytakarítása folyik. A lehalászott tavakat iszapmentesítik, a partjukat megerősítik és ott is karbantartják a növényzetet. A másik telephelyet jellemzően a kollégája kezeli, egész évben folyamatosan van feladatuk.

A halastanyán elsőként Pipacs, a kíváncsi számárkanca, majd tyúkok, kakasok és birkák szaladnak üdvözölni az érkező gazdát. Szinte versengenek a figyelméért. Látszik, hogy sosem bántotta őket, annál többször kedveskedett nekik valami finomsággal. A harminc juh természetes fűnyírónak érkezett a tanyára. Vágásra mindössze egy birka és egy tyúk került eddig, de miként is ennék meg őket, amikor majdnem mindnek saját neve van? A halastanya békés, háborítatlan csendjét húsz éve telepített nemesnyárfák őrzik, és legfeljebb Pipacs tőri meg, amikor összekiabálja a bárányokat.

Czifrik Kati

A HŐSÉG RITKÍTOTTA A VÁSÁROKAT

Júniusban drágultak a tápok

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) gyorstájékoztatója szerint 2021. I-V. hónapokban – az előző évhez képest – az agrártermékek termelőiár-szintje 13,7%-kal nőtt. A növénytermesztési és a kertészeti termékek átlagára 23,3%-kal drágult, az élő állatoké és az állati termékeké 4%-kal csökkent.

Májusban – 2020-hoz viszonyítva – a vágójuh ára kilogrammonként 302 Ft-tal, a vágómarha 39 Ft-tal, a vágóbaromfi 33 Ft-tal, a nyers tej 8 Ft-tal, az étkezési tojás pedig 1 Ft-tal került többbe, a vágósertés viszont 25 Ft-tal olcsóbb lett. Ugyanakkor a gabona átlagára drasztikusan, 33,9%-kal nőtt.

Sertéspiac

A rekkenő hőség miatt több helyen elmaradt az állatvásár, ahol megtartották őket, a kis- és a nagysúlyú malacok ára 12-16 ezer forint között mozgott.

A vágósertés-piacon a felvásárolt alapanyag kilogrammonkénti termelői átlagára a 23. heti kilónkénti 428 Ft-ról a 27. hétre 411,10 Ft-ra gyengült, 32,70 Ft-tal elmaradt az előző évitől. A forgalom a 23. heti 61,5 ezer darabról a 24. hétre 62 ezerre nőtt, majd a 27. héten 56,4 ezerre mérséklődött, jöllehet így is majdnem 2,4 ezer egyeddel felülmúlta a tavalyi kereskedést.

Az Agrárközgazdasági Intézet Nonprofit Kft. (AKI) adatai szerint a 27. héten, a hazai termelésből származó vágósertések élőtömegre vetített termelői átlagára, 56 377 egyed tekintetében 411,10 Ft volt, ami kilogrammonként 32,70 Ft-tal elmaradt a tavalyitól, de az előző heti árhoz mérten 9,90 Ft-tal emelkedett. Ezen a héten a hasított meleg súlyra vetített ár 55 122 db S/EUROP minősítésű vágósertések tekintetében: 517 Ft/kg és 457 Ft/kg között változott. A legjobb három minőségi kategóriákba sorolt alapanyag megoszlása ekként alakult: S minőség: 45,7%, E minőség: 47,3%, U minőség: 6,5%, összesen 99,5%. Egy hét leforgása alatt 1751 egyeddel csökkent az eladott

mennyiség, ennek dacára a 2020-as évvel összevetve 2375 darabbal nőtt a felvásárlás.

Júniusban a sertéshúsért 5,6%-kal fizettek kevesebbet, viszont a marhahúsért 1,8%-kal, a baromfi-húsért pedig jelentősen, 5,1%-kal adtak többet a fogyasztók, mint egy éve, miközben az élelmiszerárak 3,2%-kal emelkedtek.

A 26. héten a legmagasabb vételár Cipruson (698 Ft/kg), Svédországban (687 Ft/kg) és Portugáliában (675 Ft/kg) volt, a legalacsonyabb árakat Belgiumban (466 Ft), Litvániában (499 Ft/kg) és Lettországonban (503 Ft/kg) jegyezték.

Vágómarha-piac

Májusban áprilishoz mérten a stagnáló ár mellett mérséklődött a forgalom. Az I-V. havi felvásárlás meghaladta a tavalyit. A KSH adatai szerint a termelői átlagár (borjú nélkül) 2021. I-V. hónapokban 466 Ft/kg volt, 9,5%-kal magasabb, mint egy évvel korábban. Az ötödik havi egy kilogramm élőtömegre vetített eladási ár 473 Ft/kg volt,

amely 1 Ft-tal felülmúlta az előző havit és 39 Ft-tal meghaladta az elmúlt évi árat. Egy év alatt 4668 db-ról 5229 db-ra nőtt a kereskedés, jöllehet így is 33 darabbal elmaradt a IV. havi kimagasló mennyiségtől. Január-május hónapokban 22 609 darab, 11 291 tonna súlyú vágómarhát forgalmaztak. A felvásárolt létszám 15,4%-kal, össztömege pedig 13,2%-kal lett több a tavalyinál.

A 26. héten az R3 minőségű fiatal bika esetében a legmagasabb termelői átlagárakat Svédországban (1643 Ft/kg), Írországonban (1449 Ft/kg) és Németországban (1403 Ft/kg) regisztrálták, a legalacsonyabb árakat pedig Lettországonban (968 Ft/kg), Belgiumban (1079 Ft/kg) és Litvániában (1087 Ft/kg).

Tejpiac

A tehéntej-piacon májusban, április hónappal összevetve 112 Ft volt, vagyis 1 Ft-tal mérséklődött az értékesítési ár, ennek ellenére 8 Ft-tal meghaladta a tavalyit. A 4. hónapoz mérten 5106 tonnával erősödött a kereskedés, ugyanakkor a tavalyihoz viszonyítva még dinamikusabban, 12 522 tonnával 155 225 tonnára, sok éves rekord közelbe emelkedett a felvásárolt tej mennyisége. A nyers tej zsírtartalma 3,8%, a fehérjekoncentrációja pedig 3,3% volt.

A KSH adatai szerint 2021. I-V. hónapokban a termelői átlagár 3,9%-kal 111 Ft-ra erősödött. A felvásárlás 744 356 tonna, az árbevétel 82,6 milliárd Ft volt. Január-május között 2020-hoz képest jelentősen, 43 252 tonnával nőtt az értékesítés. Júniusban erőteljesebben emelkedett a tej- és a tejtermékek fogyasztói ára. Az egy évvel korábbival összevetve a sajtókért 2,4%-kal, a vajért 1,3%-kal, a folyadéktej 2,4%-kal, a

R3 minőségű fiatal bika vágóhídi belépési ára hasított hideg súlyra, kg-ra vetítve az EU tagországaiban

	17. hét	18. hét	19. hét	20. hét	21. hét	22. hét	23. hét	24. hét	25. hét	26. hét
EU átlag	1384	1370	1365	1341	1338	1340	1342	1378	1367	1366

Forrás: AKI

tejtermékek pedig 0,9%-kal kellett többet fizetni a vásárlóknak.

Az AKI adatai szerint májusban az értékesített nyers tej 98,8%-a, 115 087 tonna extra minőségű volt. Az osztályon kívüli (OK) alapanyag a 2020. V. havi 1045 tonnával, az egy hónappal korábbi 1317 tonnával szemben 1356 tonna volt. Az extra tejért 110,70 Ft-ot, az OK minőségűért 95,60 Ft-ot fizettek a tejfelvásárlók, 7,50 Ft-tal, illetve 4,20 Ft-tal többet, mint egy éve.

Májusban a tejkivitel (tagállami kiszállítás és export) a 2020. évi 9070 tonnáról és az április havi 13 385 tonnával szemben 10 864 tonna volt. Az exportár 100,10 Ft-ot tett ki, ami az elmúlt évhez viszonyítva 8,60

Az E minőségű vágósertés egy kg hasított hideg súlyra vetített átlagára

	17. hét	18. hét	19. hét	20. hét	21. hét	22. hét	23. hét	24. hét	25. hét	26. hét
EU átlag	559	554	557	567	577	576	578	577	565	533
Magyarország	526	523	524	525	548	545	553	554	535	518

Forrás: AKI

Ft-tal, március hónappal összehasonlítva pedig 0,30 Ft-tal drágább lett. Ennek hatására a kiszállított tej kilónkénti ára számottevően, 10,40 Ft-tal elmaradt a belpiacitól.

Az AKI közlése szerint az Európa Unióban áprilisban a nyers tej kilónkénti átlagára 128 Ft-nak megfelelő euró volt, ami márciusához képest stagnált, 2020-hoz viszonyítva pedig 9 Ft-tal emelkedett. A belpiaci ár az előző hónaphoz mérten szinten maradt, a tavalyival összevetve pedig 6 Ft-tal 112 Ft-ra drágult. A IV. hónapban az unió átlagár 16 Ft-tal felülmúlta a hazait. Egy éve az árdifferencia 13 Ft-ot tett ki, amikor is a vételár mindössze 106 Ft volt.

Áprilisban a legmagasabb tejár Cipruson (209 Ft/kg), Máltán (201 Ft/kg) és Görögországban (140 Ft/kg) alakult ki. Legkevesebbet Portugáliában (108 Ft/kg), Lettországon (110 Ft/kg) és Romániában (111 Ft/kg) adtak érte.

Egy év alatt az uniós piacon 7,4%, hazánkban pedig 5,3% volt az áremelkedés. Legjobban, 23,6%-kal Írországon erősödtek, Romániában viszont 1,9%-kal gyengültek. A tagállami árkülönbőség 1,9-szeres, 101 Ft volt.

Juhpiac

A *vágójuh-piac*on a PÁIR adatai szerint az élőbárány kilónkénti felvásárlási átlagára a 22. héten 1198 Ft-on nyitott, majd a 26. héten csökkent, ekkor érte el 1211 Ft-os csúcspontját, végül 27. héten a tavalyi 971 Ft-tal szemben 1189 Ft-on zárt.

A KSH adatai szerint 2021. I-V. hónapokban a vágójuh termelői átlagára 1148 Ft/kg volt, közel negyedével, 24,5%-kal több, mint egy éve. A felvásárolt vágóalanyag volumene 3204 tonnát tett ki, 2020-hoz képest 9,1%-kal többet. Májusban a tavalyi kilónkénti 836 Ft-tal és a 4. havi 1151 Ft-tal szemben 1138 Ft volt az adásvételi ár. Ekkor az élőbárány átlagára 1235 Ft/kg, ezen belül a könnyű báránnyé 1272 Ft/kg, a nehéz egyedeké 1183 Ft/kg volt. A forgalom az április havi 732 tonnát kitevő mennyiségről májusra 542 tonnára csökkent, ezáltal 62 tonnával elmaradt a 2020. évi értékesítési volumentól.

A nehéz báránnyakért legtöbbször, kilónként 2705 Ft-ot Németországban, 2583 Ft-

ot Svédországban, 2507 Ft-ot pedig Hollandiában fizettek a vágott testekért. A legkevesebbet, 999 Ft-ot Romániában adtak érte.

A könnyű báránnyak árát tekintve a tagállamok listavezetői Horvátország (2657 Ft/kg), Magyarország (2614 Ft/kg) és Bulgária (2405 Ft/kg) voltak. Az olasz vételár 2000 Ft/kg volt.

Vágóbaromfi-piac

Májusban április hónaphoz képest 301 Ft-ról 314 Ft-ra emelkedett az eladási átlagár, miközben a felvásárolt volumen kedvezően alakult.

Vágóbaromfi értékesítési árak (Ft/kg)				
	vágó-csirke	vágó-liba	vágó-pulyka	vágó-kacsa
2021. május	289	709	408	352
2020. május	257	545	392	303

Forrás: KSH

A KSH adatai szerint a vágóbaromfi termelői átlagára 2021. I-V. hónapokban – a 2020. évvel összehasonlítva – kilónként 3,5%-kal 297 Ft-ra emelkedett. Ezen belül a vágópulyka eladási ára 2,9%-kal gyengült, a pecsenyecsirkéé 5,7%-kal, a vágókacsaé 5,9%-kal, a húslibáé pedig 19,4%-kal erősödött. Az I-V. hónapban a feldolgozásra átvett vágóbaromfi össztelege 245 616 tonna volt, ezáltal az ágazat kibocsátása egy év alatt 4%-kal lett több. Ennek köszönhetően az értékesítés továbbra is drasztikusan, a tárgyhónapot tekintve 61 490 tonnával meghaladta az egyre jobban teljesítő a sertésszektorét.

Áprilissal összevetve májusban a vágócsirke kilónkénti ára 10 Ft-tal, a vágópulyka 11 Ft-tal, a pecsenyekacsa pedig 3 Ft-tal nőtt, a vágólibáé viszont 3 Ft-tal mérséklődött.

Az V. havi kereskedés 48 599 tonna volt, ami 1243 tonnával felülmúlta az áprilisi felvásárlás, és 2696 tonnával meghaladta az elmúlt évi volument.

Tojáspiac

A PÁIR adatai szerint az étkezési tojás csomagolóhelyi forgalma a 22. héten 8,8 millió darab volt. A kereskedés a 24. hétig élénkült, ekkor 9,8 milliót tett ki, majd lanyhulni kezdett. A 26. héten 6,15 millió darabot értékesítettek, ami 4 millió darabbal elmaradt a tavalyitól.

A KSH adatai szerint 2021. I-V. hónapokban az étkezési tojás átlagára 21 Ft volt, egy év leforgása alatt 3,7%-kal drágult. A májusi tojásokonkénti 21 Ft-ot kitevő adásvételi ár az egy évvel koráb-

bival összehasonlítva 1 Ft-tal erősödött, április hónaphoz mérten viszont 1 Ft-tal gyengült. A fogyasztói ár májusban és júniusban egyaránt 46 Ft volt, vagyis szinten maradt, miközben egy év alatt az áremelkedés 8,7%, illetve 7,8%-os mértékű volt.

Az AKI közlése szerint a 26. héten az uniós csomagolóhelyi átlagár 439 Ft/kg volt, ami 58 grammos tojást feltételezve kb. 25,50 Ft darabárnak felelt meg. A hazai vételár 428 Ft/kg volt, egy tojásra vetítve 24,90 Ft-ot tett ki. Legdrágább volt a kiserelt tojás, Svédországban (40,30 Ft/db), Ausztriában (39,50 Ft/db), Olaszországban (34,90 Ft/db), míg legolcsóbban Spanyolországban (17,10 Ft/db), Bulgáriában (19,10 Ft/db), Romániában (19,70 Ft/db) vásárolhattak a felvásárlók. A csomagolóhelyi vételár egy év alatt legjobban, 14,3%-kal Szlovéniában drágult, míg Németországban 18,6%-kal olcsóbb lett. A közösségben 1 %-kal csökkent, hazánkban viszont 0,8%-kal nőtt a kiserelt tojás ára. A tagállami árkülönbőség 23,20 Ft, 2,3-szeres volt.

Gabonapiac

A *szemestermény-piac*on a KSH adatai szerint január-május hónapokban a gabona átlagára a 2020. évit több mint harmadával, 33,9%-kal túlszárnyalta.

A búza átlagára 33,5%-kal, az árukukoricáé 37%-kal, az árpáé 28,5%-kal erősödött. A tonnánkénti vételárak az alábbiak szerint alakultak: búza 69 500 Ft, árukukorica 62 000 Ft, árpa 58 400 Ft volt. Ekkor búzából 378 179 tonnát, árpából 52 512 tonnát, kukoricából 1 130 322 tonnát értékesítettek. Egy év alatt a búzaeladás 12%-kal, a kukoricáé 6,9%-kal, az árpáé pedig 34,3%-kal visszaesett.

Májusban, az egy évvel korábbihoz képest a következő árakat jegyezték: búza: 2021. év 71 200 Ft, illetve 2020. év 55 200 Ft, árukukorica (morzsolts): 2021. év 69 400 Ft, illetve 2020. év 46 900 Ft, árpa: 2021. év 59 200 Ft, illetve 2020. év 45 800 Ft. A gabona 2020-hoz képest drasztikusan, 38,8%-kal drágult. Májusban áprilishoz viszonyítva a búza ára stagnált, a kukoricáé 3700 Ft-tal, az árpáé 1000 Ft-tal emelkedett. Az V. havi forgalom búzából elenyésző, 28 215 tonna, tengeriből 91 080 tonna, árpából csupán 4770 tonna volt. A búzakereskedés 2020-hoz képest 17 216 tonnával, az árukukoricáé 2,3-szeresével, 118 772 tonnával, az árpáé 8,5-szeresével, 35 640 tonnával visszaesett. Egy hónap alatt a búzaforgalom 23 087 tonnával, az árukukoricáé 12 912 tonnával csökkent, az árpáé pedig több mint felével, 6084 tonnával visszaesett.

Varga Gábor

Hasított báránnyárak				
		25. hét (Ft/kg)	26. hét (Ft/kg)	Árváltozás 2020/2021
Nehéz bárány (13+ kg)	EU átlagár	2333	2323	+15,8%
	Magyarország	2433	2380	+32%
Könnyű bárány (13- kg)	EU átlagár	2172	2191	+216 Ft
	Magyarország	2553	2614	+560 Ft

Forrás: Európai Bizottság

Börzék – kiállítások – vásárok

Monoron a kisállatbörzék következő tervezett időpontjai: szeptember 12., október 10., 6-13 óra között. A börzét az aktuális járványhelyzet függvényében tudják megtartani! Szervező: Magyar Galamb- és Kisállattenyésztők Országos Szövetsége. Helyszín a 4-es főút melletti terület. Információ: 06 (1) 342-5538

Debrecenben postagalamb-, díszgalamb-, díszmadár-, díszbaromfi- és kisállat-bemutatót tartanak börzével egybekötve minden hónap utolsó vasárnapján, 7-13 óráig. Helyszín: Gázvezeték utcai salakmotorpálya. Állatorvosi igazolás kötelező. Információ: 06 (30) 830-8607, 06 (30) 219-7156.

Nyíregyházán a Nemzetközi Kisállat Börzét 2021-ben minden hónap második vasárnapján 6-14 óra között rendezik. Állatorvosi igazolás szükséges. A látogatók számára ingyenes. Helyszín: Nyíregyháza, Fokos utcai piactér. Információ: 06 (30) 903-6603.

AZ ESEMÉNYEK MEGTARTÁSÁT NAGYMÉRTÉKBEN BEFOLYÁSOLHATJÁK A KORONAVÍRUS TERJEDÉSE ELLEN HOZOTT INTÉZKEDÉSEK. KÉRJÜK, INDULÁS ELŐTT ÉRDEKLŐDJENEK A SZERVEZŐKNÉL!

Vásárnapról rovatunkban a Börzék – kiállítások – vásárok címszó alatt továbbra is ingyenesen közöljük a szerkesztőségünkbe időben eljuttatott rendezvények helyét és időpontját. Kérjük, a **megjelenést megelőző hó 15-éig** juttassák el hozzánk a megjelentetni kívánt szöveget írásban – e-mailen, postán vagy faxon! Kérjük, adjanak meg információs telefonszámot!

Fotó: BNE

Újfehértón a Fedeles Lovarda területén kisállatbörzét rendeznek minden hónap harmadik vasárnapján, így augusztus 15-én, szeptember 19-én, október 17-én, november 21-én, december 19-én. A börze kedvelt családi hétvégi kikapcsolódás is egyben, a helyszínen étkezési lehetőség, finomságok is várják a látogatókat. Helyszín: Újfehértó, Kossuth u. 121. Információ: www.ujfeherto.hu

Salgótarjánban kisállat-kiállítás és -vásár lesz augusztus 15-én. Az Állati Jó Vasárnap nevű rendezvényt a salgótarjáni Vásárcsarnok és Piac területén rendezik meg 7.00-12.00 között. A rendezvény kizárólag védettségi igazolvánnyal látogatható!

Békés településen márciustól októberig minden hónap utolsó vasárnapján rendezik meg a Békési Díszmadár- és Kisállatbörzét a Piac téren 7 és 11 óra között. Következő időpontjai: augusztus 15-e, szeptember 19-e.

Kisállatvásár Kecskeméten

A KECSKEMÉTI PIAC SZERVEZÉSÉBEN

2021. augusztus 28.

2021. szeptember 25.

2021. október 23.

A Szent László körüti vásártéren
(a gokart pálya melletti területen)

Árusoknak belépő személygépkocsival 1500 Ft, személygépkocsi-utánfutóval 2000 Ft, kisteherautóval (3,5 t-nál kisebb) 3000 Ft, kisteherautó-utánfutóval 4000 Ft, vásárlóknak gyalogosan ingyenes.

Állatorvosi igazolás kötelező!

Tel.: +36 (30) 470-5086,

info@kecskemetipiac.hu

<http://www.kecskemetipiac.hu/kisallatvasar>

A Komáromi Kisállatbörze tervezett időpontjai szeptember 12. és október 10. A börze hagyományos színhelye Komáromban a Monostori Erőd, de 2021-ben a börzét Kisbéren, a piactéren rendezik meg, de a helyszínről érdemes érdeklődni előzetesen. A börzén galamb-, baromfi- és nyúltenyésztők, őstermelők és kézműves élelmiszer-gyártók vesznek részt. A piac- és vásártér SZABADON látogatható, védettségi igazolvány és maszk nélkül is!

Gárdonyban kisállatvásárt rendeznek szeptember 12-én, október 10-én. A többi között galambok, pintyek, papagájok, tyúkok, kacsák, hörcsögök, nyulak, kutyák, macskák várják a látogatókat. Helyszín: DELTA parkolója

Az országos vásárok jegyzéke

AUGUSZTUS 11.

Mezőcsát – oák.

AUGUSZTUS 14.

Kiskunmajsa – oák.

AUGUSZTUS 15.

Dunaföldvár – oák,
Mórahalom – oák.

AUGUSZTUS 22.

Ruzsa – oák.

AUGUSZTUS 20.

Hortobágyi Hídivásár

AUGUSZTUS 29.

Nagykörös – oák,
Nyárbúcsúztató vásár

SZEPTEMBER 2.

Ónod – oák.

SZEPTEMBER 5.

Kistelek – oák.

Lajosmizse – oák.

Pécs – oák.

Kiskunhalas – oák.

SZEPTEMBER 8.

Mezőcsát – oák.

SZEPTEMBER 12.

Dabas – oák.

Kiskunfélegyháza – oák.

A szervezők fenntartják a változtatás jogát, előzetesen tájékozzanak a vásárok megrendezéséről!

av.: autóvásár; **áv.:** állatvásár; **bv.:** búcsúvásár; **hk.:** helyi kirakodóvásár; **hp.:** használtcikk piac; **káb.:** kisállat börze; **kkv.:** kézműves kirakodóvásár; **oá.:** országos állatvásár; **oák.:** országos állat- és kirakodóvásár; **obk.:** országos bio- és kézművesvásár; **ok.:** országos kirakodóvásár; **okn.:** országos kirakodó- és népművészeti vásár; **R.:** régiség vásár; **vamb.:** veterán autó motor börze; **vamab.:** veterán autó-motor alkatrész börze.

Az orvosi körömvirág

Az őszirózsafélék családjába tartozó orvosi körömvirág (*Calendula officinalis*) nemcsak tetszetős, hanem rendkívül sokoldalú gyógy- és fűszernövény, amelyet a középkorban csodanövénynek tartottak.

Külsőleg használva kenőcsként, belsőleg fogyasztva gyógyteaként is számos jótékony hatással bír, fűszerként pedig érdekes színt és ízt ad az ételeknek. Fűszerezhetjük vele a halakat, a baromfi húst, de tehetjük salátába vagy rizsbe a virágszirmait. Kertünkbe ültetve sem csak gyönyörködhetünk benne, hanem távol tartja a levéltevket.

Narancssárga virágából készített főzet és kenőcs kiváló sebgyógyító, fertőtlenítő, antibakteriális és viszketéscsillapító hatással bír. Hámosító hatása miatt jótékony a műtéti heggek, a nehezen gyógyuló sebek, a fekélyek, a

bőrirritációk, az ekcéma, a visszér, a vénagyulladás és az aranyér esetén.

Teájának legősibb felhasználása a bélproblémák, gyomorfekély és a májproblémák kezelésére irányul. Vértisztító hatása miatt is közkedvelt, a többi között tisztítja a szemfenék ereit is, ami miatt látásjavító hatásúnak tekintik. Csillapítja a menstruációs eredetű görcsöket, a gyomorégést, valamint a szélgörcsöt is. Fertőtlenítő hatása miatt kiváló száj- és ínyöblítő. Sokrétű ha-

tásának köszönhetően alkalmazható álmatlanság és köhögés esetén is.

Körömvirágtea elkészítése és használata:

Forrázatot készítünk a virágából. Bél- és májproblémák esetén érdemes kúraszerűen, 3-5 héten keresztül, napi 1-3 csészényit fogyasztani belőle. Szájöblítésre akár naponta is alkalmazható. A görcsök és láz esetén 1-2 csészényi tea elkortyolása javallott.

Külsőleg való alkalmazásához áztathatjuk alkoholba, használhatjuk vízzel forrázva borogatásként, és készíthetünk belőle zsiradékkal kenőcsöt, vagy éppen szappant is.

Külsőleg kezeljük vele az érintett bőrfelületet apróbb sérülések, zúzódások, visszérgyulladás, rovarcsípés, kisebb mértékű napégés okozta bőrpír esetén, de önthetünk a főzetéből a fürdővízbe is.

Arany-napsárga színének köszönhetően lelkünket is vidítja, ha a kertbe vagy balkonládába ültetjük. Napi látványa elősegíti, hogy tettekre készségünk, derünk, energiánk növekedjen.

BNE

FOTÓ: PIXABAY

OLVASSA A KISTERMELOK LAPJA MAGAZIN
DIGITÁLIS VÁLTOZATÁT!

Nem kell tárolni,
virtuális könyvespolcán bármikor elérni

Ajándékba
is vásárolható

Kiadványát
több eszközön
is elérheti

Pár kattintással
azonnal olvasható,
előfizethető

WWW.DIGITALSTAND.HU/KISTERMELOKLAPJA

EGY KEZDŐ ÁLLATTARTÓ KALANDJAI

A hétköznapok derűje és borúja

Fotók: BNE

Sokat tanulhatunk a természettől, ha állattartásba kezdünk: nemcsak a mindennapjaink ritmusa változik meg, de emberi egónk is alázatot tanul. Elfogadjuk, ha nem sikerül minden elsőre, megérezzük veszteségeink és nyereségeink sajátos egyensúlyát, lelassulunk, és jobban átéljük a mindennapok apróbb örömeit.

Egy saját „állatfarm” nemcsak arra tanítja meg az embert, hogy a napoknak onnantól kezdve feszesebb rendje lesz. A reggel nem akkor indul, amikor mi szeretnénk, és este sem lehet hosszan időzni városi programokon, színházba, moziba menni. Hiszen a jószágoknak enni kell adni, a tyúkokat zárni kell, majd pedig előkészíteni a másnap reggelt, amikor minden kezdődik előlről. Amióta – néhány éve – ezen életforma részei vagyunk, megváltoztak a nyaralási szokásaink is. Hosszú időre már nemigen megyünk, főleg együtt, ha pedig mégis elutazunk egy-egy hétvégére, akkor megbízható szomszédnak, közeli családtagnak adjuk át arra a pár napra a felügyeletet, bízva benne, hogy amikor visszatérünk, mindenkit a helyén találunk.

A városi léthez szokott kezünk is megváltozott. A vizes vödörök cipelésétől, a vasvillázástól, szalmabála-emelgetéstől, trágyahordástól, gyomlálástól kissé szikárabb, izmosabb, darabosabb lett. Pozitív hozadéka, hogy már nem kell segítség a beszorult konzervdoboz-tetőhöz, s rég nem gondolko-

dunk azon, ki tudunk-e tépni tövestől egy jól beágyazódott taracot, odébb tudjuk-e tolni, még ha fahengereken is, a meglehetősen súlyos tyúkólat, hanem nekifogunk, és megcsináljuk. Körmünket nem lakkozzuk, hanem a lehető legrövidebbre vágjuk, mert csak így tudjuk tisztán tartani a „piszkos munkák” közepe.

Ez az élet nemcsak másfajta időrendet, másféle munkákat tanított meg, hanem még valamit: alázatot. Elfogadni azt, hogy a természet törvényei erősek, azokat nem mindenáron uralni akarjuk, hanem elfogadni és alkalmazkodni hozzájuk. Számos esemény, történet szembesített ezzel. Az egyik Gerzsóné, a gyimesi rackakosé, akit bármennyire is szeretünk, két év után mégis megváltunk tőle. Elkerült a Hortobágyra, ahol most már egy egész hárem veszi körül. Üzekedési időszakban a mi hímünk, aki egyetlen nőtsténnyel és két nőivarú kecskével élte nálunk napjait, elvesztette a fejét, üzni kezdte még a kecskéket is, s amikor egy alkalommal felajzva felénk is elindult, eldőlt, hogy mennie kell. Kaptunk jó tanácsot, hogy vágjuk le, s tegyük

fagyasztóba birkapörkölt-alapként, de ez nem volt opció, mert nem öljük meg azt, akinek nevet adtunk. Különös ajándéka volt az életnek, hogy azon a napon, amelynek reggelén Gerzsont új otthonába vitték, délután világra jött itthon az utóda, aki azóta is szépen cseperedik. A kötődés persze nem szűnik meg hirtelen azzal, hogy kedvencünk elköltözött udvarunkból. Mi szerencsések vagyunk, később is láthatjuk őt, ha arrafelé visz az utunk – hát igen, be kell vallanom, hogy külön kirándulást is szerveztünk már az újratalálkozás kedvéért –, így aztán örömmel fedeztük fel, hogy a kezünk illatát megismeri, a kedvességéből neki szánt, a nálunk töltött időkre emlékeztető száraz kenyérfalatokat kedvtelve ropogtatja, és ugyanúgy beáll egy kis nyakdögönyre, mint korábban. Az már a mi külön szentimentalizmusunk, hogy néhány mondatot elmondtuk neki, hogyan élnek hajdani „barátai”, asszonya, sőt utóda, aki ugyan nőivarúnak született, de foltjaiban mégiscsak órá emlékeztet.

„Gyüttmenteknek” segítenek a beleszületettek

Meg kellett tanulni feldolgozni olyan veszteségeket is, amelyek már kevésbé boldogan végződtek. Amikor halott kiscsibe kerül ki a

kotlóskok alól, és mi magunk nem tudjuk eldönteni, hogy a természet szelektált, netán maguk a tyúkok ítélték őt életre alkalmatlannak. Vagy amikor esetesebb, bágyadtabb pipit próbálunk életben tartani, aztán pár óra múlva feladjuk, mert feladja ő is. Beletanultunk gépi csirkekeltesbe, de ott is akadnak kudarcaink bőven. Volt, hogy a harminckét tojásból tizenkettő kelt ki, aztán más alkalommal ugyanennyi kacsatojásból mindössze egyetlen egy. „Rossz a keltezőgép”, mondta erre a szakértő. Korábban hiba csúszott a természetes szaporulat világra jöttében is – emberi hiba okozta. Nagyanyáink példáját szem előtt tartva kas alá akartuk tenni a kotlóst, de rosszul tettük, a hatból négy tojás a tyúkszárnyak veresése miatt összetört. A géppel kelteztetett csibék gyámoltalanabban mozognak az udvaron, anyjuknak az embert tartják – írta egy helyütt *Konrad Lorenz*. Milyen igaza van! – nyugtáztuk, amikor heteken át az esti záráskor két tyúkot és két kakast kellett hónunk alá fogva a ház melletti fészker alól a hosszú udvar végében lévő ólakba vinni, mert inkább akarózkodott nekik a közelünkben éjszakázni, még ha szabad ég alatt is, mint bent, a többi tyúkkal és kakással. Aztán lassacskán kialakult ez is, elvegyültek végül, de azért ragaszkodóbbak maradtak a többinél.

Sokat segít, hogy kételyeinkkel és kérdéseinkkel nem vagyunk egyedül. Egyrészt a falvakban élnek olyan idősebb emberek, akik beleszülettek az állattartásba, s jó esetben ezt a tudást szívesen megosztják nemcsak a saját családtagjaikkal, utódaikkal, de azokkal a „gyűttmentekkel” is, akiknek nem volt módjuk elsajátítani a mesterfogásokat. Más

látni, és más részt venni benne. Az én nagyanyám még magától értetődően vágta el minden vasárnap hajnalban egy kakas vagy egy tyúk nyakát, de nekem már nem mutatta ezt meg senki, sőt, anyám is kimaradt a sorból, „kikímélték”, hogy első generációs értelmiségi lehessen. Kényelmes lett volna helyben keresni egy olyan embert, aki levágja helyettünk a baromfit, de a nehezebb megoldást választottuk. Egy próbanapon a szomszédasszonytól megtanultunk mindent a folyamatból az elejétől a végéig, aztán egy hónappal később magunk láttunk neki. Nem volt annyira gördülékeny, és nem lett olyan szép a végtermék sem, de megcsináltuk.

Barátunk a világháló

Elképesztő, milyen sok, egymást segítő közösség alakult az interneten, akiknek tagjai vidéken kezdtek új életet, vagy akik korábbi szakmájukat és életformájukat hátrahagyva, vagy épp azt kiegészítve családi gazdálkodóként, őstermelőként állattartásba kezdtek. Lám, nekünk is kotlik már ötödik hete a kotlósunk, pedig tojás sincs alatta, s egy távoli sorstárunk ugyanerről a problémáról ír – tucatnyian ajánlanak különféle módszereket a „leszoktatásra”. Vagy ott van a „kecskés” igazán összetartó csapata. Akad köztük, aki egy tőgypöttyből diagnosztizál teljes kórismét, más a takarmány kiválasztásában

ad hasznos információkat, s máskor az is elég, ha biztató szavakat küldenek egy nehezebb ellésnél annak a gazdának, aki épp bajban van emiatt.

Ha elhullik egy állat, vagy épp elragadja a róka, legyen bár apró csirke, totyogós kacsa, virulens kakas, netán ellés közben pusztul el a kecske, s megy utána a kicsinye is emiatt, azt nem egyszerű egyik percről a másikra megemészteni. Tőlünk bölcsebbektől hallottuk, ne akarjunk beleavatkozni mindenáron a természet rendjébe, s fogadjuk el a pusztulást is, legfeljebb azt gondoljuk végig ilyen-

kor, tehattunk-e volna valamit másképp vagy jobban. Már rég nem vagyunk annyira magabiztosak, hogy erre a kérdésre nemmel válaszoljunk. A nálunk növekvő életek, az állatok és növények figyelemre, kétkedésre és folyamatos kérdésfeltevésekre sarkallnak. Már nem minden esetben akarjuk megőrizni a „főnöki pozíciókat”, nem gondoljuk, hogy mindig okosabbak vagyunk, mint ők, sőt egyre inkább érzünk egyfajta egyenrangúságot azokkal a lényekkel, akik körülvesznek minket. És ha emberi szavakkal nem is, de a viselkedésük számos módjával jelzik, ha valamit akarnak, ha valaminek örülnek, sőt, időnként még azt is, ha ezt-azt viccesnek találják. Nemcsak a tojásokért, a húsert, de hálások vagyunk a tőlük kapott nyugodt derűért, az egészségesebb életért, a kevesebb stresszért, és azért az életközösségért, aminek alapján nyugodtan mondhatjuk, hogy már nemcsak ember-, hanem állatbarátaink is vannak.

Doros Judit

Termofil vagy vermikomposzt?

FOTÓ: KRÉATÍV FARMER

Ha valaki egyáltalán nekilát a komposztálásnak, amivel biztosítja a természetes anyagkörforgást a zöldségeskertben éppúgy, mint a szántóföldeken, az már öröndetes felismerés – vélik a szakemberek. Ha pedig a komposztálás mellett döntünk, választhatjuk a „hagyományos” módszert, vagyis mikor a felmelegedő hulladékhalom átalakul komposztta, vagy pedig a gilisztákra bizzuk a folyamat „vezérlését”. E sorok írója az utóbbira esküszik, mivel csak akkor kell gyűjteni a komposztba valót, és ezt követően nem kell vele már bíbelődni.

A Kreatív Farmer csapatából Nagy Dia elmondta, akinek van némi hozzáértése, az alakítson ki maga komposztáló kertet, egyébként érdemes kész komposztálóládát választani – ebből is jobb az újrahasznosított műanyag. Ahogy a saját kezűleg összeállított komposztálónál is inkább a recycle megoldást érdemes választani.

„Ha természetes anyagból, például fából készítjük, dekoratív, jól szellőző, környezet tudatos és szép megoldást választunk, ugyanakkor számolnunk kell a fa korhadásával, a gyorsabb elhasználódás még a különböző természetes szerekkel (például lenolajjal) kezelt fán is jelentkezik. Ideálisnak mondható az 1x1x1 m-es, jól szellőző keret” – ismerteti a megfelelő komposztáló paramétereit Nagy Dia.

Az Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet Best for Soil projektjében számos, a talajegészség megőrzésével kapcsolatos információt találunk, köztük az úgynevezett vermikomposztálásról is.

„A termofil komposztal ellentétben, amely 65 °C-os vagy azt meghaladó hő-

A komposzt színe és állaga a minőségét jelzi

mérsékletet is képes előállítani, a gilisztakomposzt környezeti hőmérsékleten alakul ki földigiliszták segítségével, amelyek kulcsszerepet játszanak a jó minőségű komposzt előállításában. Ez a módszer a természetben lezajló folyamatokat utánozza, és eredményeképp egy változatos mikrobaökösséggel bíró komposzt alakul ki, amelyek egyébként a termofil komposzt-halmokban kialakuló magas hőmérsékleten elpusztulnának.”

A gilisztakomposztálás során döntő jelentőségű az alapanyag – állítják a szakemberek. Hiszen, ha az állatok számára nem megfelelő a táplálék, illetve a környezet, akkor eltűnnek a komposztunkból. Valószínűleg emiatt sem terjedt el széles körben ez a technológia. Viszont a minőségére jellemző, hogy az ára jóval magasabb a hagyományos komposzténál, sok helyen szerves vagy szerves ásványi trágyának számít. Kis mennyiség előállításához ma már lehet speciális vermikomposzt-ládákat kapni, de úgy tűnik, nagyobb méretekben mégis biztonságosabb a hagyományos komposztálás.

A legjobb, ha van több jól szellőző rekeszünk. Az egyikbe gyűjtjük a szerves hulladékot, takarjuk be földdel, tartjuk nedvesen, és többször forgassuk át, amit legkönnyebb úgy megtenni, hogy a mellette lévő üres rekeszbe átlapátoljuk az érlelődő komposztot.

„A komposztálást az év bármely szakaszában elkezdhetjük – vallják a kreatív farmerek –, de a legjobb, ha már kora tavasszal kialakítjuk a helyet és a keretet, mert amint elkezdődik a kerti munka, szépen gyűlni kezdenek a komposztálható anyagok.

Első lépés mindig a tervezés. Egy ideális, árnyékos, félreeső helyet keressünk! A nagy kert általában sok kerti hulladékot eredményez, emiatt már az elején érdemes több rekeszt létrehozni. Legyen félreeső hely, de ne túl távol a kerttől, hogy a hulladékot könnyen mozgathassuk. Emellett árnyékosnak is kell lennie, hiszen a nyári kánikulában sem száradhat ki a komposzt, hogy a nedves-párás környezetet igénylő lebontó szervezetek zavartalanul végezhessék a dolgukat. Amint a terv kész, már csak el kell dönteni, építjük vagy készen vásároljuk a komposztalót.

Amennyiben van baromfi, a trágyáját érdemes külön gyűjtve komposztálni – ugyanis frissen megégeti a növényeket. Felhasználáskor pedig érdemes a növényi hulladékból készült komposztal együtt kijuttatni a talajba. Néhány dolgot viszont soha ne tegyünk a komposztba, mint például a citrusfélék héját, a húsevő állatok trágyáját, vagy a főtt ételek maradvékát.

Halmos B. Ágnes

Augusztusi növényvédelmi teendők

Augusztus a bőség hava a kiskertekben. Szinte minden zöldség- és gyümölcsféléből érnek a legzamatosabb termések. A folyamatos érés mellett azonban ne feledkezzünk meg arról, hogy sok károsító, kártevő és betegség ilyenkor is veszélyezteti növényeinket. A növényvédelmi teendők ebben az időszakban éppen ezért maximális hozzáértést igényelnek.

Egyszerre kell hatékonyan leküzdeni a károsítókat, és elkerülni, hogy a betakarításra kerülő termésben növényvédőszer-maradék legyen. Néhány szabály betartásával ez is megoldható. Csak olyan készítményeket használjunk, aminek az ételmezés-egészségügyi várakozási ideje belefér két betakarítási időszakba. Egy készítményt csak annyiszor használjunk egy szezonban, ahányszor engedélyezték, így elkerülhető a növényvédőszer-hatóanyag feldúsulása, valamint a szerrezisztencia kialakulása. A szereket szigorúan csak az engedélyezett területi dózisban vagy koncentrációban használjuk fel. Ha ezeket az ajánlásokat betartjuk, akkor még szüret idején sem okozunk magunknak jöveteletlen problémákat.

Augusztusban is folytatni kell a később érő növények, így néhány őszibarackfajta, az őszi és téli almák, a körte, a szilva, a szőlő, a dió és a birs növényvédelmét, mert néhány kártevő és betegség még most is veszélyezteti.

Az almamoly második nemzedéke az alma és a körte mellett a dió termésére is veszélyes. A kártevő, akárcsak az almaféléknél, berág a dió magházába, és ott fo-

gyasztja el a termést. Ha már a dióról beszélünk, érdemes egyúttal odafigyelni a nyugati dióburok-fúrólégyre is, mert július eleje óta folyamatosan rajzik, és repülése egészen a szüret elejéig elhúzódik. Ha felszívódó szerekkel kezeljük a fákat, egyúttal mindkét kártevő ellen is tudunk védekezni. Az alma és a körte esetében a csapadékos napok továbbra is kedveznek a varasodás számára, mely a lombot és a termést egyaránt megtámadhatja. A lisztharmat ellen most azért érdemes védekezni, mert elkerülhető a hajtáscsúcsok megbetegedése, ugyanis a kórokozó itt vészeli át a télszontagságait.

Szilván a szilvamoly harmadik nemzedéke károsít ebben az időszakban. A termést károsítja, de a leveleken megjelenhet a polisztigmás levélfoltossága is.

A keleti gyümölcsmoly ilyenkor még sok gyümölcsfélélt megtámad, de most a birsre a legveszélyesebb. A moly negyedik nemzedéke ebben a gyümölcsben sokáig károsíthat, mert csak októberben kerül betakarításra. A kívülről egészségesnek látszó gyümölcsben szinte mindig ott a kártevő rózsaszínes hernyója. Minden termésre érvényes, hogy a kártevők okozta sebek egy-

Szőlő erősen fertőzött szürkepenészes rothadása

Zöld vándorpoloskák

úttal utat is nyitnak a gyümölcsfertőző moniliának, melyek a termés rothadását, muffifikálódását idézik elő. Az ilyen gyümölcsöket minél előbb gyűjtsük össze és semmisítsük meg, mert további fertőzések kiinduló forrása lehet.

A szőlő elhúzódó érési időszaka miatt sokáig célpontja a fürtlisztharmatnak, a peronoszpórának, a feketerothadásnak és a szürkepenészes rothadás kórokozóinak. A szőlőtőkék lombzatát tegyük lazává, hogy a légmozgás minél jobban átjárhassa, a permetlé pedig eljusson a szőlőfürtökig, mert csak a tökéletesen befedett fürt óvhatja meg a betegségtől.

Szinte minden növénykultúrát érint a zöld vándorpoloska és az ázsiai márványos poloska növekvő kártétele. A júliusi hőség hatására erőteljes szaporodásnak indult, így a károsítás tetőpontja augusztusra várható. Ne várjuk meg a tömegszaporodás csúcsát, már most védekezzünk ellenük, mert a kifejlett imágók mellett nagyon sok lárvát is károsítja a termést.

Eredményes kertészkedést kívánok!

Dr. Aponyi Lajos

Alma – varasodás és monília

Birs – keleti gyümölcsmoly

HA AZ ÁLLAT VISELKEDÉSE PROBLÉMÁS

Sokszor a gazdának kell változni

Kutat, lovat tenyészt és foglalkozik állatpszichológiával. Ausztriában bejegyzett arab telivér fajta tenyésztő, és a lovas katonai hagyományörzést gyakorolja a pusztai nomádtól az 1848-as huszárig. Kriston Csigás Zoltánnál jártunk.

Hogy kerültél kapcsolatba „pesti srác” létedre a gazdálkodással, ezen belül a lótenyésztéssel?

– Mondhatnám azt is, hogy az anyatejjel szívtam magamba, vagy a génekkel örököltem. Kisgyerekkorom óta vonzódtam a lovakhoz és a földhöz, annak ellenére, hogy Budapesten laktunk. Ez minden bizonnyal családi indíttatás, mivel birtokos családból származom, és őseim, rokonaim kivétel nélkül birtokaikat igazgatták, katonáskodtak és politizáltak. A lovak tenyésztése, használata ilyen feltételek mellett egyértelmű volt, és ez minden bizonnyal öröklődik annak ellenére, hogy 1945 után családunk minden vagyonát elvették, és egy teljes generáció mind a mezőgazdaságból, mind a felsőoktatásban való tanulás lehetőségéből kimaradt. Én már inkább közvetetten éreztem a rendszert, az általános és középiskolai éveimet nehezítettem meg azzal, hogy sem származásomat, sem a véleményemet nem rejtettem véka alá. Utána meg már „kimúlt” a Kádár-rendszer, és megtörtént a rendszerváltás.

A kutatásaidat egyedül vagy egy tudományos vállalkozás keretében folytattad?

– Is-is! Van, ami saját projekt, és van, ami egy nagyobb részmunka! Akad olyan kutatásom is, amiről tudom, hogy szükség lesz az eredményekre, amit később majd értékesíteni lehet. Jelenleg leginkább egyes háziállatfajok, azon belül is lovak természetközeli tartásával, használhatóságával, valamint a Magyarországra visszatelepülő ragadozók hatásaival foglalkozom.

Mondanál példákat?

– Mint a lovak használhatósága természetközeli családszerkezetben [vezérmén, (esetleg mellékmének), kancák és csikóik], szabadtartás mellett. A Magyarországon terjedő nagyragadozók (legfőképp a farkas) szociális viselkedése, táplálkozási szokásai. Vagy különböző szaporodásgátló eljárások hatása az élőlények viselkedésére és testi jegyeire, csak a teljesség igénye nélkül.

Az állatpszichológia mint tudomány, mit fed pontosan?

– Elég összetett, mivel több ága is van! Egyrészt megfigyeljük a különböző fajok viselkedését, amiből következtetünk az esetleges reakciókra, másrészt kísérleteket végzünk a tekintetben, hogy különböző helyzetekbe hozunk állatokat, és megfigyeljük, hogyan és milyen megoldásokat találnak az adott problémára. Ez a terület kutatási része, amivel én is foglalkozom. Emellett segítünk a gazdának egy problémás viselkedésű állat „rendbetételébe”. Más kérdés, hogy ezeket a problémákat általában maga a gazda/gondozó és az általa teremtett környezet generálja. Emiatt ez esetekben a humánpszichológiát is kell ismerni az állatviselkedés (etológia) mellett, mivel sokszor a gazda nem is tudja (vagy szégyelli), mit rontott el. Éppen emiatt olyan kérdéseket kell feltenni, hogy bizonyos kényes témákat is megválaszoljon, közben persze az ő reakcióit is figyelni kell,

Kriston Csigás Zoltán: kutatási területem a különböző fajok viselkedésének megfigyelése

mert abból is sok minden kiderül. Ha a gazda viselkedésének, vagy a környezet problémás elemeit sikerül megszüntetni, az állat általában hamar normálisan viselkedik majd, persze ez függ a probléma nagyságrendjétől és fennállásának idejétől is.

Ezek szerint, ha az állat beteg, a gazdát gyógyítod?

– Nem beteg, problémás viselkedésű! Pszichés zavarai vannak, amiket általában a nem megfelelő nevelés vagy környezet okoz. Mindig az okot kell megszüntetni, sosem a tüneteket kezeljük. Persze az állatnak is van egy bizonyos idegtípusa, miáltal jobban vagy kevésbé jól visel egyes helyzeteket, körülményeket.

Egyes híresztelések szerint te vagy a legmagyarabb külhoni lótenyésztő. Hogy is van ez?

– Az arab telivér fajtát, a Verband Der Vollblutaraberzüchter Österreich, vagyis az Osztrák arab telivértenyésztők egyesületében tenyészttem. Sok magyar tenyésztőtársam inkább ezt az egyesületet választotta, mivel itt mások a prioritások, mint a magyarországi arabló-tenyésztő szervezetnél. Ez utóbbinál, szerintem a WAHO (a nemzetközi arab telivértenyésztő egyesület) irányelvei sem igazán érvényesülnek például a mének használatával kapcsolatban. Ugyanis a nemzetközi szintű szabályozás szerint minden arab telivér fedezómén, csak regisztrálni kell egy WAHO tagegyesületnél. Magyarországon ezzel szemben a ménvizsga az előírt és a döntő. Ennek során a ló több paraméter szerinti, de valójában szubjektív elbíráláson esik át, valamint különböző feladatokat kell végrehajtani. Úgy vélem szakmailag indokoltabb volna az örökítőképeség és a genetikai potenciál vizsgálatát előtérbe helyezni. Már csak azért is, mert a küllem például függ a felnevelés, a tartás körülményeitől és a takarmányellátástól. Ezek akár 40-60%-ban is ronthatnak a ló „kinézetén”. Eleme a ménvizsgának a feladatok végrehajtása is. Erre felkészíteni és kiképezni a lovakat sok időbe és pénzbe kerül. Ezt a kisebb tenyésztők nem tudják vállalni és finanszírozni.

Ám a legnagyobb problémának azt érzékelem idehaza, hogy a sikertelen ménvizsgát tett mének utódai nem kaphatnak származási lapot, vagyis az apa rovatba „ismeretlen” kerül, hiába fajtatiszták!

Bár ez most változni látszik, mivel EU-s jogharmonizáció miatt már elvileg saját tenyészetében bárki bármilyen mént használhat, csak ki kell adni a származási lapot, amit az adott egyesületnek be kellene fogadnia, ez azonban bizonyos okok miatt kifejezetten nehézkes folyamat.

Amúgy a ménvizsga intézménye a monarchia idején alakult ki, amikor a hadsereg a pótlókat kiadta parasztgazdaságoknak tartásra és használatra, és ebben az esetben teljesen érthető, hogy megszabhatja, hogy a tartó, aki csak használja a lovat, milyen ménnel fedeztesse. Ezt a gyakorlatot a későbbiek folyamán is megtartották, mert a szocialista modellbe is beleillett. Viszont most változtak a viszonyok, a lovak magánkézben vannak, ezért felvetődik a kérdés, hogy milyen joggal és miként szabhatják meg a tulajdonosoknak, hogy tenyészthet-e a lovával, vagy milyen ménnel fedezteti.

Azért vagyok Ausztriában tenyésztő, mert ott szolgált az egyesület és nem megbéklyóz. A helyzetet tükrözi, hogy Magyarországon a ménvizsgán az alapító ménemet, Azimot kizárták. De az osztrák tenyésztőszervezetben a nemzetközi szabályok érvényesülnek, így jelenleg Azimov fiaihoz még Spanyolországból is hoznak kancákat fedeztetni, olyan tenyésztők is, akik nemzetközi kiállításokon is szerepelnek. De most az „Al Faris Arabians”, és az osztrák lótenyésztés hírnevét öregbítik, sajnos nem a magyarét. Úgy vélem, a tenyésztés érték mérésének objektív módja az utódokra átörökített tulajdonságok minősége és stabilitása!

A hagyományörző tevékenységedről is ejtsünk pár szót! A mai napig aktív huszár vagy.

– Igen, lovas katonai hagyományörzést gyakorlok a pusztai nomádtól az 1848-as huszárig. De nem tartozom szervezethez, mondhatni egy ezred nélküli ezredes vagyok. Felmenőim jelentős része szolgált huszárként Mária Teréziától a II. világháborúig. Középiskolás koromban kezdtem ezzel foglalkozni, akkoriban a Budapesti Műszaki Egyetemen az MHSZ (Magyar Honvé-

delmi Szövetség) keretein belül működött a Zrínyi Miklós Haditorna Klub, ahol a korabeli harcművészetet gyakoroltuk. Később filmekbe szerepeltünk kaszkadőrként, ami máig megmaradt. Úgy alakult az életem, hogy nem váltok a tevékenységeim között, hanem ha valamit csinálok, az megmarad, és újabbak jönnek hozzá. Sokaknak ez furcsa, de nekem teljesen természetes. Olyan kutató vagyok, aki mellesleg traktoros is, meg még a trágyát is ellapátolja. Egyébként nagyapám mondta, aki fiatal korában

A katonai hagyományörzés gyökerei a felmenőkhöz köthetők

még földbirtokos volt, majd politikailag megbízhatatlanként mindenféle segédmunkás, hogy „Ha kapáltatni akarsz, akkor neked kell a legjobban tudnod kapálni, már csak azért is, hogy ellenőrizni tudd a munkát!” Talán ennek a felfogásnak köszönhető az, hogy nagyapáink, hogy túléltek azt az időszakot, sőt boldogulni is tudtak úgy, hogy mindenük megvolt, aztán egyszer csak nem lett semmijük! De a történelemnek ezt a fejezetét szintén nem kell bemutatnom, hiszen másutt is voltak hasonló történetek. És én is igyekszem így hozzáállni a dolgokhoz!

Dessewffy Zsolt

A lovak viselkedésének megértése (3.)

Fotó: MONOS GÁBOR

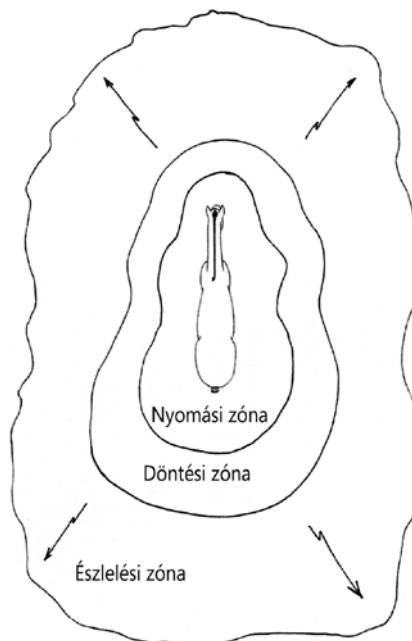
Ahhoz, hogy megfelelően tudjunk a Monty Roberts-módszerrel kommunikálni a lovakkal, meg kell ismernünk az anatómiai adottságaikat. A sorozatban ezúttal a testi és funkcionális jellemzőiket vesszük górcső alá.

A lovak körül alapvetően három különböző érzékelési zónát különböztünk meg (1. kép). A legkülső zóna az úgynevezett észlelési zóna. Ebben a zónában a ló észleli a környezetéből érkező rá ható nyomást, például az ember közeledését, de nem mutat semmilyen hirtelen reakciót. Az érzékelt ingert a ló tárolja a memóriájában, hogy később fel tudja használni.

A középső zónát döntési zónának nevezzük. Ebben a zónában a nyomás már nem hagyható figyelmen kívül. A ló ilyenkor a várakozó álláspont és a menekülés között dönt. A reakciója attól függ, hogy mennyire érzi fenyegetve magát, milyen tapasztalatok fűzik az emberhez. Ha például egy iskolalovat szeretnénk megfogni pihenőnapján a karámban, és a kezünkben lévő kötőféket meglátja, az asszociációs gondolkodás révén a kötőféket a munkához párosítja –, így ha az ember megpróbál a lóhoz közelebb kerülni, akkor valószínűleg meghátrál tőle, mint hogy odamenjen az emberhez. Ebben a zónában van esélyünk a lovat terelni, befolyásolni a ló sebességét és haladási irányát.

A harmadik zóna a nyomási zóna. Ebben a zónában a ló ösztönös nyomásba dőlési reflexe működésbe lép. Ha ebben a

zónában megpróbáljuk terelni vagy elhajtani a lovat magunktól, akkor egyszerűen „lefagy”, mert az ösztönei azt diktálják, hogy a menekülés nem a legjobb megoldás. Sokszor előfordul az is, hogy amikor egy „hajtós”, „visszatartós” lovat próbálunk mozgatni, és közben egyre közelebb kerül-

1. ábra: Lóérzékelési zónák

ni a lóhoz, azt a téves érzetet tapasztaljuk, hogy minél közelebb megyünk a lóhoz, annál könnyebb elhajtani. Pedig ez nem igaz. Azonban a ló visszarúghat az emberre, vagy egyszerűen csak az ember felé dől. Ez mind azt jelenti, hogy túlságosan közel kerültünk az állathoz. Arról nem is beszélve, hogy alapvető biztonsági szabály: a rúgási zónán kívül kell tartózkodni!

Fontos megemlíteni, hogy ennek a három zónának a mérete minden lónál más. Például egy musztáng döntési zónája több száz méter is lehet, míg egy képzett ló észlelési zónája egy-két méter.

A figyelem elterelhetősége és az összezavarhatóság

A lovak másképp érzékelik a körülöttük lévő világot, mint mi, emberek. A ló mindig figyel a környezetét. A gyerekek figyelmét nagyon könnyű elterelni. Képzünk csak el, hogy miközben egy diák figyel a tanárra, az ablakon át nézi az utcán történő eseményeket, a tanár nyakkendőjének a színét, és észleli azt is, ha valaki elhalad a folyosón. A gyermekek figyelme sokkal könnyebben elterelhető, mint a felnőtteké, és a gyerekek képesek egyszerre több dologra is figyelni. Ha valamire koncentrálnak, nem zárják ki a külvilágot teljesen. (Ugyanakkor ez a képesség jelentősen csökken az öregedéssel.) Egy olyan prédaállat esetében, mint a ló, a figyelem elterelhetősége kulcsfontosságú a túlélés szempontjából. Ez azt jelenti, hogy bármit is csinálnak, soha nem mélyülnek el annyira egyetlen tevékenységben sem, hogy a külvilág történéseiről megfeledkezzenek. Mindig észrevesznek egy közeledő ragadozót. Például a ló észleli, ha közeledünk egy bála szénával, de ezzel egyidejűleg azt is észreveszi, ha a háttérben felroppen egy madár, vagy közelít egy kutya.

A ló agya

Az agy egy nagyon összetett, bonyolult szerv, viszont akad egy-két olyan információ, ami fontos lehet a mindennapokban.

Az információáramlás a ló egyik agyféltekéjéből a másikba eléggé korlátozott. Az információnak körülbelül mindössze a

20%-a jut át, amit fontos figyelembe venni a lovak képzésekor, és minden feladatot el kell végezni mindkét oldalon. Ez magyarázza azt is, miért érzékenyebbek a lovak, ha jobb oldalról kérünk tőlük valamit, amikor szinte mindent a baloldalon csinálunk velük, és a baloldalon végzett feladatok töredéke áramlik csak át a jobb agyféltekébe.

Ez a tulajdonságuk a látásukból is adódik. Aki már foglalkozott lovakkal, az biztosan tapasztalt hasonló jelenséget ahhoz, amikor például a pályán lovagolunk és melegünk lesz. Olyankor levesszük a kabátunkat, letesszük azt a pálya korlátjára, majd elmegyünk mellette jobbról ötször, majd amikor áttérünk balra, és a ló a bal szemével is meglátja a ruhadarabot, megijed, pedig már látta ugyanazt a kabátot. Ezek a dolgok sohasem azért történnek, mert a lovunk „gonosz”, „buta” vagy „rosszindulatú”. Egyszerűen csak nem látta még a bal oldala.

A lovak kiváló memóriával rendelkeznek. A korábbiakban már említésre került, hogy a lovak asszociáció útján tanulnak, képekben gondolkodnak, minden tapasztalat egy-egy kép formájában raktározódik el az agyukban. Fontos figyelembe venni, hogy egy foglalkozás során a ló reagálhat olyasmire is, ami évekkorábban történt. Azt sem szabad elfelejteni, hogy minden, amit a lónak tanítunk (jó vagy rossz), hatással van a jövőbeni viselkedésére.

A ló látása

A szem a lovak egyik legfontosabb érzékszerve. Az összes érzékszervük közül a szemek közvetítik az észlelt információk egyharmadát az agynak.

Látótér: A lovaknak van a legszélesebb látótere az össze szárazföldi emlős közül. Ennek egyik eredménye, hogy a közeli tárgyakat 50%-kal nagyobbak látják, mint az ember. A szemeik fent és oldalt helyezkednek el, mint a legtöbb prédaállatnak. A ragadozók szemei, mint a macskáké, kutyáké, a fejen elől, egymás mellett helyezkednek el. A szem oldalsó elhelyezkedése nagyon széles, 350 fokos látótérrel biztosít a ló számára. Ahogy az a 2. ábrán látható, mind-

össze két keskeny vakfolt található a látótérükben. Egy az orruk alatt, egy pedig közvetlenül a ló fara mögött.

A ló látótere nem olyan gömbszerű, mint a miénk. Sokkal szélesebb, de a mélységet kevésbé érzékeli. Olyan, mint egy sík-képernyős TV. Ha megnézzük a lovak szemének alakját, akkor láthatjuk, hogy pupillájuk vízszintesen ovális, és nem kerek, mint az emberé. Ez is magyarázat arra, hogy miért kell a lónak mozgatnia a fejét, hogy megfelelően lásson. Például a ló nem lát közvetlenül a lába elé anélkül, hogy fejét le ne engedné.

A látótér 285 fokos része monokuláris, míg 65 fok binokuláris. A binokuláris látótér közvetlenül a feje előtt van, ezért le kell engedniük a fejüket ahhoz, hogy ebből a távolságból éles képet kapjanak.

Normális körülmények között, mint amikor a ló legel, a monokuláris látását használja. Mindkét szem egy-egy oldal eseményeit tartja figyelemmel. Ha valamelyik szem észlel valami érdekeset, akkor a ló felemeli a fejét, hogy mindkét szemmel megvizsgálja azt, így több információt kaphat a látottakról.

A fókuszálás: A lovak nem a pupillájuk szűkítésével és tágításával fókuszálnak. Az ember képes a közeli és a távoli tárgyakat is élesen látni, mert szemmozgató izmai a szemlencse görbületét megváltoztatják, ezáltal a szem belsejébe lépő fény mindig éles képet rajzol az ideghártyára. A ló esetében ez kevésbé lehetséges, mert a szemmozgató izmai nem eléggé fejlettek. Ezt a hátrányt a faj a fejlődése során úgy kompenzálta, hogy az ideghártya távolsága a lencsétől nem mindenhol egyforma. A ló a fejének felemelésével vagy leengedésével képes a fénysugarakat az ideghártya más-más pontjára irányítani, ezáltal a kép élességét változtatni. Minél távolabbi tárgyat néz a ló, annál magasabbra kell emelnie a fejét.

A tanulás

A lovak sokféleképpen tanulnak. Hasznos, ha tisztában vagyunk a legfőbb tanulási módokkal annak érdekében, hogy a lehető

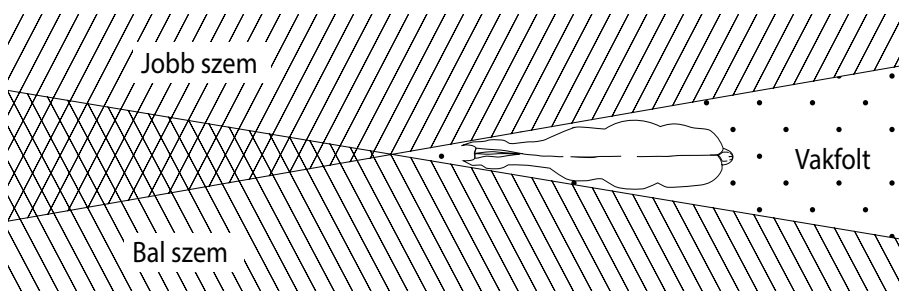
leghatékonyabban tudjuk őket képezni, tanítani. A lovaknak meg kell tanulniuk tanulni, ezért minél több feladatot adunk nekik, annál több dolgot lesznek képesek elsajátítani. Különösen igaz ez fiatal korukra, amikor az állat még érdeklődőbb és nyitottabb.

A két legfontosabb tanulási folyamat a klasszikus és operáns kondicionálás. Mindkettő asszociációs tanuláson alapszik, lényegük, hogy egy inger és az arra adott válasz között asszociáció jön létre. A lovak nagyon jó asszociációs gondolkodók, ezért ezt a fajta tanulási formát alkalmazzuk leginkább a lovak képzése során.

Klasszikus kondicionálásnak nevezzük azt a folyamatot, amikor a ló egy új ingerre ugyanazt a választ adja, mint egy korábban adott ingerre, illetve hogy egy bizonyos eseményt egy másik követ.

Ivan Petrovics Pavlov orosz fiziológus figyelt fel arra a jelenségre, hogy egymástól független ingerek képesek ugyanazt a választ kiváltani, ha időben (rövid időn belül és megbízhatóan) követik egymást. Pavlov kutyákkal kísérletezett. A két inger, amelyeket bemutatott a kutyáknak, az étel és egy fényjelzés volt. Az étel látványától természetesen minden kutya nyáladzani kezdett

2. ábra: Ló látása

– feltétlen válasz –, a fényre ellenben ilyen reakciónk nem volt. Ha azonban az étel megjelenését közvetlenül és mindig (tehát következetesen) megelőzte a fényjelzés, a kutyák egy idő után már a fényinger egyedüli megjelenésére is nyáladzani kezdtek – feltételes válasz –, mivel megtanulták, hogy a fényjelzés után közvetlenül jön az étel is.

Egy példa arra, hogy a fenti folyamat hogyan jelenik meg egy vadló életében. A ló természetesen elkezd menekülni, ha farkast lát – feltétlen válasz. Ha farkas egy pár-szor a bokorból ugrik elő, akkor a ló egy idő után már akkor is elkezd menekülni, ha mozgást észlel a bokorból – feltételes válasz.

A lovak sokszor asszociálnak egy inger és egy arra adott válasz között anélkül, hogy mi ezt kérnénk, vagy egyáltalán tudnánk erről! Az a ló például, amelyik döngeti az ajtót, ha meglátja közeledésünket az

létrehozza az asszociációt a vezényszó és a cselekvés között. Sok lovasz fűtten, amikor egy ló vize, ezzel elérik azt, hogy fütyülésre vizeljen a ló, amikor szükség van rá.

Ezekben az esetekben semmilyen jutalom nem követi a kívánt viselkedést, egyszerűen csak szokássá válik a ló számára, hogy válaszoljon egy új ingerre.

Operáns kondicionálás: Amíg a klasszikus kondicionálás két inger közötti asszociációt jelent, az operáns kondicionálás egy viselkedés/cselekedet és annak következménye közötti asszociáció. Tehát azt tanulja meg a ló, hogy büntetés vagy jutalmazás követi-e az adott viselkedést. Próba szerencse (előbb-utóbb véletlenszerűen bekövetkezik) viselkedésnek is nevezzük.

Négy olyan következményt különböztünk meg, amelyek alakítják a viselkedést: pozitív megerősítés, negatív megerősítés, pozitív büntetés, negatív büntetés. Fontos

tanulásának sajátosságait, akkor érdemes elgondolkodni az egyik leggyakoribb probléma következményein, azaz a kézből etetésen.

A ragadozóknak vadászniuk kell az ételért. A megterhelő üldözés és erőfelfejtés után az áldozatot megkapják, mint egy trófeát. Az étel a jutalom. A kutyáknak és a macskáknak az étel természetes jutalom. A lovaknak nem. A fű körülöttük nő. Ha hasonló fizikai küzdelmet kell folytatniuk, akkor azt a ragadozó előli menekülés közben teszik. Az ő jutalmuk az, amikor vége az üldözésnek és pihenhetnek.

Nem szabad, hogy az étel és az emberi test között asszociáció jöjjön létre. Sok ember azt gondolja, nagyon aranyos, amikor a ló jutalomfalat után kutató ajkaival a zsebükben. Ez viszont akkor már nem aranyos, amikor harapássá fajul. Egy dominánsabb ló soha nem engedné meg, hogy egy másik ló egyszerűen besétáljon a személyes terébe és megegye előle az ételt. Ha megfigyeljük a lovakat evés közben, akkor ezt nagyon hamar észrevesszük. Habár az etetés házasított körülmények között sokkal intenzívebb reakciókat vált ki, ezt a viselkedést a természetben nem lehet látni. Ha szeretnénk vezetővé válni, úgy is kell viselkednünk. Egy ló, amelyik besétál a személyes teredbe és elveszi tőled az ételt, egyáltalán nem tisztel.

Valahogy az ember lelki szükséglete az, hogy etesse az általa szeretett lényt, és ezen most nem a szükséges táplálást értem. A jutalomfalat az egyik leggyakoribban eladott termék a lovasboltokban. Én is szoktam adni a saját lovamnak almát, répát, vagy esetleg dinnyét. De sohasem kézből. Mindig az etetőjébe teszem, ahonnan ki tudja venni. A ló nem az étellel való jutalmazás miatt fog jobban kötődni hozzánk, mint ahogy azt mi, emberek szeretnénk. Sokszor hallom azt, hogy egy ló folyamatosan kézből van etetve, mégsem vált harapóssá. Ez is lehet. De én számtalan olyan lóval dolgoztam már, amelyik csak azt leste, hogy mikor veszek ki a zsebemből valami falatot, és folyamatosan az „arcomban” állt, de olyan állattal is találkoztam, amelyik nagyon durván reagált, ha nem kapta meg a szokásos „jutifalit”. Ez eléggé veszélyes, és ha orrba vágással reagálunk erre, akkor csak agressziót váltunk ki a lóból. Érdemes megint abban gondolkodni, hogy lószzerűen szeressük lovunkat.

A következő cikkemben esettanulmányokkal, a mindennapokban felmerülő problémákkal és azok megoldásával foglalkozom.

Pataki Kata

étellel, nagyon hamar már akkor is döngetni fogja az ajtót, ha meghallja, hogy az etetődrök zörögnek. A fedezőmének sokszor tudják, hogy melyik az a kötőfék vagy kantár, amiben fedezni viszik őket, és már akkor felkészülnek a fedezésre, amikor a kötőféket vagy a kantárt csak rájuk teszik.

Ezért figyelniük kell arra, hogy elkerüljük azokat az asszociációkat, amelyek nem kívánatos viselkedést eredményeznek. Ettől eltekintve a klasszikus kondicionálást kiválóan használhatjuk az előnyünkre is. Az a tréner, aki figyelmesen képez egy lovat, és az állat ügetése közben kimondja például az „ügetés” vezényszót, akkor nagyon hamar

megjegyezni, amikor erről a tanulási formáról beszélünk, hogy a pozitív, illetve a negatív szavak nem a minőséget jelentik, tehát nem jót vagy rosszat fejeznek ki. Ahogyan a megerősítés és büntetés szavak sem.

A pozitív ebben az esetben valaminek a hozzáadását jelenti. A negatív pedig valaminek az elvételét. A megerősítés minden olyan visszajelzés, amely növeli a hajlandóságot arra, hogy az adott viselkedés megismétlődjön. A büntetés vagy korrekció pedig minden olyan visszajelzés, amely csökkenti a hajlandóságot a viselkedés megismétlésére. Ha figyelembe vesszük a lovak

Fokgazdálkodás a 21. században?

FOTÓK: KRÁLIK EMESE

A folyók mentén a fokgazdálkodás kínált megélhetést több évszázadon keresztül: a halászat, a legeltető állattartás és az ártéri gyümölcsösök virágkorát jelentette. Ám a folyószabályozás ennek a gazdálkodási módnak véget vetett, megváltozott a táj, a növényzet és az ártér jellege. Vajon visszaállítható, működtethető-e a hajdani halbőséget biztosító gazdálkodási mód napjaink igencsak átalakított tájában? Erre keresik a választ Mártélyon.

A folyószabályozást követően néhány folyómenti területen megmaradtak azok a vizes élőhelyek, amelyek táplálkozó, ivó-, költő- és búvóhelyet biztosítanak halaknak, madaraknak, hullóknak és emlősöknek. Számos ilyen terület mára már természetvédelmi oltalom alá került, míg mások a Natura 2000 hálózat részévé váltak. Az elmúlt egy évtizedben előtérbe került az ősök tudásán alapuló, fenntartható, természetkímélő tájhasznosítás újjáélesztése. Így van ez a Mártélyi Tájvédelmi Körzetben, ahol megkísérik a fokgazdálkodás 21. századi lehetőségeit megteremteni.

A fokgazdálkodás virágkora

Az emberek évszázadokon keresztül éltek együtt a folyókkal úgy, hogy a természetet nem megzabolázni akarták, hanem „csak” használni az általa kínált lehetőségeket. A középkori utazók hihetetlen halbőségről,

virágzó ártéri gazdálkodásról számoltak be, külön kiemelve a Duna és a Tisza kínálta lehetőségeket. Egykoron az áradások nagy-szerű zsákmányt biztosítottak a halászoknak. A kiáradó folyóval ugyanis a halak az ártérre sodródtak, vagy úsztak táplálék és ivóhely után kutatva. Ez halászati lehetőséget kínált a folyók mentén élő embereknek, akik az áradások után rekeszekkel zárták el a nagyobb halak útját, hogy ne tudjanak visszatérni a folyókba. Az ártéren rekedt halak számára a fokok segítségével kisebb haltartó tavakat hoztak létre, amelyekhez csatornákat ástak. A fokok és a tavacsák nyugodt szaporodóhelyeket kínáltak a halaknak. S míg a nagyobb méretű halak a halászok zsákmányává váltak, az ivadékok visszajutása a folyóba biztosított volt. Az apadó vizek útjába helyezett vesszőből font rekeszek résein a növendék halak átfértek, és így visszatérhettek a folyóba. A rendszeresen karbantartott fokok segítsé-

gével jobb ivó- és halnevelő helyeket tudtak kialakítani, mint amit a természetes állapot kínált, ennek köszönhetően mesés halbőség lehetett.

Mindemellett a legeltető állattartásnak is kedvező volt a fokgazdálkodás. Ekkoriban a folyókat jóval keskenyebb erdősáv kísérte, mint napjainkban. Hatalmas gyepek virítottak az ártereken, amelyek a tavaszi, kora nyári áradásoknak köszönhetően akkor is kiváló legelőket kínáltak a jószágoknak, amikor a folyótól távolabbi területek már kopárrá váltak a nyári forróságban.

Az 1800-as évek második felétől a folyószabályozás, a holtágak levágása jelentős mértékben átrendezte a folyók ökológiai rendszerét, partvonalát, növényzetét, és egyben a fokgazdálkodás végét is jelentette.

Milyen lesz a 21. századi fokgazdálkodás?

Fenntartható, természetkímélő tájhasznosítást valósítanak meg a Mártélyi Tájvédelmi Körzetben, ahol újjáélesztik a fokgazdálkodást. Persze mindez már a természetvédelem, az árvízvédelem és az erdőgazdálkodás érdekeit is szem előtt tartó élőhelykezelést és -helyreállítást jelent. Ám cél az is, hogy a folyószabályozás okán felgyorsult, másfél évszázada tartó, nagyon sok kárt okozó tiszai mederbevágódás ellenére minél hosszabb ideig, szabályozható módon tudjanak vizet juttatni a hullámtéri fok- és mederhálózatba. Ezáltal javulhatnak a területen élő Natura 2000 jelölő fajok, a mocsári teknős, a réti csík, a vágó csík, a vidra, a gémfélék, a haris és a réti fülesbagoly életfeltételei, valamint élőhelyeik állapota.

Ráadásul az élőhely-revitalizációban fontos műszaki szerepet kap egy Tiszára telepített „hajómalom”, pontosabban víz- és szélenergiát hasznosító szivattyús malom, amellyel szárazabb időszakban is tudnak vizet juttatni a mélyebb területekre. Mindezek által a mártélyi holtághoz közvetlenül csatlakozó fokok kiépítésével nemcsak a holtág, de a hozzá tartozó ősi vízrendszer-maradvány is életre kelhet, és a jelenleginél kedvezőbb ökológiai feltételeket teremthet a Mártélyi Tájvédelmi Körzetben.

BNE

Mártély napjainkban

Magas lábakon álló üdülőházak, művészeti táborok, strandolás, horgászat, káprázatos természeti kincsek – mindez egy helyen, a Csongrád-Csanád megyei Mártély község közvetlen közelében. A Mártélyi Tájvédelmi Körzet természetvédelmi kezelője, a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság a Tisza bal partján helyezkedik el 2260 hektáros területével.

Mivel a Tisza hullámterében fekszik, a folyó vízjárása a terület állapotát, növény- és állatvilágát és hasznosítását is döntően befolyásolja. A térség felszínének kialakításában a Tisza játszott döntő szerepet, hiszen évszázadokon keresztül elöntötte az egész vidéket. A gazdálkodás és a hajózás biztonságossá tétele érdekében végzett szabályozás során az 1890-es évekre a Csongrád és Szeged között húzódó 105,5 kilométer eredeti hosszúságú medret 7 átvágással 72,4 kilométernyire rövidítették. A szabályozási munkák tulajdonképpen egy új folyót teremtettek. A mesterségesen létesített gátakon kívülre rekedt egykori vadzsvilága kultúrtájja szelídült. A folyó és a gátak között, az úgynevezett hullámterén egy új, sajátágosan Tisza menti táj született – tudjuk meg a nemzeti park ismertetőjéből.

– Nyolc éve vagyok természetvédelmi őr, de a mártélyi hullámteret gyerekkorom óta ismerem. A kirándulók számára talán a leglátványosabbak a madarak, a figyelmesebb szemlélődő réti sast láthat, a strandtól hozzávetőleg ötszáz méterre fészkel egy pár. Az Alsó-Tisza mentének különlegességei a barna kányák, a teljes magyarországi állomány 10 százaléka, 17-18 pár itt él. Nagy szerencsével a rendkívül óvatos, az embert kerülő fekete gólyákat is meg lehet pillantani. A ritka madarakon túl víziszárnyasok is szép számmal vannak, a mártélyi holtágra járnak táplálkozni –

tudtuk meg *Albert András* természetvédelmi őrrel.

Az ember beavatkozik a körforgásba, aztán elégedetlen a végeredménnyel

Mártély, a holtág és az üdülőterület a fürdőzők, horgászok, kirándulók, pihenni vágyók, a természet csendjét élvezők, festő- és fotóművészek kedvelt célpontja. Rengeteg igény, ami nehéz feladat elé állítja az embert és – már ha mondhatunk ilyet – természetet egyaránt. A balatoni életérzésre vágyó nyaralók és a pecások bosszankodva konstatálják, ha egy-egy szezonban a védett rucaörm,

vagy sulyom borítja a holtágot. A rövid távú érdekeket szem előtt tartó emberek, akik ma szeretnének horgászni, vagy fürdőzni, nem feltétlenül értik, miért védett, mikor milliószámra található, másrészt azzal sincsenek teljesen tisztában, hogy mindez jórészt az emberi tevékenység következménye.

– Ez egy növényi életközösség, melyben egy önálló, összetett élővilág él. Ugyanakkor valóban nem természetes, hogy egy vízben ennyi felszínen úszó hínár legyen. Ez mindig a víz pillanatnyi kémiai összetételétől függ. Az üdülőtelep szennyvize évtizedekig tisztítatlanul ment a holtágba. Mártély település

Albert András és állandó munkatársa, Maxi

Veszteglő horgászcsónakok a mártélyi mólónál

A Mártélyi Tájvédelmi Körzet idén pontosan 50 éves. Albert András jubileumra készített összefoglalójából megtudhatjuk, hogy a folyószabályozás sajátosan magyar tájípust hozott létre a hullámtérben. A körzet egyik feladata – a Tisza-szabályozás szabadtéri emlékmúzeumaként – ennek megőrzése. A terület ideális a célra. Bár a lecsapolás, folyószabályozás következtében az alföldi vizes élőhelyek 90 százaléka eltűnt, az árvízvédelmi gát Mártélynál kissé távolabb helyezkedik el a folyótól, így a kisebb emberi zavarásnak köszönhetően számos ritka, háborítatlanságot igénylő állatfaj talál itt otthonra. A nagy kiterjedésű és összefüggő hullámtérben régebben virágzott a fokgazdálkodás, óriási volt a halbőség, és gazdagon teremtek a Tisza által öntözött ártéri gyümölcsösök. Mindez meghatározta Hódmezővásárhely és a tágabb környék lakosságának mindennapjait.

Különösen a '80-as évektől figyelhető meg, hogy legeltetés és művelés nélkül a hullámtérben benővik az agresszívan terjedő fás szárú növények. Ez a folyamat, ha nem avatkozunk be, el fogja tüntetni a vizek levezetésében és tárolásában fontos szerepet játszó hullámtéri medreket. Sajnos mindezek hatására a terület élővilága is szegényedett. A kedvezőtlen folyamatok megállítására olyan lépéseket kellett kidolgoznia a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságnak, amelyek a természetvédelem, az árvízvédelem és az erdőgazdálkodás érdekeit egyaránt szem előtt tartják. Egy 2017-ben indult KEHOP projekt fő célja, hogy minél hosszabb ideig, szabályozható módon sikerüljön vizet juttatni a hullámtéri fok- és mederhálózatba.

A kis, homokos strand csak hétköznapokon ilyen nyugalmas, hiszen ez a környék egyik legkedveltebb kirándulóhelye

A szürke marhák az ártéri mocsárrét élőhely-rekonstrukcióját végzik. Számukra ez egyszerűen annyi: legelnek. A fás szárú inváziós növényzet visszaszorítására ez a legjobb módszer

szennyvize ugyan tisztítva érkezik, de erős illúzió azt gondolni, hogy ez ivóvíz tisztaságú. A horgászok a jó fogás reményében igen sok kiló kukoricát beletesznek a vízbe, ez is egyfajta szervesanyag-terhelés. Ahogy az is, hogy ahol műtrágyázzák a földeket, az bekerül a Tiszába, a műtrágyás Tisza-víz pedig ide, a holtágba. Emberi tevékenység nélkül valószínűleg sokkal kiegyensúlyozottabb lenne az itteni környezet is. A holtág mesterségesen

kapja a pótlást a folyóból, a vizet nyáron öntözésre is használják. Azaz a nyári pótlás az egyébként is a szerves anyagban dúsabb Tiszából érkezik, tehát az emberi tevékenység újratermeli a problémát. A hidrobotanikusok arra is rávilágítottak, hogy a felszíni hínárvegetációnak, elsősorban a rucaörmnek a feldúsulása a víz ionkoncentrációjával függ össze. A környékben, a mentett oldalon igen sok szikes terület van, ahol magnéziumos és nátriumsós talajok vannak. Belvizes évben a rendszer megfordul, a belvizet kezdik a holtágba szivattyúzni, tehát feldúsítják az ionkoncentrációt. Ez az egész tehát egy rendkívül összetett helyzet, aminek nehéz a megoldása. Egyelőre csak annyit tehetünk, hogy együtt élünk vele – mutatott rá az összefüggésekre a nemzeti park szakembere.

A felszaporodott növényzetet bizonyos feltételek mellett, hatósági engedély birtokában, mechanikusan ki lehet kotorni, de ez igen aprólékos munka. Korábban volt próbálkozás, hogy a partra kotort, kiszáradt növényzetet a gazdák elvihették volna zöldtrágyának. Külföldön erre számos példát lehet látni, Mártélyon még – talán mert szokatlan, ismeretlen a módszer – információink szerint nem mutatkozott rá jelentős érdeklődés.

Králik Emese

A tanösvény titokzatos világba vezeti a turistát. Magas vízállásnál készülünk arra, hogy néhol vízben áll a pallósr

TÖBB MINT HOBBI

Így lett vadaspark Ófaluban

Fotók: BNE

A Kelet-Mecsek évszázadokkal ezelőtti falvak hangulatát idéző településén egy különleges állatfarm létesült. Megteremtője Müller János, akinek szenvedélye az állatok tartása, legyenek azok egzotikus madarak, patások, vagy éppen méhek.

Szenvedélye az állattartás, így jellemezhető a házigazda, aki jelenleg több száz papagáj, számos lúd, réce, fácán, fűrj, kakadu, brahma díszbaromfi, nandu és alpaka tenyésztője.

Mikor és hogyan kezdett el állatokat tartani?

– Tősgyökeres ófalusi vagyok, a természet mindig közel állt hozzám, az állatokhoz való kötődés is szinte születésem óta tart. Gyerekként találtam árván maradt baglyokat, amiket aztán felneveltem, később pedig hullámos papagájaim voltak, amelyek tenyésztésével szintén foglalkoztam.

Jelenleg hány hullámos papagája van?

– Egyetlen egy sem! Ennek oka, hogy jeleskednek a betegségek hordozásában. Most nagy- és kis sándorpapagájokat tenyészték, de vannak kakaduk, fácánok, fűrjek és nanduk is. Emellett 200 méhcsaládom van, és anyaneveléssel is foglalkozom. Singer féle anyákat használok, mert azok rajzásmentessége 80 százalékos.

Volt, aki korábban méhészkedett a családban?

– Senki sem foglalkozott ezzel a hivatással, jómagam is a véletlennek köszönhetem,

hogy méhészkedni kezdtem. Egy kollégám befogott egy méhcsaládot, amit nekem ajándékozott. Akkor még semmilyen felszerelésem nem volt ehhez a tevékenységhez, de fokozatosan minden kialakult; kísérletezve, autodidakta módon tanultam bele. Ennek már 32 éve, azóta méhészkedem.

Mi a jó méz titka?

– Nem szabad cukrozni! Természetes nektárból készüljön, és nem szabad túl

gyakran (hetente vagy naponta) pergetni. A méznek be kell érnie. A ház is akkor van kész, amikor be van pucolva, fedve. A méznek is ez a titka, amikor a méhek befedelezik, akkor van készen. Nekem legalábbis ez az irányelvem, és úgy gondolom, sikeresen, ugyanis a mézém iránt igen nagy a kereslet. Visszatérő vásárlóim vannak, nagykereskedőknek adom el, akik házhoz jönnek érte.

A portával szemben van egy jókora bekerített terület, nagyon sokféle állattal. Idillikus látvány, ahogy ott sétálnak a madarak, az alpakák, sőt van csacsi is, ha jól láttam. Mióta van ilyen különleges állatparkjuk?

– Mi vadaskertnek nevezzük, és három éve hoztuk létre egy haverommal, akivel közös tulajdonban van a földterület. De mivel ő is nagy állatbolond, így elhatároztuk, hogy a kaszálást kiváltjuk a legelő állatokkal.

Három évvel ezelőtt körbekerítettük a területet, és 12 dámszarvast telepítettünk bele fűnyíró gyanánt. De nem jött be ez az elképzelés, mert a szarvasok kopaszra rágták a területet és sok egyéb kárt is okoztak. Így eladtuk őket, és alpakákat vettünk Hollandiából, illetve Vas megyéből. Nos, azok már nagyszerűen ellátták a fűnyírás feladatokat, ráadásul nagyon barátságosak és látványosak. A takarmányozásunk sem költséges, zabot és szénát adunk nekik kiegészítő takarmányként. A májbetegség ellen be vannak oltva, a bélférgesség ellen pedig más betegségekre alig fogékonyak.

Az andoki ludak nemcsak nagyon barátságosak, hanem jeleskednek a tojáshozamban is

Az alpakák mellé hogyan jöttek a nanduk, a récék, a fácánok, a pávák, a ludak és a többiek?

– A nandukat a haverom választotta. Az első közülük a fehér színű volt. A monori kiállításán ismerkedett meg ezekkel a Dél-Amerikában, Bolívia, Uruguay, Paraguay, Brazília és Argentína nyílt füves térségeiben honos futómadarakkal – és vásárolt is egyet. Ezek nem olyan veszélyes madarak, mint a strucc, és rengeteg tojást tojnak. Azt tervezzük, hogy kikeltetjük a tojásokat, de hogy mi lesz a fiókák sorsa, azt még nem tudom...

Két pár andoki ludunk is van. Tavaly 13 tojást tojtak, de nem kelt ki belőle egy sem. Bízom benne, hogy az idén jobb lesz az eredmény. Vannak itt még pávák, pulykák, törpe wyandotte, kacagó gerlék, örvös galambok, récék, ludak.

Az opalin papagájok a leginkább piacképesek

Müller Jánosnak több mint 30 éve szenvedélye az állattartás

Ezeknek a madaraknak van haszna, vagy „csak” szerelem?

– Ez egy drága hobbi. Egyfajta szenvedély a minél több fajta és a minél szebb madár. Ha a pénzt néznénk, akkor nem lenne ilyen állatparkunk. Egyrészt sok munka van a madarakkal, hasznot pedig nem igazán hoznak, mert piacra nem visszük ezeket a drága madarakat.

Melyik volt a legdrágább madár, amiért pénzt adott?

– Nemrég 1500 eurót fizettem egy kissándor papagájért, ám két héttel később elpusztult. De ez benne van a pakliban. Ugyanakkor fontos vásárolni újabb és újabb madarakat, olyan színváltozatban, amelyek igazán keresettek. Most mindenki az opalin madarakat keresi. A zöld már nem divatos, csak a sárgánál világosabb színek. A papagájoknál az opalin egy különleges tollazat-szín megjelenési formát jelent, nem egy konkrét színt. Jó kihívás ez a tenyésztőknek is, és nagyszerű alkalom a kísérletezésre: mely papagájokat kell összepárosítani ah-

hoz, hogy egy-egy kívánt divatos szín-együttest lehessen elérni. Július végén sikerült nagyon drágán vásárolni egy ausztriai tenyésztőtől aqua színű kissándor papagájot, ez a legújabb divat. A papagájokat egyébként értékesítésre is tenyészttem.

A hatalmas röpdéházban néhány kakadu is helyet kapott. Ők is kedvencek?

– Az 50. születésnapomra ajándékba kaptam őket. Rendkívül barátságos madarak, és nagyszerű hangutánzók. Ezért is lehet megtanítani őket beszélni.

Néhány díszbaromfi is sétál a hátsó kertben. Nekik mi a szerepük a gyűjteményben?

– Ők a megmaradt brahmaim. Korábban legalább 300 volt belőlük, de néhány ragadozó ideszokott és leölte őket. Így felszámoltam az állományt, csak ez a néhány maradt meg. Egyébként a legdrágábban eladott madaram egy brahma tyúk volt. Valójában nem eladásra szántam, hanem te-

Napjaink legdivatosabb színezetét, az opalint egy génmutáció hozta létre. A jelleg recesszíven öröklődik, és a hímeknek van fontos szerepük a továbbörökítésben. Az opalin madarak megjelenése, tollazatának mintázata jelentősen eltér a megszokott papagájszínezettől: a maszk színe kiterjed a tarkóra, amely „csuklyaként” fedibe a fejet, és a hagyományos színektől eltérő színezet megfigyelhető a fartövön és a farktollak területén is. Jellegzetessége még az opalin madaraknak, hogy fültájékon a színezet kissé elmosódik. Erre a különleges színváltozatot adó mutációra az 1990-es évek végén az Egyesült Államokban figyeltek fel. Gyorsan népszerű és keresett lett. Az opalin papagájok ára pedig az égbé szökött: eleinte akár egymillió forintot is elkértek egy hím madárért. Jelenleg hazánkban Hollandiából és Belgiumból érkeznek a különleges opalin madarak.

nyésztésre, de annyira rálicitáltak az árra, hogy végül csak eladtam 500 euróért.

Számos galamb is van Ófaluban, Müller János és barátjának a vadsparkjában. Többiségükben egzotikus fajták: szenegáli, vérbe-gyű, zebra galamb, csíkos földigalamb, örvös galamb, kacagó gerle. Ez utóbbiakat dajkaként is használják, mert vannak olyan galambfajták, amelyek rossz nevelők, így a fiókáikat inkább a kacagó gerlékre bízják. Egyébként a házigazda is gyakorlottan eteti piciny injekciós fecskendővel azokat a madarakat, amelyeket a szüleik nem etetnek. Igaz, sok ezzel a tennivaló, ráadásul van olyan madár, amelyet kétóránként kell etetni. Persze annak, akinek a madarak jelentik a mindent, ez nem teher!

BNE

Miért nem „sláger” díszállat hazánkban?

Fotók: Kis KLÁUDIA

A kacagó gerle tenyésztése Hollandiában, Franciaországban és Belgiumban igen népszerű, ahol számos kiállítást rendeznek bemutatásukra. Hazánkban is sok galambász tart kacagó gerlét, holott ezek a madarak ennél még többet érdemelnének. Rendkívül sok színváltozatuk van – 16 szín –, és 3 tollszerkezet-mutációjuk ismert. Szépek, szelídek, könnyen tarthatók és nagyon hosszú életűek. Ideális dísz- és társállatok lehetnének, amelyeknek őse Észak-Afrikában napjainkban is szabadon él.

dehaza egyelőre nincs a fajnak egyesülete, és a szakmai anyagokból is keveset publikáltak. „Ugyanakkor azt sem szabad elhallgatni, az idén elindult egy nemzeti díszmadárbírálati tanfolyam – remélhetőleg néhány éven belül lesznek nemzeti bírónk az egzotikus galambok és gerlék szekciójában is” – mondta Kis Kláudia, aki gyermekkorától tenyészt a kacagó gerléket, s olyannyira szakértőjévé vált a területnek, hogy elkészült az általa írt kacagó gerle standard tervezet, amely jelenleg jóváhagyásra vár.

A hazánkban élő kacagó gerlék valószínűleg Felsőtárkányt tekintik fővárosuknak, hiszen ott igen jelentős gerlekolónia él Kis Kláudiának köszönhetően. Gyerekként teljesen elvarázsolta egy évek óta magányosan éldegélő hím gerle, aki a nagyszüleinél lakott. A kacagása és szelídsége magával ragadta a fiatal lányt, emiatt hamarosan egy párt is szerzett. Teltek az évek, nőtt az állomány, jelenleg pedig 70 fős a kifejlett egyedek és ugyanekkora a fiókák száma. Kláudia hosszú évek óta szer-

keszt egy kacagó gerlés weboldalt, kapcsolatot tart a hazai és külföldi tenyésztőkkel, de a Facebook gerlés csoportjaiban is igen aktív, most pedig egy könyve jelent meg e témában.

Szerinted mi az oka, hogy a hosszú életű, nagyon szelíd, könnyen tartható és sok színváltozattal rendelkező kacagó gerlékből eddig nem lett „sláger” díszállat hazánkban?

– Nem volt jó a marketingjük, és sokan nem ismerik a fajra jellemző pozitív tulajdonságokat. Leginkább vidéken volt ismert a kacagó korábban, ahol az állattartási szokások szerint elképzelhetetlen egy állat a szobában, pláne nem egy galambféle. A városokban pedig előszeretettel tartottak inkább kanárit, pintyet és papagájféléket társállatként. Véleményem szerint a kacagó nem is kapta meg az esélyt, hogy „szobamadár” legyen. Emellett sokáig csupán szürke és fehér színben volt ismert, nem tartották elég érdekesnek, egzotikusnak a fajt.

Vannak országok, ahol nagyobb a megbecsültsége a kacagóknak? – a hazai kiállításokon leginkább csak statisztiként lehet velük találkozni.

– A klasszikus díszmadártenyésztői múlttal rendelkező országokban, mint Hollandia, Franciaország és Belgium, nagyon klassz kiállítások vannak, rengeteg kacagó gerlével. Gerlés egyesületek és tenyésztői klubok működnek, ahol a tagok kiállításokat rendeznek, ahol tapasztalatokat cserélhetnek, szakmai magazinokat jelentetnek meg, ezáltal folyamatosan képzik magukat.

Jelenleg merre tart a tenyésztési irány? Hány szín- és egyéb változatuk létezik e madaraknak?

– Napjainkban 16 szín és 3 tollszerkezet-mutáció ismert. A színmutációk többsége az elmúlt 60-70 évben jelent meg és terjedt el a világban. A legújabb az indonéziai Violet, ami a Fülöp-szigeteken bukkant föl öt évvel ezelőtt. Hazánkban szinte az összes színmutáció jelen van, a legújabb szín az őszes és a kaliforniai tarka mutációk. A tenyésztési irány egy ideje a tollváltozatokat preferálja: a kontyos, a selyemtollú és a dupla kontyos (kontyos homokrózsás) kombinációt próbálják meg szebbnél szebb színekre átvinni a tenyésztők.

Melyek azok a szempontok, amelyekre tartásuknál érdemes jobban figyelni?

– Téves az az információ, miszerint kis helyigényű madarak. Párban érdemes őket tartani, mivel a hímek a költési időben nagyon agresszívek. Magevő galambfélék lévén vegyes magkeveréket igényelnek, ásványi anyagokkal, vitaminokkal, sóderrel kiegészítve. A rendszeres takarítás nagyon fontos, emellett világos, napos, nyugodt, tágas és biztonságos legyen a helyük.

Egy pár részére ajánlott minimális kalitka mérete: 100x50x70 cm. A költési időben (áprilistól szeptemberig) itt békében lehetnek. Ősszel össze lehet őket engedni csapamba. Az állandó kolóniás tartásnál nagy odafigyelést igényel az összeszoktatás, és még nagyobb teret igényelnek.

A nemek meghatározására van valami biztos módszer azontúl, hogy figyeljük a madarakat, melyik mennyit turbékol?

– A legbiztosabb ivarmeghatározó módszer a DNS-vizsgálat, illetve a nemhez kötött

mutációk öröklődése alapján, az összeállított párok utódai esetében, szín szerint már tudni lehet a fiókák nemét. Ez utóbbi sem bonyolult, ha a tenyésztő szán rá néhány órát, hogy elsajátítsa a genetikai alapokat.

Rengeteg téves információ kering a nemek meghatározása kapcsán, melyek szájhagyomány útján terjednek, és tudományosan egyáltalán nem lehet alátámasztani. Sajnos a beltenyésztés akkora károkat okozott már a fajban, hogy a testméretbeli különbséget sem lehet biztos módszernek mondani. Én a genetikai módszert alkalmazom, ezenkívül elsősorban a viselkedésből állapítom meg a gerle nemét. Ez nem egyszerű, mert minimum 4-5 hónaposnak kell lennie a madárnak, hogy megállapítható legyen. Ha felnőtt madarakról beszélünk, akkor a tapasztalat szerint párban tartva a hím sokkal többször turbékol és kacag, mint a tojó. A tojó hangszíne is másabb, a turbékolása rövidebb ideig tart és szaggatottabb.

Érdekesség, hogy ha a volierből kivesszük a legcsendesebb fiatal egyedeket – tojóként azonosítva –, majd a kalitkában azt tapasztaljuk, hogy folyamatosan turbékol, akkor ezt a fiatal hímeket a röpdében elnyomta egy dominánsabb egyed, emiatt nem mert megszólalni. Sajnos sok ilyen hímeket adnak el tojóként, majd a családott vevő azzal szembesül, hogy nem párt kapott.

Mennyire bonyolult, ha e madarakat valaki genetikai alapokra helyezve szeretné tenyészteni?

– Egyáltalán nem bonyolult, de némi genetikai alapismeret szükséges. A mutációk nemhez kötöttek vagy autoszomálisak, ezeken belül pedig dominánsak, részlegesen dominánsak és recesszívek. A Mendel-szabályok szerint öröklődnek, amit a szintenyésztéshez kell megtanulni és a gyakorlatban alkalmazni. Ha elkezdünk egy fajjal foglalkozni, érdemes a szakirodalomban utánanézni, hogy a mutációk hogyan öröklődnek. Fajonként eltérő például a kontyosság öröklődése. Előfordul, hogy családottan keresnek meg azzal, hogy a sima fejű x kontyos pár évek óta nem ad kontyos utódot, pedig egy másik fajta esetében pontosan így kell párba tenni a madarakat. A konty egy autoszomális recesszív mutáció a gerleknél, azaz a költőpár mindkét tagjában kell lenni legalább egy kontyos allélnak (cr), hogy az utódok között legyen kontyos (cr/cr). Például két kontyos szülő, vagy egy kontyos és egy hordozó (cr/+), vagy két hordozó produkál kontyos utódot. Ha az egyik szülőben nincs meg az allél, akkor soha nem költ a pár kontyos utódokat. A felmenők ismerete tehát fontos. Ki lehet ugyanis számolni, hogy milyen százalékban, milyen színű és tollváltozatú utódok lesznek az adott pártól.

Fontos megemlíteni, hogy a kívánt párnak legalább 10 napig elkülönítve kell lennie, ugyanis a tojó ennyi ideig képes az előző párjától, vagy egy idegen hímről megtermékenyülni. A szintenyésztés alapja, hogy a költőpárnak külön kell lennie a többi gerletől.

Mennyire kell figyelni, hogy rokonok ne kerüljenek párba?

– A beltenyésztés káros hatásai a csökkenő testméret, az ellenálló képesség hiánya, szervi elváltozások, ezért én ellenzem ezt a fajta tenyésztési módszert. Különösen a testvérek egymással való szaporodását nem szabad hagyni, de hímeket a lányával, tojót a fiával sem túl szerencsés... Nem érdemes beltenyésztéssel rontani az állomány minőségét.

A selyem tollváltozatnál a mutáció tulajdonsága, hogy homozigóta formában (L//L)

„szuper selyem” gerle jön létre, ami egy kopaszodásra hajlamos, röpképtelen, csúf kismadár. Ez bármilyen selyem x selyem párostól kijöhet, nem csak rokonok esetében. Ezért a selyem tollú gerlet mindig sima tollú egyeddel kell párba tenni.

A kacagó gerlek miért nem alkalmasak kijáró életmódra annak ellenére, hogy igen hasonlóak a balkáni gerlekhez, melyek nagyon jól megélik vadon is.

– A kacagó gerle őse napjainkban is vadon él Észak-Afrikában. Azonban nem szabad ebből arra a következtetésre jutni, hogy egy évezredek óta zárt térben tartott faj egyedeit csak úgy kiengedhetjük. A világos színmutációk könnyű célpontjai a ragadozóknak, valamint a széles körben elterjedt balkáni gerle sokkal agresszívebb a kacagónál, könnyedén elzavarja a területéről. A fogságban nevelkedett gerlek alkalmatlanok a szabadtartásra, szabadon engedve élettartamuk jelentősen lecsökken. A

zárt térben tartott gerlekre a betegségek és a sérülések is kevésbé jellemzőek, és akár 20 évig is élhetnek. Aki valamennyire is vigyáz az állományára, nem engedi szabadon a gerleket!

Mi alapján áraznak be díszmadarakat, és mi lehet az oka, hogy a gerlek „olcsó” madarak?

– Mivel a gerlek szinte mindig is köztünk éltek, a hagyományos színek nem számítanak értékességeknek. Könnyen és gyorsan szaporodnak, ezért egy pártól évente akár 10-12 fiókat is kaphatunk. Sok a hobbitartó, akik tartósan nem tudják elhelyezni ezt a mennyiségű utódot, ezért ajándékba vagy fillérékért osztogatják a szaporulatot, hogy szabaduljanak tőle. Aki csak a hangja miatt akarja őket tartani, annak tökéletesek az ilyen madarak. A különleges színű gerlek megjelenése, valamint a kontyosság

és a selyem tollváltozat némiképp javított a gerlek megbecsülésén, de sokan még a mai napig sem ismerik az összes színváltozatukat, az összes kombinációs lehetőséget. Ezen kell változtatni. Akik már látják a fantáziát a szintenyésztésben, elkezdtek keresni a különlegesebb mutációkat. Ezért némi fejlődés tapasztalható abban, hogy aki több energiát fektet be a tenyésztésbe, az többet is kér el a szaporulatért. Bízom benne, hogy hamarosan kialakul egy olyan bázis, akik minőségi madarakat keresnek (standardnak megfelelő, gyűrűvel, családfával), és hajlandók lesznek a tenyésztő munkáját honorálni egy-egy különleges szín- vagy tollkombináció esetében.

Most jelent meg a könyved Amit a kacagó gerlekről tudni kell címmel, ami az első magyar nyelvű szakirodalom a kacagó gerlekről. Kinek szól ez a könyv?

– Ahogyan a címe is mutatja, én mindent leírtam benne, amit úgy gondolom, hogy tudni érdemes a fajról. A vadon élő őstől kezdve a házasításon át. Egy komplex fajleírással kezdődik a könyv, majd a tartás, tenyésztés, betegségek és a viselkedésminták bemutatása után a személyes kedvenc részemmel folytattam, a mutációk leírásával, genetikai alapismeretekkel és a szintenyésztéssel. Nyílt titok, hogy a tudatos szintenyésztés elindítása a célokom. A tenyésztőket szeretném azzal segíteni és ösztönözni, hogy a standard leírás mellett bírálati segédletet is beépítettem a könyvbe. Tulajdonképpen a hobbitartóktól kezdve a komoly szintenyésztésben gondolkozó, kiállítani vágyó tenyésztőknek is szól a könyv.

Nagy Z. Róbert

Jövedelmezősége csekély – hobbiként kevesen választják

FOTÓK: ORMÓDI ATTILA, UHRNER ANTAL, NAGY Z. RÓBERT

Az elmúlt évtizedek távlatában igen sok változáson ment keresztül a hazai kisállattenyésztés. Jelenleg ott tartunk, hogy sokkal kevesebben tartanak kisállatokat, mint korábban, amin érdemes lenne változtatni, hiszen ez egy olyan hobbi, amely segíti a család étel-miszer-ellátását, és valamikor még kiegészítő jövedelmet is hozott...

Negyven-ötven évvel ezelőtt elképzelhetetlen volt, hogy egy kertés ház portáján ne legyen egy kis haszonkert néhány haszonállattal. Kecske, nyúl, baromfi, kinél mi színesítette az udvart... Napjainkban viszont már sokszor a falvakban is kuriózum, ha valaki hagyományos falusi portát tart fenn kerttel és állatokkal.

Uhrner Antal 1999–2018. között több mint 18 évig volt a Magyar Galamb- és Kisállattenyésztők Szövetségének (MGKSz) az elnöke. Most, nyugdíjba vonulása után három évvel megkerestük, hogy miként látja a hazai kisállattenyésztés jövőjét.

Jelenleg is tart budapesti magasröptű keringő galambokat, száz körüli állományának a létszáma. Mint mondja, most már nem versenyez velük, de amíg fel tud menni a padlásra, addig lesznek galambjai. Ezt a fajtát egyik szomszédjuk tartotta régen, és még gyerekként megtetszett neki a felhők között meg-megcsillanó, magasra szálló, majd visszajövő galambcsapat látványa. De voltak budapesti csapos és kiskunfélegyházi hófehér fésűs keringő galambjai is az évek során.

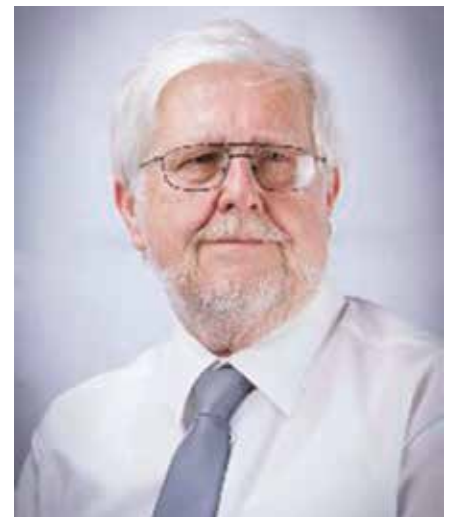
Hogy kerültél kapcsolatba a kisállattenyésztéssel?

– Gyerekkoromban Budapest peremkerületén éltünk. Akkoriban nemcsak a falvakhoz, hanem a városok kertvárosi részéhez is hozzátartozott a haszonkertek és a haszonállatok látványa. Ha végigsétáltam az utcán, minden második ház tetején lehetett látni a padlásról kivezető galambkijárót, ma már galambokat is alig látni a házak tetején.

Szüleim baromfit, nyulat, galambot tartottak, az állatokat már tíz évesen én láttam el. Akkoriban szinte minden háznál ez volt a természetes, mert a kisállatok tartása egy jó hobbi volt amellel, hogy a család ellátásában is szerepet kapott, hiszen hús került az asztalra, a felesleget pedig értékesíteni lehetett az ÁFÉSZ felvásárlóknak, tehát egyben kereset-kiegészítést is jelentett. Véleményem szerint most is szükség lenne arra, hogy a gyermekeket megismertessük ezzel a szép és hasznos elfoglaltsággal, azonban a tenyésztés a nagyüzemek irányába tolódik, kicsiben egyre kevésbé éri meg foglalkozni állatokkal – ha csak a gazdaságossági szempontokat nézzük. Napjainkra nagy-

üzemek vették át a húscélú állattenyésztés feladatát, nőtt az import is, tehát galamb- és nyúlhúshoz most is hozzá lehet jutni, csak az ára magas. Emellett igen nagy a különbség egy tanyasi szabadtartású és egy üzemben nevelt csirke húsa között látványra és ízre is. Az előbbihez nem egyszerű hozzájutni, régen pedig csak a kert végébe, az ólig kellett érte menni...

A kisállattartást kicsiben kell elkezdni, megtanulni az adott faj vagy fajta mesterfogásait. Erre ma nincs állami program

Uhrner Antal: napjaink kisállattartóinak mindössze 10 százaléka tud nyereséget realizálni

vagy támogatás, csak ha valaki nagyobb volumenben csinálná, de először akkor is kicsiben kellene tapasztalatot szerezni.

Az 1970-80-as években a galamb- és nyúlfelvásárlás virágzott, csirkét, libát is lehetett nevelni feldolgozó megbízásból, akár kicsiben is. Mennyivel csökkent a kisállattartók száma megítélésed szerint amiatt, hogy az effajta felvásárlás megszűnt?

– A rendszerváltás után a megszűnő felvásárlás miatt a kisállattartók és a kisállatok létszáma is körülbelül 80-90 százalékkal csökkent. Pedig akkoriban ezt sokan szereték csinálni, de onnantól, hogy ez már nem hozta, hanem vitte a pénzt, inkább felhagytak az emberek ezzel az elfoglaltsággal.

A hazai kisállattartás a következő mélyütést körülbelül 10 éve kapta, amikor a posta megszüntette az élőállat-szállítást mint szolgáltatást, ezzel a kisebb keresetűeket elvágta a megmaradt értékesítési lehetőségtől is, hiszen például Békéscsabáról Sopronba egy-egy állatot csak csomagban érte meg szállítani. Azóta csupán a börzéken van lehetőség, esetleg háztól, hogy gazdát cseréljenek az állatok.

Mennyire jövedelmező ma a kisállattartás akár hús-, akár dísz-, vagy társállattal történik? Kertészeti témában mondta valaki a közelmúltban, hogy a lé meggyért 100 forintot kapnak a termelők kilogrammonként (100 dkg), ugyanakkor egy gombóc meggyfagylalt (5 dkg) – ami lehet, hogy meggyet sem látott – 300-350 forintba kerül – ez hatvanszoros árkülönbség. Kisállatoknál mi a helyzet?

– Van olyan ismerősöm, aki összehasonlította, hogy a galambját, amit hónapokig etet, gondoz, egy hamburger áráért tudná értékesíteni. A felvásárlás megszűntével a kisállattartás jövedelmezősége nagyon lecsökkent, ez magával vonta a kisállattenyésztők számának drasztikus esését. A takarmányárak is egyre magasabbak, ezért jelenleg ott tartunk, hogy az már jónak számít, ha valakinek az állománya nem veszteséges, hanem kitermeli a tartás költségeit. Szerintem napjaink kisállattartóinak, ha a 10 százaléka valamekkora nyereséget tud realizálni, az már jó arány, a többiek olyan hobbiállattartók, akik nullszaldósak, vagy még több pénzt kell áldozniuk hobbijukra.

Az elmúlt 50 év során, mely kisállatok lettek felkapottak, és melyeknek csökkent a népszerűsége?

– Volt néhány nagyon félresikerült próbálkozás hazánkban, mint a csigatenyésztés,

A kistermelői nyúlátvétel sokaknak jelentett keresetkiegészítést régen

tés, a biogilizta, vagy prémjük miatt tartott állatok közül a nutria, csincilla. Utóbbiból jelenleg is van Magyarországon Európa-hírű tenyészet, de egyik állat sem terjedt el úgy, hogy kis létszámú tenyészetekben is jövedelmezően lehessen velük foglalkozni.

Mindig vannak divatirányzatok, egyes fajok, fajták felkapottabbak lesznek, mások visszaszorulnak.

A hazai húsgalambtenyésztés kezdetén a texán, strasser, king voltak népszerűek, de állítom, ezek a fajták sem a húshasznosítás miatt vannak a hazai tenyészetekben, hanem kedvtelési célból. A díszgalambok közül a sirálykák és a budapesti rövidcsőrűek azok, melyeket a törökök és más arab országok felvásárlói szívesen vesznek jó áron hazánkban, mert ezek tartása igen bonyolult, ami árnövelő tényező, hiszen igényes tenyésztői munkát követel.

A magyar óriás galambot is sokan keresik külföldön, esetükben a 100-500 eurós áruk sem ritkák. Ezek főként a keresettebbek, de ez sem mindig jó, hiszen így a jobb, értékesebb egyedek kikerülnek az országból. A budapesti magasröptű keringő is kedvelt nemzetközi viszonylatban, mert a világon kevés ilyen fajta van, amely tűnőbe, azaz olyan magasra tud szállni, hogy szabad szemmel már nem látható. Ennél a fajtánál az egyedenkénti 10 ezer forintos ár már jónak számít, de ebből is sokat kellene eladni, hogy jövedelmet termeljen.

Van olyan fajta, amely veszélybe került – kihálás közelébe – a falusi portákon való haszon- és kisállattartás drasztikus csökkenése miatt?

– Eddig szerencsére csak időlegesen tűntek el galambfajták. A mezőkövesdiek fajtája, a matyó keringő például mostanában egyáltalán nem látható kiállításokon, és a kaposváriak tigrisarkájának lehet, hogy már tíz tenyésztője sincs az országban. Nagyon lecsökkent az állománya, csakúgy, mint a budapesti tollaslábú gólyás keringőnek. Vannak tenyésztők, akik 4-5 évente fajtát cserélnek a divat alapján, ez a hozzáállás sem segíti a ritkább és a magyar galambfajták helyzetét.

Galamboknál egy-egy ritkább fajtából a párszáz egyed, és a tíz- vagy annál kevesebb tenyésztő már veszélyesen kevesnek számít a fajta hosszú távú fennmaradási esélyeit tekintve.

Hogy látod a kisállattenyésztés jövőjét?

– A kisállat-kiállításokon, a bírálati napon mindig meghív-

tuk a környező iskolákat, így a diákok szakvezetéssel végignézhették az állatokat. Arról azonban nem tudok, hogy tíz év alatt ennek a tevékenységnek köszönhetően valamelyik gyerek tenyészetet alapított volna. Sokkal jellemzőbb az, ha van egy megkapó személyiségű tenyésztő, akihez rendszeresen visszajárnak a fiatalok tanulni, ezáltal megszeretik a kisállatokat. Korábban a mi-

Budapesti magasröptű keringő fajtagyőztes

nisztériumnak javasoltam egy olyan program létrehozását, amiben a tenyésztőket összekapcsoltuk volna az érdeklődő fiatalokkal, így megalapozva az utánpótlást. A terv az volt, hogy a tenyészetek szaporulatából (állami segítséggel) az erre nyitott gyerekek ingyen jutottak volna tenyészállatokhoz – de ebből végül nem lett semmi.

Azonban van olyan fajtaklubja a szövetségnek, mely a fajta népszerűsítése céljából szervezett tenyészállat-kihelyezést: „kölcsonadott” tenyészállatokat pár évre, aminek a szaporulatával a kezdő tenyésztő megalapozhatta állományát, de ez nem vált országos programmá.

Milyen a kisállattartók, -tenyésztők koreloszlása?

– Sajnos azt kell mondanom, hogy az ötvenéves tenyésztő fiatalnak számít. Vannak kivételek, jóval fiatalabb tenyésztők is, de sajnos nem ez a korcsoport a jellemző. Úgy kell ezt elképzelni, hogy gyerekként kellene megszerettetni az állattartást a fiatalokkal, majd lesz egy „törés”, a családalapítás és az egzisztencia, valamint a családi ház megteremtésének időszaka, amikor „eltűnnek” a kisállattenyésztők közösségéből, de aki gyerekként megszerette ezt, utána 40-50 évesen újra belekezd a kisállatok tartásába. De csak akkor, ha gyerekként a kisállatok szeretetével „megfertőződött”.

Nagy Z. Róbert

Kinek kit?

A SZERZŐ FELVÉTELEI

„Alig van ember, aki tudná melyik állatot ajánlatos és hálás feladat otthonában gondozni. Természetkedvelő emberek nemegyszer próbálnak lakótársul fogadni valamilyen állatot, de a próbálkozások újra meg újra zátonyra futnak, részben mert lehetőségeik nem elégségesek, részben mert az állatokat rosszul választják meg” – írja Konrad Lorenz több mint félszáz esztendeje, a Salamon Király gyűrűje című klasszikusában. Ám hiába az azóta megjelent temérdek szakkönyv, cikk, meg persze a megszámlálhatatlan honlap és internetes bejegyzés, a helyzet jottányit sem változott. Azok, akik kisállatot szeretnének, gyakran még mindig sötétben tapogatózva kérdezik: melyiket válasszam?

A bizonytalanság egyik legfőbb oka, hogy még ma is sokan emocionálisan és nem racionálisan választanak. Jó példája ennek a húsvéti nyúl, melyet megvesznek a gyerekek, aki vélhetően boldog lesz a tapsifülestől. Egészen addig, míg a nyuszi meg nem nő. (Hacsak a nyuszi idő előtt jobblétre szenderül a hozzá nem értő tartás miatt. Ám ez bizony komoly lelki törést okozhat a legtöbb lurkónak.) A baknyúl karmos rúgásával még veszélyes is lehet. Minden nyúl nagy helyet igényel, és nem is igazán szelídülnek meg. Ezért a húsvéti nyulak nagy része később tenyésztőnél vagy kondérban találja magát. Ez pedig sem a megajándékozott gyermeknek, sem pedig a nyúlnak nem tesz jót. A húsvéti nyúl esete extrém, de gyakori példa. Ha valaki mégis a nyúltartás mellett dönt, válasszon valamilyen törpe nyulat. De csak megbízható tenyésztőtől! Sajnos még ma is számos helyen kínálnak olyan „törpe” nyúlfiakat, melyek megnöve csak a nevükben maradnak törpék...

Nem könnyű választani

Mielőtt állatot veszünk, elsőként azt érdemes mérlegelnünk, hogy csupán gyönyörködni szeretnénk kedvencünkben, vagy meg is akarnánk szelídíteni esetleg, hogy meglehessen simogatni. Létezik egy harmadik kategória is, amikor szőrös-tollas igazi baráttra vágyunk. Nos, ilyen állatot találni a legnehezebb.

Ha leginkább gyönyörködni szeretnénk, akkor válasszunk akváiumi halakat, kétéltűeket, hüllőket, esetleg apróbb kalitkamadarakat. Egyéni ízlésünk szerint, lehetőségeinkhez mérten minél nagyobb méretben készítsük el vagy válasszuk ki az akváriumot, terráriumot. A berendezés legyen olyan, mintha a medence a természet egy darabkája lenne. Ma már több helyen lehet nagyon szépen hátterezett, az egyes fajok vagy fajcsoportok igényeinek megfelelő állatférőhelyeket kapni. Emellett persze kellenek természetes, vagy legalább is annak ható berende-

Kisállatot ajándékba?

Soha ne vigyünk ajándékba, vagy vegyünk meglepetésként ünnepi alkalomra semmilyen állatot! Biztosan nem teszünk jót ezzel. Ugyanis az efféle ajándékozás újabb és újabb problémákat generál. Például nem lehetünk teljesen biztosak benne, hogy a megajándékozott örül egy papagájnak, mivel minden állattal együtt elfoglaltságot, költségeket és gondokat is „ajándékozunk”. Hiszen kelleni fog végleges férőhely, alom, táplálék – és nem is folytatom tovább. S ha az újdonsült gazdi még örül is, a család többi tagja vajon mit szól a megszeppent jövevényhez? A gyerekek csak ideig-óráig látják el a gondozási teendőket, s ez bizony később, az eleven ajándék fajtától függően évekig, évtizedekig a szülőkre hárul.

Az óriás levelibéka azoknak ajánlott, akik „csak” gyönyörködni szeretnének állataikban

zési tárgyak is. Ezt követően jöhet a gondosan kiválasztott állat.

A madarak közül leginkább a díszpintyek tartoznak a „gyönyörködtető” kategóriába. Velük nehéz, bár nem lehetetlen bármilyen közeli kapcsolatot létesíteni. Ám viselkedésük, énekük, mindennapjaik megfigyelése nagy élményt jelent. Lorenz professzor a már említett könyvében süvöltőt ajánlja az élősarokba, ám e faj Magyarországon természetvédelem alatt áll. Helyette azonban számos díszpintyfaj közül lehet válogatni. A zebra-pintyek, rizspintyek, szakállas amandinák könnyen tartható, kedves madarak.

A hazai, nem védett madarak közül a szajkó könnyen barátunk lehet

De mielőtt bármilyen állatot hoznánk a házhoz, három kérdésre feltétlenül válaszolnunk kell:

– A család minden tagja elfogadja-e újdonsült kedvencünket? – nem mindenkinek öröm, ha hazaállítunk egy pókkal vagy kígyóval.

– Biztosak vagyunk-e abban, hogy az állatunk élete végéig jó gazdik leszünk?

A kézzel nevelt szelidebb, de...

A legszelidebb állatok azok, amelyeket egészen kicsi korukban elválasztanak az anyjuktól és mesterségesen nevelnek fel. Különösen a nagy testű, értékes papagájoknál gyakori a „kézzel nevelt” madár. Az ilyen tollasok a legtöbb esetben valóban szelidebbek azoktól, amelyeket a szüleik neveltek fel, ám állatvédelmi szempontból mégiscsak megkérdőjelezhető az illetén felnevelés. Ugyanis e madarak „pszichésen” sérültek, komoly identitás-zavarai vannak – vajon ők emberek vagy papagájok? S bizony saját fajtársaikkal emiatt a legritkább esetben állíthatók párba. A legjobb olyan papagájt vásárolni, amely ugyan nagyon fiatal, de a szülei nevelték fel. Mert ahhoz kétség sem fér, hogy bármilyen állatot is választunk, az legyen minél fiatalabb. A többéves egyedek már nehezen szokják meg az új környezetüket, nem beszélve arról, hogy új gazdájukat sem biztos, hogy elfogadják. Figyelembe kell vennünk a kiválasztott állat életkorát is, ne vegyünk egyéves aranyhórcsógót vagy négyéves díszpintyet! Nekik sajnos már nem sok van hátra. Az akváriumi díszhalaknál is az a legjobb, ha ivadékokat választunk.

– Maximálisan ki tudjuk-e elégíteni a megvett állat igényeit?

Bármilyen állatot is veszünk, nem szabad hirtelen felindulásból döntenünk. Régi, de jelen esetben is igaz mondás, hogy „aludni kell rá egyet!” Sőt, minél többet. A kezdeti lelkesedés ugyanis elszállhat, ha szerencsénk van még azelőtt, hogy elhoztuk volna az állatát.

Busogatva, dögönyözve

Ha simogatnivaló állatot szeretnénk, akkor sem egyszerű a választás. Ám érdemes megjárt leszögezni, hogy a kisállatok többsége nem szereti, ha busogatják. A gyerekek gyakran kézbe veszik őket, s nem veszik figyelembe – már csak korukból adódóan sem –, hogy az állat nem játékszer. Neki is megvannak az igényei; a fajtársaihoz szeretne visszamenni, vagy magányra vágyik, örömet pihenne, enné-inna stb. A szülők felelőssége ilyen esetekben különösen nagy, nekik kell ügyelniük arra, nehogy az állatka túl legyen busogatva.

A törpehórcsógók kicsik az igazi simogatóshoz, az aranyhórcsógó már megfelelőbb, a

A dzsungáriai törpehórcsógót már csak kis mérete miatt is nehéz busogatni

tengerimalac, a degu és a törpe nyúl, természetesen csak megszelídítve, időnként örömmel veszi a pátolygatást. (Figyelembe véve az előző lapszámmainkban leírtakat!) A madarak közül a kisebb papagájok egy része is ebbe a csoportba tartozik, gyakran ránk szállnak, a kezünkbe esznek, hagyják a tollaikat megsimítani.

A legnehezebben azonban barátságot várni egy állattól. A legjobb persze a kutya, akinél jobb barátot elképzelni sem lehet. Ám ha kutyánk nem lehet, akkor érdekes módon nem az emlősök, hanem a madarak között kell körülnéznünk. A varjúfélék, például a szarka, dolmányos varjú, szajkó igazi barát lehet, ám néha túlságosan rámenősek, és olykor erősen csípnek. A papagájok is igazi barátok lehetnek, ám ők a varjúfélékhez hasonlóan, maguk döntik el, hogy kivel barátkoznak.

Kis lakás, kis állat

A kisállattartás egyik legfontosabb tétele: csak olyan állatot válasszunk, amelynek élete végéig jó gazdája tudunk lenni. (Kivételt képeznek egyes teknősfajok és nagy testű papagájok, amelyeknél talán úgy helyes fogalmazni: életünk végéig.) Fontos azt is mérlegelni, hogy leendő kedvencünk mekkora lakásba kerül. Kis lakásba kisebb állatok ajánlhatók: siklók, díszpintyek, kis testű papagájok, pintyek, kisemlősök maximum tengerimalac-méretig. Nemcsak az állatka mérete, hanem a mozgásigénye is számít, hiszen ez (is) meghatározza, hogy mekkora férőhelyet igényel. Egy szépen berendezett akvárium pedig a legkisebb otthonnak is ékes dísz lehet. Ha erkélyünk is van, akkor az európai szárazföldi teknősök tartásáról sem kell lemondanunk. Nagyobb lakásban természetesen tágabb terünk nyílik a kisállattartásra, ám bármekkora is legyen az otthonunk, hálószobába, gyermekszobába ne tegyünk állatot!

A kézzel nevelt jákó-papagájok ugyan nagyon szelidek lehetnek, de tartásuk állatjóléti szempontból megkérdőjelezhető

Ezért ha hazaviszünk, teszem azt egy jákót, lehet, hogy párunkat megszereti, de minket látszólag minden ok nélkül gyűlölni fog, s ott csíp belénk, ahol tud. Persze ez nem minden esetben igaz, hiszen előfordulnak jó magaviseletű papagájok is – leginkább szerencse kérdése, hogy milyenné válik környezetünkben. A nagy testű papagájok többnyire nagyon drágák. Ha olcsón kínálják őket, akkor már valószínűleg idegileg tönkrement, folyton rikácsoló, tolltépő torz tükörképei fajúknak. A nagy testű papagájok tágas helyet és sok-sok, napi több órás törődést igényelnek. Szerencsére vannak jóval kisebb és sokkal olcsóbb fajok is! Például egy fiatal hullámos papagáj is jó választás lehet, igaz, például egy törpepapagáj már nem lesz a barátunk. Ellenben a Katalin-papagáj nagyszerű választás!

Kovács Zsolt

ÚJRA DIVATOS KIS KEDVENC

Citr-Mixet a tengerimalacnak!

Hazánkban reneszánszát éli a tengerimalac-tartás, számtalan magyar család gyerekeinek és a szülőknek okoznak örömet ezek a kedves kis rágcsálók. Sokan egészségmegőrzésüket a Citr-Mixre alapozzák, hiszen ennek a szernek a használata során még véletlenül sem alakulhat ki olyan rezisztencia, amely akár a kis gazdik egészségét veszélyeztethetné.

A Budapest határában élő Anna és Matyi fiatal koruk ellenére példamutatóan tartják állataikat, melyekre állatorvos édesanyjuk jóvoltából tehettek szert. A család kezdetben csak halakat tartott, de vágytak valami szórós, simogatni való kedvence. Először egy kismacska került a házhoz, később két tengerimalac.

Fokozódott a tejtermelés

Míg az 1990-es évektől a pénzügyi válságig a külföldről behozott drága fajta-tengerimalacok és leszármazottaik voltak különösen keresettek, addig mára újra a közönséges, azaz a sima szőrű, nyúlánk, változatos színű, parlagi típusú állatok kelendők hazánkban. Anna és Matyi is ilyen kis házi kedvenceket kapott (két nőtényt), ugyanis a tengerimalacok nem szeretik a magányt – legalább két példány kell ahhoz, hogy biztonságban érezzék magukat. Az állatkereskedésben többi fajtársaikkal együtt tartva, így az egyikük már növekvő pocakkal érkezett, s bár még közel sem volt tenyészérett, mégis három kicsinek adott életet. Sajnos felnevelni csak egyet tudott. Később a gyerekek a felcseperedő kis állatot édesanyjuk egy barátjának ajándékozták.

A korai fialás, illetve a tejtermelés igen csak megviselte a nőtényt, ezért is választottak egy olyan szert a szülők, melynek használata nem jelent kockázatot a gyerekszobában sem, ahol a tengerimalacok voltak. Így döntöttek a Citr-Mix mellett. Kezdetben 3 ml/literes, azaz magas töménységű oldatát adagolták a nőténynek, de néhány óra elteltével az állat kezdeti idegenkedése az új ízvilággal szemben elmúlt – bőségesen itta. Mivel ez a nem vényköteles szer egyfajta energiabevitelt

is biztosít, a legyengült állat hamar erőre kapott. Néhány nap múlva pedig bőséges tejtermelés kezdődött, aminek hatására az utód fejlődése is szemmel láthatólag felgyorsult.

Náluk is a Citr-Mix ivóvízbe keverése volt a legegyszerűbb, annak ellenére, hogy ez a természetben is előforduló, szerves savak keverékéből álló készítmény az állatok takarmányába is bekeverhető. Arra azonban minden esetben ügyelni kell, hogy szembe ne kerülhessen, ugyanis az egyik összetevő kifejezetten szúrós szagú, mely irritációt okozhat.

Eltűntek a puffadásos tünetek

A tavasz beköszöntével Anna és Matyi tengerimalacai a ház udvarára költöztek, ahol a gyepet legelheték mozgatható karámban. Így történt ez egészen addig, míg egy alkalommal valahogy meg nem lógtak belőle, s ezután 3 hónapon át szabadon kószáltak a kertben. Igazi egyéniségük ekkor bontakozott ki. Sokan azt hisszük, hogy a tengerimalac unalmas állat. Valóban, ha ingerszegény, szűkös férőhelyen élnek, nem lesz érdekes a viselkedésük, viszont ha a kertben szabadon mozoghatnak, maguk választhatják meg tartózkodási helyüket, hamar nyilvánvaló lesz, milyen sokszínű, mozgalmas életet élő állatokról beszélünk. Anna és Matyi állatai legtöbbször a kefesűrűségű gyalogfenyő ágai alatt szeretnek tartózkodni, s csak akkor merészkednek elő, ha legelni szeretnének a gyepen.

A macskával, mellyel lényegében együtt nevelkedtek, remekül elvannak, nem tekin-

tette a malacokat potenciális zsákmányának, és meglepő viszonyt alakítottak ki. A macska órákon keresztül folyamatosan figyelte őket, a gyerekek édesapja pedig innen tudta, hol keresse a kis rágcsálókat. Idővel a tengerimalacok rájöttek arra, hogy a mozgatható lege-

lőkarámban élő nyulak olykor-olykor kapnak egy kis abrakot is, ezért nem ritkán, ha nehezen is, de átpasszírozták magukat a réseken, s egy kicsit megdézsmáltak a nyulak eledelet is. Ennek köszönhetően egyre testesebbek lettek, így egyre nagyobb problémát jelentett a nyulakhoz való belógás. Egyik alkalommal azonban meglepő dolog történt. Az egyik tengerimalac láthatóan igen nehezen tudta átréselni magát a nyíláson, s ekkor a macska a malac fenekét megtolva – úgy tűnt – segíteni próbált „barátjának”, aki így végre bejuthatott a nyulakhoz.

A tengerimalacok viselkedéséből is kiderül, hogy kerülük az intenzív napsütést, ezt elhelyezésüknél feltétlenül figyelembe kell venni. Ősszel, a takarmányváltás idején viszont a malacoknál gyakorta előfordulnak puffadásos tünetek, amikor a friss zöld fű helyett a széna fogyasztására térnek át. Ugyanez tapasztalható tavasszal, a zöldtakarmányok megjelenésekor. Amióta azonban a malacok folyamatosan 1 ml/literes dózisban kapják a Citr-Mixet, ezek az emésztési problémák nem jelentkeznek. Szőrzetük is rendezettebbé, fényesebbé vált, s úgy tűnik, az évek múlásával sem veszítenek fiatalos lendületükből, életkedvükből, és élettartamuk is megnövekedett.

VIGYÁZAT HAMISÍTJÁK! Csak eredeti csomagolásban vásárolja! Kövessen a Facebookon (Facebook/Citr-Mix)!

A készítmény forgalmazására viszonteladók jelentkezését várjuk az ország bármely pontjáról! Telefon: 20/224 5287, e-mail: hummelstrade@gmail.com

ELŐNEVELT

csirkére, kacsára,
pulykára
összeírókat keresünk!
Tel.: +36 (34) 344-000.

ÉLŐ ÁLLAT

Fehér, fekete-tarka foksi kölyök fiú kiskutyát vásárolnék tenyésztőtől. Tel: +36 (30) 391-44-27 (Fejér megye)

17 élethetes tojójerce rendelhető. Szállítom 10 db-tól oltási igazolással. Horváth Zoltán (agrármérnök) Tel.: +36 (30) 532-0728, horvathfarm@gmail.hu

GÉP-BERENDEZÉS

Villanypásztorok eladók gyártótól. 5,2, és 8,1 Joule tárolt energiával, akkumulátoros és hálózat táplálással, tanúsítvánnyal. 24 000, 33 000 Ft-ért. Tel.: +36 (30) 359-7998. (Pest megye)

Villanypásztorok, bivalyerősök, okosak! Kocsis mérnök, www.pulivillanypasztorok.hu tel.: +36 (30) 9470-954. (Tolna megye)

Takarmánykeverő-daráló (külön is), szalma-lucerna daráló megrendelhető. Sipos Kálmán, tel.: +36 (20) 417-2605.

20 000 forinttól villanypásztor eladó 12 és 220 V-os postai utánvétellel is. Tel.: +36 (30) 937-8980, +36 (70) 429-1414. (Nógrád megye)

Nyúl-taposórácst a gyártótól. DELTOP Kft. Tatabánya. Tel.: (06-34) 316-326.

Z-10 nagyteljesítményű paprika, zöldség, gyógynövény szárító, gyümölcs aszalógép eladó. Tel.: +36 (30) 391-4427. (Fejér megye)

VEGYES

Kötelek: Ipari és mezőgazdasági köteleket rendeljen meg közvetlenül a gyártótól! (marhakötél: termékdíjas), istráng, lókötfék, villanypásztor zsinór, jelzőkötél 7 színben, elletőkötél stb. Domokos Sándor, kötélgyártó. 5520 Szeghalom, Széchenyi u. 97. E-mail: dosankotel@freemail.hu Tel.: +36 (20) 479-7787, +36 (30) 945-6384.

2000 m²-es fóliaváz eladó, rozsdamentes magaslégterű öntözőberendezéssel. Tel.: +36 (20) 502-6229. (Pest megye)

Körbálás széna és szalma, körbálás szalma eladó. Tel: +36 (20) 598-0567. (Pest megye)

KUKORICADARA CGF nedves, illetve száraz formában, ömlesztve, telephelyre szállítva eladó, minimum 12 tonnától, fóliatömölési lehetőséggel. Tel.: +36 (30) 985-2111 agromenza.hu

Telephely (3x800 m²) kiadó, hosszú távra, komplett hűtő és szellőztető technológiával felszerelt, baromfi utóneveléshez szükséges eszközökkel ellátott.

Érdeklődni:

Szöllősi Zsolt +36 (30) 382 4334

HIRDETÉSMEGRENDELÉS

Megrendelem a következő hirdetés közlését: .....

.....

Tel.: .....

Megye (ingyenesen közöljük): ..... A megjelenés kért ideje: .....

A megrendelő címe, ahová a befizetési lapot küldhetjük:

Név: ..... Vállalkozói adószáma: .....

Lakcím: .....

Alíráás

Az apróhirdetések ára szavanként 370 Ft + 27% áfa, a keretes hirdetés hasábmilliméterenként 680 Ft + 27% áfa.

A hirdetésmegrendelést jól olvashatóan, nyomtatott betűkkel a szerkesztőség címére küldjük,

A KÉRT MEGJELENÉST MEGELŐZŐ HÓNAP 20-ÁIG.

Címünk: Kistermelők Lapja, 1591 Budapest, Pf.: 294. E-mail: szerkesztoseg@kistermeloklapja.hu

ELADÓ TENYÉSZ- BIKÁK

Magas genetikai érték
Kiemelkedő
életteljesítmény
Megbízható
származási igazolás
Andrológiai vizsgálat
Genomikus
tenyészték-beclés

Rio Alto

25 éve a hazai
Aberdeen Angus
5 éve a hazai Murray Grey
TENYÉSZTÉSÉBEN

www.rioalto.hu
+36 30 812 7524
+36 30 491 1940

RÁGCSÁLÓRIASZTÓK
 Szabaduljon meg hívatlan vendégeitől!

- egér, patkány
- nyest, görény
- bolha, kullancs
- galamb, seregély
- vakond
- pele

Forel Elektronikai Kft.
 2800 Tatabánya, Kossuth Lajos u. 30.
 Tel./Fax: +36 34 316 673
 E-mail: spuri@spuri.hu
www.spuri.hu • www.ragcsaloriaszto.hu

POSTA-FÜK, RÖVIDEN	MEG- FEJTÉS, 2	IMA ZÁRSZAVA			RANG- JELZŐ ELŐTAG	VÉkony- TESZTÁJÚ SÜTEMÉNY	AZ ÓRA JELE	AFRIKA, RÖVIDEN	FRUSKA	AZ ÓKOR VÉGE!		NAGY- ERÉJŰ SZELVESZ
	MEG- FEJTÉS, 1. SAJOG								CS			D
ENNEK IRÁNYÁBA							ÁKOM- BÁKOM SZINLELT CSALÓKA					
DUPLÁN: NŐI TÁNC					SZÉLESRE NYITOTT TAPASZ- TÁLT					RÁBAKÖZI		
SEJT, PARATLAN BETŰI					SZIMBÓLUM FÖLDRE HULLÓ APRÓ ÉGITÉST				BEFUT, BEFON AZ EGBOLT SZÍNE		TÚLRA NYULIK	
ZÁR- NYILÁS!		EGYÉB HILDA, SZINMŰ- VESZNO V.					MELY SZEMÉLYT? SAJÁT MAGAM					GALYA- TETŐ! RUBIDIUM VEGYJELE
						EGÉS, EGYNEMŰJ OSZTRÁK AUTÓJEL				MAGYARÁ- ZAT KÖR KÖZÉPE!		
AFRIKAI FOLYO	K											E

MEG- FEJTÉS, 4.	M	NADRÁGOT FOLTOZ	JÓTEKONY		FRANCIA ÁLLAM! (ÉTAT)	SAKK- FIGURA	JÓSZÁGOT ELLÁT	BŐR VEGYJELE	PALYA... ÉNEKES NYILAS SZERLEM- ISTEN		
ERDEI VASÚT, RÖVIDEN			MEG- FEJTÉS, 3. TOM UNOKA- TESTVÉRE								É
GÁZ, NEMETŰL				A... ÁTYA- FIK (MIKSZÁTH) KÖZEPEN ÉKÍTI			OROSZ ÚRALLO- MÁS VOLT MEGATON- NA RÓV.			GIGA RÖVIDEN ENNEK ELLENÉRE	
					RÉGI SZAPPAN- MÁRKA OSZLOPFŐI			ERRE A HELYRE ÉSZAK RÖVIDEN			N
A FEKETE KONTI- NENS	O										

www.spuri.hu

Szonikus madárriasztó

A szonikus madárriasztó környezetbarát módon tartja távol a madarakat előre rögzített természetes hangokkal, ragadozó madarak hangjával, valamint pisztoly lövés hangjával. Így egy veszély zóna jön létre a madarak számára, ahol a populáció drasztikusan csökken. Fő alkalmazási területek: mezőgazdasági tárolók, raktárak, erőművek, repülőterek, stb.

Forel Elektronikai Kft.,
 2800 Tatabánya, Kossuth Lajos u. 30.
 Tel./Fax: +36 34 316 673, e-mail: spuri@spuri.hu

„Süt a nap a rétre, házak tetejére, árnya sincs a fáknek, tűző napon állnak. Kutak mélye száraz, fenekére láthatz, ...” A rejtvény fősoraiban Drégely László Nyár című verséből vett idézet folytatását rejtettük el. A megfejtést nyílt levelezőlapra várjuk, vagy e-mailban is elküldhetik a szerkesztoseg@kistermeloklapja.hu címre. Kérjük a levelezőlapra vagy az e-mail tárgysorában jelezzék: „**REJTVÉNY**”, írják le a saját címüket és teljes nevüket. A helyes megfejtést beküldők között egy rágcsálóriasztót sorsolunk ki. Címünk: **Kistermelők Lapja, 1591 Budapest, Pf.: 294.** Beküldési határidő **2021. augusztus 25.** Július havi megfejtésünk: „... s anyám meleg oldalában melengetem gyöngé hátam.” (Hajnal Anna: A kiscsikó). A Forel Kft. rágcsálóriasztóját Molnár Richárd nagyrédei rejtvényfejtőnk nyerte.

KIPRÓBÁLTUK – TÖKÉLETES

Szürke marha tatár kovászos uborkával

Hozzávalók 5 főre:

- 400 g szürke marha bélszín
- 1-2 teáskanál dijoni mustár
- frissen őrölt bors
- só
- 5 darab kovászos uborka
- 5 darab velős csont hosszában ketté fűrészelve
- 4-5 gerezd fokhagyma
- 1 evőkanál mangalicaszír
- 100 g vaj

Elkészítése:

A bélszínről eltávolítjuk a hátyákat, megtisztítjuk, majd vékony szeletekre, aztán csíkokra, végül pedig apró kockákra vágjuk. Közben a velős csontokat 190 fokban kb. 20 percig sütjük, ha a velő megsült, kikaparjuk, hagyjuk egy kicsit hűlni. A fokhagymát a kés lapjával megroppantjuk, majd a mangalicaszíron kicsit megfuttatjuk, hogy elveszítse nyersségét. A velőt sózzuk, borsoz-

zuk, a megfuttatott fokhagymával ízesítjük, majd szitán áttörjük, hagyjuk kihűlni, de nem tesszük hűtőbe. Összeállítjuk a tatárt: először ízesítjük a húst a mustárral, majd a borssal, pici sóval csak, mert a kovászos uborkánk is már eleve sós, majd hozzákeverjük a fűszeres

csontvelőt, végül pedig az apró kockára vágott kovászos uborkát. Ellenőrizzük, hogy elég sós-e, majd a megtisztított sült csontokba tálaljuk vissza. Mellé kevés fokhagymával és sóval ízesített vaját és kovászos kenyeret adjunk. (Gyűjtő Ádám receptje)

48

Kistermelők Lapja

Nemzetközi
Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Vásár
Debrecen

www.farmerexpo.hu

2021.
AUGUSZTUS
17-20.

30

ÉVES

JUBILEUMI

FARMER
EXPO

Nemzetközi Mezőgazdasági
és Élelmiszeripari Szakkiállítás

Helyszín: Debreceni Egyetem
Böszörményi úti campus
(Debrecen, Böszörményi út 138.)

Nyitva tartás:

2021.08.17-19. 10.00 – 18.00 óráig

2021.08.20. 10.00 – 16.00 óráig

Szervezők:

MEZŐGAZDASÁGI SZAKKÉPZÉSI KÖZPONT

Támogatók:

AGRÁRMINISZTERIUM

BÁBOLNA
TAKARMÁNY

Élel. Takarmánygyártó és Forgalmazó Zrt.

MEGHÍVÓ

Magyarország egyik meghatározó, évenként megrendezendő mezőgazdasági és élelmiszeripari szakkiállításán több mint 200 kiállító, 17.000 m²-en, szakmai rendezvények és színes közönségprogramok várják a látogatókat.

Programjainkból:

- megújult állatbemutató téren: tenyészállat-kiállítás, show-bírálat, fajtabemutató
- először a Farmer-Expón Debreceni Karneváli Lovaskupa: fogathajtó verseny, díjugrató verseny
- szakmai konferenciák több helyszínen (hazai és külföldi előadókkal)
  - HORTICO Zöldség-Gyümölcs Kertészeti Konferencia
  - Állattenyésztési fórum (szarvasmarha, sertés, baromfi)
  - NAK Földforgalmi konferencia
  - Gyepgazdálkodás aktuális témakörei – kerekasztal beszélgetés
  - Hatékony szántóföldi növénytermesztési kerekasztal

BAROMFI TAKARMÁNYOK

TRUDY KFT., 8451 Ajka-Padragkút, Szőlőhegyi utca, Tel.: 20/444 17 17, info@trudykft.hu
GALAMBÁZIS KFT., 6771 Szeged, Szerb utca 26/a, Tel.: 20/946-7429, galambaziskft@gmail.com
ILDASZ KFT., 4181 Nádudvar, Csillag utca 9/a, Tel.: 0630/218-0306, ildaszkft@gmail.com

Part of
De Heus Animal Nutrition

www.energys hobby.hu